

VYSOKÁ ŠKOLA BÁŇSKÁ – TECHNICKÁ UNIVERZITA OSTRAVA
EKONOMICKÁ FAKULTA

KATEDRA EVROPSKÉ INTEGRACE

Problematika Srbska na cestě do Evropské unie

Serbia Problems on the Way to the European Union

Student: Bc. Kateřina Kurcová

Vedoucí diplomové práce: Ing. Iva Honová

Ostrava 2009

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Řešitel: Bc. Kateřina Kurcová

Program: Hospodářská politika a správa

Obor: Eurospráva

Specializace: 00 - Eurospráva

Téma: Problematika Srbska na cestě do Evropské unie

1. Úvod
 2. Charakteristika Srbska
 3. Integrovaná tendence Srbska a vzájemné vztahy s EU
 4. Aktuální problémy Srbska a jejich dopad na vstup země do EU
 5. Závěr
- Seznam použité literatury
Seznam zkratk
Prohlášení o využití výsledků diplomové práce
Přílohy

Odborná literatura:

AUTORSKÝ KOLEKTIV. Stabilita Balkánu a Evropská unie, příspěvek České republiky. 1. vyd. Praha: Rada pro mezinárodní vztahy, 2006. 184 s. ISBN 80-239-8060-2.
CIHELKOVÁ, Eva. Vnější ekonomické vztahy Evropské unie. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2003. 709 s. ISBN 80-7179-804-5.
ŠTĚPÁNEK, Václav. Současné Srbsko – Politika, kultura, Evropská unie. 1. vyd. Brno: ALBERT, 2007. 159 s. ISBN 80-7326-127-8.

Vedoucí: Ing. Iva Honová

Datum zadání: 21. listopadu 2008

Datum odevzdání: 30. dubna 2009

doc. Ing. Karel Skokan, Ph.D.
vedoucí katedry

prof. Dr. Ing. Dana Dluhošová
děkanka fakulty

Místopřísežné prohlášení:

„Místopřísežně prohlašuji, že jsem celou práci, včetně všech příloh, vypracovala samostatně. Přílohy č. 2 a 9, dané mi k dispozici, jsem samostatně doplnila.“

30. 4. 2009

.....

Kateřina Kurcová

Chtěla bych touto cestou velmi poděkovat vedoucí mé diplomové práce Ing. Ivě Honové za cenné rady, konzultace a připomínky.

Obsah

1 ÚVOD.....	6
2 CHARAKTERISTIKA SRBSKA.....	8
2.1 GEOGRAFICKÁ CHARAKTERISTIKA	8
2.2 HISTORIE SRBSKA	9
2.2.1 <i>Srbsko za Miloševićova režimu</i>	12
2.3 VNITROPOLITICKÁ SITUACE	15
2.4 EKONOMICKÁ CHARAKTERISTIKA	16
2.4.1 <i>Zahraniční obchod Srbska</i>	19
2.5 ZAHRANIČNĚ-POLITICKÁ ORIENTACE.....	20
3 INTEGRAČNÍ TENDENCE SRBSKA A VZÁJEMNÉ VZTAHY S EU	22
3.1 POJETÍ INTEGRACE	22
3.2 ZAČLENĚNÍ SRBSKA DO STŘEDOEVRPSKÉ DOHODY O VOLNÉM OBCHODU	23
3.2.1 <i>Obchod Srbska v rámci Středoevropské dohody o volném obchodu</i>	24
3.3 SRBSKO A JEHO INTEGRACE DO EVROPSKÉ BEZPEČNOSTNÍ ARCHITEKTURY	24
3.4 EVROPSKÁ UNIE A ZÁPADNÍ BALKÁN	26
3.4.1 <i>Pakt stability pro jihovýchodní Evropu</i>	29
3.4.2 <i>Stabilizační a asociační proces pro západní Balkán</i>	30
3.4.3 <i>Hospodářská a technická pomoc EU západnímu Balkánu</i>	32
3.5 VZÁJEMNÉ VZTAHY SRBSKA A EVROPSKÉ UNIE	35
3.5.1 <i>Obchodní vztahy Srbska a Evropské unie</i>	38
3.5.2 <i>Perspektiva členství Srbska v EU</i>	40
4 AKTUÁLNÍ PROBLÉMY SRBSKA A JEJICH DOPAD NA VSTUP ZEMĚ DO EU41	
4.1 SOUČASNÉ VÝZVY SRBSKA	41
4.2 SRBSKÉ HOSPODÁŘSTVÍ	41
4.3 PROBLEMATIKA MENŠIN.....	43
4.4 KOSOVSÁ OTÁZKA A KOSOVSÁ KRIZE.....	45
4.4.1 <i>Nezávislost Kosova a její mezinárodněprávní aspekty</i>	51
4.5 SPOLUPRÁCE SRBSKA S MEZINÁRODNÍM TRESTNÍM TRIBUNÁLEM PRO BÝVALOU JUGOSLÁVII.....	55
4.6 POLITICKÉ A SPOLEČENSKÉ KLIMA V SRBSKU	58
4.7 DOPADY SOUČASNÝCH PROBLÉMU SRBSKA NA VSTUP DO EU	59
5 ZÁVĚR.....	61
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	64
SEZNAM ZKRATEK	72
SEZNAM PŘÍLOH.....	76

1 Úvod

Srbsko je vnitrozemský stát ležící v jihovýchodní Evropě, přesněji na Balkánském poloostrově. Je to země, na jejímž území se v minulosti odehrálo mnoho bojů za samostatnost či rozšíření hranic a která byla součástí „velké“ Jugoslávie. V důsledku vzrůstajícího národnostního napětí však došlo k rozpadu Jugoslávie a dřívější boj za samostatnost byl vystřídán bojem za sjednocení srbského národa. Následky této války byly nesmírné a postaraly se o jeden z nejkrvavějších evropských konfliktů po druhé světové válce.

Ani dnes se nedá hovořit o úplné stabilitě Srbska. Je to následek občanské války v Kosovu z konce devadesátých let, které bylo srbskou autonomní oblastí a které Srbové za své území považují dodnes, i když realita je, zdá se, jiná. Příčinou je boj o území, v souvislosti s Kosovem se hovoří o separatismu národnostní menšiny, kosovských Albánců, a neschopnost multietnického soužití.

S ekonomickými a politickými dopady, jako je například nízká životní úroveň obyvatel a mezinárodní izolace, které tyto války vyvolaly, se Srbsko vypořádává dodnes. Daří se mu to více méně úspěšně, ačkoli je zde stále dost výzev. Jednou z nich je také integrace Srbska do Evropské unie.

První kapitola této práce nastíní charakteristiku Srbska a jeho hospodářský a politický vývoj od pádu Miloševičova režimu v roce 2000. V druhé kapitole analyzuji integrační tendence Srbska a vzájemné vztahy se Severoatlantickou aliancí a Evropskou unií. Předmětem pozornosti je Středoevropská dohoda o volném obchodu, integrace Srbska do evropské bezpečnostní architektury, přístup Evropské unie k zemím západního Balkánu a její vztahy se Srbskem. Třetí kapitola se zabývá aktuálními problémy Srbska a jejich dopadem na vstup země do EU. Kapitola se zaměřuje na srbské hospodářství, problematiku menšin, zejména na otázku Kosova, spolupráci Srbska s Mezinárodním trestním tribunálem pro bývalou Jugoslávii a politicko-společenským klimatem v zemi.

Cílem této práce je analýza aktuálních problémů Srbska a jejich dopad na vstup země do euroatlantických struktur, především do Evropské unie. Budou sledovány integrační tendence Srbska, unijní politika vůči západobalkánskému regionu a vztahy Srbska s NATO a EU. Pozornost bude věnována protiintegračním faktorům objektivního i subjektivního

charakteru, zvláště problematice Kosova a spolupráci Srbska s Mezinárodním trestním tribunálem pro bývalou Jugoslávii.

2 Charakteristika Srbska

2.1 Geografická charakteristika

Srbsko, jehož oficiální název zní Republika Srbsko (srbsky Republika Srbija), se nachází v jihovýchodní Evropě. Je to vnitrozemský stát ležící na Balkánském poloostrově.¹ Jih země je zvlněn Dinárskými horami, Rodopy a Balkánskými horami. Sever je na rozdíl od jihu nížinatý. Srbsko se rozkládá na ploše 77 474 km² (88 361 km² zahrnující Kosovo) a počet obyvatel činil v červenci 2008 10 159 046 (zahrnující Kosovo).² Na jeho území se nacházejí Autonomní oblast Vojvodina a podle srbské ústavy i nadále považována Autonomní oblast Kosovo a Metohije, která byla dříve integrální součástí srbského území, avšak po jedenáctitýdenní válce na jaře roku 1999, kdy proti sobě stály NATO a Srbsko, bylo Kosovo na základě rezoluce Rady bezpečnosti OSN č. 1244 (United Nations Security Council Resolution 1244) ze dne 10. června 1999³ svěřeno pod správu OSN, která měla dohlížet na bezpečnost v oblasti a poskytnout prozatímní správu nad Kosovem. Obyvatelům Kosova se tak dostalo podstatné autonomie v rámci Svazové republiky Jugoslávie (dnešní Republiky Srbsko), i když formálně tato rezoluce potvrzuje její suverenitu a územní integritu. Další událost zasahující do územní celistvosti Srbska je jednostranné vyhlášení nezávislosti Kosova na Srbsku dne 17. února 2008 (problematikou územní celistvosti Srbska, rezolucí Rady bezpečnosti OSN č. 1244, vyhlášením nezávislosti Kosova a jeho mezinárodním uznáním se podrobněji zabývá kapitola 4.4 a kapitola 4.4.1).

Srbsko sousedí s Bosnou a Hercegovinou, Bulharskem, Černou Horou, Chorvatskem, Maďarskem, Makedonií⁴, Rumunskem a pokud vnímáme Kosovo jako součást srbského území, tak také s Albánií (viz příloha číslo 1 „Mapa Srbska“). Hlavním městem je Bělehrad. Etnické složení obyvatel Republiky Srbsko (bez Kosova) podle posledního sčítání lidu z roku 2002 představuje 82,9 % Srbů, 3,9 % Maďarů, 1,8 % Bosňáků, 1,4 % Romů, 1,1 % Jugoslávců, 0,9 % Černohorců a ostatní.⁵ Zatím co v Kosovu žije asi 88,0 % Albánců, 7,0 % Srbů a ve zbytku jsou zastoupeni Bosňáci, Romové, Goranci, Turci, Makedonci a Egypťané

¹ Můžeme se setkat i s politiky vytvořeným termínem „západní Balkán“. Ten označuje země bývalé Jugoslávie bez Slovinska (Chorvatsko, Srbsko, Bosnu a Hercegovinu, Černou Horu a Makedonii) a Albánii.

² Serbia [online]. CIA, The World Factbook, 2009. [cit. 2009-01-26]. Dostupný z WWW: <<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ri.html>>

³ Text rezoluce v českém jazyce je uveden v příloze číslo 8. Původní rezoluce (anglicky) je dostupná online z WWW: <http://www.usip.org/library/pa/kosovo/adddoc/kosovo_unsc1244.html>

⁴ Oficiální název Makedonie je Bývalá jugoslávská republika Makedonie, anglický tedy Former Yugoslav Republic of Macedonia (FYROM).

⁵ Serbia [online]. CIA, The World Factbook, 2009. [cit. 2009-01-26]. Dostupný z WWW: <<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ri.html>>

(2007).⁶ Náboženství je na území Srbska zastoupeno z 85,0 % srbskou pravoslavnou církví, 5,5 % katolíky, 3,2 % muslimy, 1,0 % protestanty, 2,6 % nespecifikovanou vírou a 2,6 % ostatními včetně ateistů.⁷

Mezi přírodní zdroje nacházející se na území Srbska patří ropa, plyn, uhlí, železná ruda, měď, zinek, chromit, zlato, stříbro, hořčík, vápenec, mramor, sůl a orná půda.

2.2 Historie Srbska

Srbové, národ slovanského původu, se na Balkánském poloostrově usadili poprvé v průběhu 6. až 7. století. Počátky srbského státu v Rašce se datují kolem roku 890.⁸ Po dobu své středověké existence byl srbský stát značně nestabilní a až do 13. století byl ovládán zpočátku sousední Bulharskou říší a poté Říší byzantskou. Vliv Byzance je na území Srbska patrný dodnes. Většina Srbů patří k pravoslavné církvi, čímž se liší od bosenských muslimů či katolických Chorvatů. Po úpadku Byzance, v době svého největšího vzestupu (v druhé polovině 13. a v první polovině 14. století), Srbové mocensky ovládli Balkán. Později, v druhé polovině 14. století, však došlo k expanzi Turků a 28. června 1389 (podle starého Juliánského kalendáře 15. června) se Srbové dočkali zdrcující porážky v jedné z největších bitev středověkých dějin Balkánu, v bitvě na Kosově poli. Srbsko se tak na dlouhá staletí stalo vazalským státem Osmanské říše a zbrzdil se jeho politický, hospodářský a kulturní vývoj.

Srbové však vedli proti Turkům i nadále partyzánskou válku a spojovali se střídavě s Maďarskem, Rakouskem, Svatou říší římskou a Ruskem. V letech 1688-1690 a v roce 1737 došlo k protiosmanskému povstání srbského obyvatelstva (spolu s habsburskou monarchií) a v letech 1787-1791, kdy probíhala rusko-turecká válka, na straně Ruska bojovali také srbští dobrovolníci. V roce 1816 Srbsko konečně dosáhlo uznání jako autonomní knížectví s hlavním městem Bělehrad. Úplnou samostatnost však získalo až roku 1878, kdy se konal berlínský kongres, který ukončil další rusko-tureckou válku (1877-1878), a došlo k dohodě

⁶ Kosovo [online]. CIA, The World Factbook, 2009. [cit. 2009-01-26]. Dostupný z WWW: <<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/kv.html>>

⁷ Serbia [online]. CIA, The World Factbook, 2009. [cit. 2009-01-26]. Dostupný z WWW: <<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ri.html>>

⁸ První etapa státopravního procesu v Srbsku, kdy docházelo k přeměně předstátních kmenových formací na státní formy, je spojena s územím vnitrozemské Rašky. Ve druhé etapě sehrála hlavní roli v utváření středověkého srbského státu přímořská oblast známá jako Duklja neboli Zeta.

o teritoriálním uspořádání Balkánského poloostrova, které s menšími úpravami platilo až do roku 1912.

Srbsko však ve svých výbojích pokračovalo a rovněž k národním menšinám na svém území přistupovalo s mnohem menší mírou tolerance než skomírající turecká říše. „Přes závazky ochrany nesrbského obyvatelstva a náboženských svobod, kterými berlínský kongres podmínil uznání plné suverenity srbského státu, došlo na nově získaných teritoriích k násilné etnické homogenizaci. Příslušníci muslimské komunity se ocitly v de facto bezprávném postavení. Pod soustavným nátlakem, který velmi často přerůstal v hromadné krvavé excesy, opustili své domovy nejdříve Albánci a následně takřka všichni ostatní příslušníci muslimské komunity.“⁹

V letech 1912-1913 došlo ke dvěma balkánským válkám. První balkánská válka byla vedena koalicí balkánských států tzv. Balkánskou ligou (Bulharsko, Černá Hora, Řecko a Srbsko) proti Osmanské říši s cílem rozšířit území jednotlivých národních států. Porazit turecké síly se však lize nepodařilo a došlo k uzavření příměří. V roce 1913 Turci vypověděli předchozí příměří a Balkánská liga obnovila své válečné akce a nakonec zvítězila. Turecko přišlo o všechny své evropské državy s výjimkou území okolo Istanbulu. Záhy se ovšem objevily rozpory mezi samotnými balkánskými státy o územní vypořádání v oblasti. Srbsko se cítilo poškozeno tím, že vytvořením Albánie nezískalo přístup k Jaderskému moři a rozpoutalo válku s Bulharskem, ve které mělo Srbsko za spojence Řecko, Černou Horu a Rumunsko a později také Turecko. Boje skončily mírovými smlouvami v neprospěch Bulharska a ostatní státy získaly nová území. Nevraživost mezi balkánskými státy ovšem zůstala a tajné nacionalistické uskupení Sjednocení nebo smrt (Černá ruka) prosazující sjednocení Srbů a jižních Slovanů, jež vzniklo roku 1911 a během vítězné balkánské války posílilo, vytvořilo vlivné mocenské centrum. Přidali se také členové Mladé Bosny, uskupení sdružující bosenskou mládež, kteří chtěli svrhnout rakousko-uherskou nadvládu v Bosně a kteří sjednocení Bosny a Hercegoviny se Srbskem vnímali jako první fázi sjednocení všech Slovanů. Události se vyhrótily atentátem na následníka trůnu Františka Ferdinanda d'Este dne 28. června 1914 mladými Srby z Bosny. I když za akcí nestála srbská vláda, bylo zde spojení mezi bosenskými atentátníky a Černou rukou a Rakousko-Uhersko vyvolalo proti Srbům a Srbům žijícím na území monarchie ostrou kampaň doprovázenou násilnostmi.

⁹ PELIKÁN, Jan; a kol. Dějiny Srbska, s. 214.

Dne 28. července 1914 vyhlásila monarchie Srbsku válku a v důsledku fungujících vojenských spojení pak tato válka přerostla na začátku srpna ve válku světovou.

Na konci první světové války, po kapitulaci Bulharska 29. září 1918, ani německé a rakousko-uherské jednotky nezabránily postupu srbských vojsk a 1. listopadu 1918 byl osvobozen Bělehrad. Nastal čas vytváření nového státu, Království Srbů, Chorvatů a Slovinců, který vznikl 1. prosince 1918 (změna názvu na Království Jugoslávie v lednu 1929).

Během druhé světové války, dne 6. dubna 1941, došlo k napadení Jugoslávie Německem a jeho spojenci. Válka proti Jugoslávii skončila po dvanácti dnech triumfem Německa a Itálie a stát, jehož území si mezi sebou agresori a jejich spojenci rozdělili, přestal de facto existovat. Nově vytvořenému Nezávislému státu Chorvatsko, satelitnímu státu mocností Osy¹⁰, připadla také Bosna a Hercegovina, kde žilo téměř dva miliony Srbů, a Kosovo bylo přičleněno k více než dva roky Itálií okupované Albánii. Okamžitě po okupaci země zde došlo k partyzánské válce. Komunistický odboj v čele s Josipem Brozem-Titem (1892-1980) bojoval i proti Chorvatům, srbské domobraně kolaborantské vlády generála Nediće (1877-1946) a Srbům bojujícím za obnovení královské vlády. Osvobozenec boj v zemi tak zároveň získal charakter občanské války, ve které nakonec zvítězili komunisté. Němci a chorvatské separatistické síly byli v roce 1945 poraženi a Josip Broz-Tito získal nad Jugoslávii moc. „Jakkoli byl Tito vysloveným stalinistou, jeho samostatnost a nedostatečná poslušnost ve vztahu k Moskvě vedla v roce 1948 k rozkolu se Stalinem a ke snaze o vlastní „jugoslávskou“ cestu k socialismu.“¹¹ V roce 1953 byl zřízen úřad prezidenta, kterým se stal Tito.¹²

Na konci 60. let vzrůstalo národnostní napětí ve společnosti a na podzim roku 1971 vyvrcholilo pokusem o osamostatnění Chorvatska. Povstání bylo brutálně potlačeno a následovalo utužení komunistické diktatury. Po smrti Tita roku 1980, nadále rostoucímu národnostnímu napětí (narůstající vlna srbského nacionalismu vyvolávala znepokojení především ve vyspělejších Slovinsku, již zmiňovaném Chorvatsku a u Muslimů, a pod touto

¹⁰ Tzv. Osa Berlín-Rím byla smlouva o vojenské a politické spolupráci mezi Německem a Itálií.

¹¹ PEČENKA, Marek; LUŇÁK, Petr; a kol. Encyklopedie moderní historie, s. 242.

¹² Tito umožnil dříve vyhnaným Albáncům návrat zpět na Kosovo. Dal jim půdu a rozsáhlá práva. Složení obyvatel na Kosovu (přes 50 % Srbů a zbytek ostatní etnika včetně kosovských Albánců) se začalo měnit poté, co z chudé sousední Albánie začali přicházet další Albánci za vidinou lepšího života. Viz český dokument, Uloupené Kosovo (scénář a režie Václav Dvořák), uvedený v rámci komponovaného večera na téma „Kosovské dilema“ a vysílaný Českou televizí 27. července 2008 na ČT2.

hrozbou se přestali identifikovat s jugoslávskou ideou a přecházeli na nacionalistické pozice)¹³ a ekonomickým problémům však nakonec došlo k pádu komunismu a rozpadu Socialistické federativní republiky Jugoslávie (viz kapitola 2.2.1).

2.2.1 Srbsko za Miloševićova režimu

Na počátek 90. let se k moci dostala nezapomenutelná postava dramatických srbských dějin, Slobodan Milošević (1941-2006). V letech 1986-1989 byl předsedou Svazu komunistů Srbska, v květnu 1989 byl zvolen předsedou předsednictva tehdy Socialistické republiky Srbsko, v období od ledna 1991 do července 1997 byl prezidentem Srbska a poté až do října 2000 prezidentem Svazové republiky Jugoslávie.

V dubnu 1987 se Milošević zúčastnil zasedání oblastního vedení strany v Kosovu v obci Kosovo Polje, kde čelil shromáždění rozzlobených srbských demonstrantů, kteří si stěžovali na utlačování a násilí ze strany kosovských Albánců. Vyslechl všechny jejich stížnosti a ujistil je podporou. Jedna věta Miloševićova projevu k demonstrantům byla: „Už vás nikdo nebude bít.“¹⁴ Přes noc se transformoval na „vůdce srbského národa“ a během své vlády se snažil připojit k Srbsku oblasti osídlené srbským etnikem. Postavil se do čela masového nacionalistického hnutí, jehož cílem bylo obnovení srbské kontroly nad autonomními oblastmi.¹⁵ Milošević svůj plán i přes odpor tamního vedení prosadil a dne 23. února 1989 přijal srbský parlament ústavní dodatky omezující autonomii Vojvodiny a Kosova a Metohije. Jejich politická autonomie byla formálně omezena, de facto však zrušena. Podle nové ústavy zůstaly obě oblasti zachovány, nadále disponovaly vlastními orgány správy, ztratily však pravomoci plnoprávných členů jugoslávské federace. Po změně ústavního postavení Kosova následovaly masové protesty kosovských Albánců, které přerostly v generální stávkou. I přesto, že Miloševićův režim odpor albánských dělníků zdolal, protesty a demonstrace kosovských Albánců trvaly až do roku 1991. Podle stejného scénáře se uskutečnily organizované nepokoje i v Černé Hoře, kde rovněž padlo státní a stranické vedení. „Miloševićovi však nestačilo, že ovládá Srbsko, Černou Horu, Vojvodinu a Kosovo, chtěl získat moc, jakou měl Tito.“¹⁶ Začal proto podněcovat srbskou nacionalistickou

¹³ PELIKÁN, Jan; a kol. Dějiny Srbska, s. 516.

¹⁴ PELIKÁN, Jan; a kol. Dějiny Srbska, s. 517.

¹⁵ O Miloševićovi se hovořilo jako o jugoslávském nacionalistovi, ale ne o nacionalistovi srbském. Nechtěl formování srbského národního státu, ale jeho vázanost na Jugoslávii se nakonec stala hlavním důvodem jeho prohry v roce 2000.

¹⁶ PELIKÁN, Jan; a kol. Dějiny Srbska, s. 519.

propagandu v Chorvatsku a Bosně, která připomínala vyvražďování Srbů v Nezávislém státu Chorvatsko za druhé světové války.

Ve Slovinsku však došlo k podstatným změnám. Vznikly první nekomunistické politické organizace, tamní parlament schválil politický pluralismus a vyhlásil první svobodné volby. Začalo se diskutovat o vystoupení Slovinska z jugoslávské federace a vládnoucí Svaz komunistů Jugoslávie se nejednou ocitl na konci svých sil. Podobným směrem se později vydalo také Chorvatsko a dne 25. června 1991 vyhlásily obě země samostatnost. Problémem se však stali Srbové žijící na jedné třetině území Chorvatska, kteří zde vyhlásili Republiku Srbská Krajina a vyhnali většinu etnických Chorvatů. Došlo k občanské válce a do oblasti byly vyslány jednotky OSN UNPROFOR¹⁷, které měly zabránit dalším násilnostem. Po obsazení většiny krajinského území chorvatskou armádou v srpnu 1995 bylo srbské obyvatelstvo (asi 300 tisíc lidí) vyhnáno nebo uprchlo do sousední Bosny a Srbska.

V roce 1992 se odtrhla také Bosna a Hercegovina, ale podobně jako Srbové v Chorvatsku začali bosenští Srbové provádět politiku „etnických čistek“.¹⁸ Dne 6. července 1994 představila kontaktní skupina složená z představitelů velmocí (dominantní role USA, Velká Británie, Francie, Německo a Rusko) mírový návrh, který postupoval 49 % území Srbům a 51 % muslimsko-chorvatské federaci (Bosně a Hercegovině).¹⁹ Srbové tento plán sice zpočátku odmítali, avšak pod nátlakem jej byli nuceni v polovině roku 1995 přijmout. K definitivnímu urovnání konfliktu došlo po podpisu Daytonské dohody²⁰ prezidenty Srbska, Chorvatska a Bosny a Hercegoviny v listopadu 1995. Tato mírová smlouva (formálně podepsaná v Paříži 14. prosince 1995) ukončila občanskou válku v Bosně a Hercegovině (jeden z nejkrvavějších evropských konfliktů po druhé světové válce) a zároveň vymezovala základní obrys poválečného státně-politického uspořádání země.

Události v Chorvatsku a Bosně a Hercegovině definitivně potvrdily neúspěch Miloševićových plánů na sjednocení všech „srbských zemí“. Po odtržení Makedonie (1991),

¹⁷ United Nations Protection Forces (1992-1995). Mírová mise UNPROFOR byla ustanovena rozhodnutím Rady bezpečnosti OSN č. 721 ze dne 27. listopadu 1991.

¹⁸ Zde vystoupila do popředí postava Radovana Karadžiće, politického šéfa bosenskosrbských band, které vraždily, znásilňovaly a mučily desetitisíce lidí v Bosně. Dnes stojí před haagským tribunálem (viz kapitola 4.5).

¹⁹ PEČENKA, Marek; LUŇÁK, Petr; a kol. Encyklopedie moderní historie, s. 221.

²⁰ Název podle místa konání v Daytonu v americkém státě Ohio.

v jugoslávské federaci zůstaly jen Srbsko a Černá Hora, které na základě dohody vytvořily dne 27. dubna 1992 Svazovou republiku Jugoslávie (SRJ).

Poněkud jinak se vyvíjely události v Kosovu. V březnu 1991 bylo rozpuštěno předsednictvo a Kosovo ztratilo poslední zbytky autonomie.²¹ Dne 2. července 1990 se však před zavřeným parlamentem sešli albánští poslanci a vyhlásili Republiku Kosovo. Bylo zorganizováno referendum, kterého se údajně zúčastnilo 87 % obyvatel Kosova.²² Všichni si přáli co největší autonomii, a tak poslanci 18. října 1990 s konečnou platností vyhlásili nezávislou republiku Kosovo, kterou ale neuznala ani Albánie. Kosovští Albánci začali zcela ignorovat instituce srbského státu, vytvořili si vlastní školství, zdravotnická zařízení a daňovou soustavu a zorganizovali vlastní parlamentní a prezidentské volby, ve kterých získal většinu Demokratický svaz Kosova. Prezidentem se stal vůdce této strany, Ibrahim Rugova (1944-2006).

V letech 1996-1997 však vzniklé guerillové skupiny kosovských Albánců začaly útočit na srbské úřady a zmocněnce Miloševićova režimu. Do popředí se dostala ilegální organizace „Kosovská osvobozenecká armáda“ (UÇK - Ushtria Çlirimtare Kosovës, čti UČK), která se mnohokrát přihlásila k násilnostem na kosovských Srbech a poději také na příslušnících etnických menšin (Romech, Turcích a dalších).²³ Kosovo nebylo zahrnuto do jednání v Daytonu, a to z důvodu odmítavého postoje S. Miloševiče, který s touto podmínkou podepsal mírovou dohodu. To zřejmě vedlo k eskalaci konfliktu, kdy radikální struktury kosovských Albánců pochopily, že jedině zbraní se může něčeho dosáhnout.²⁴ Během roku 1998-1999 tak vyvrcholily ostré boje mezi UÇK a srbskými ozbrojenými silami, došlo k ozbrojené intervenci NATO proti Jugoslávii a vypukla tzv. „kosovská krize“ (viz kapitola 4.4).

Všechny tyto události 90. let, válka a hospodářská krize vedly opoziční strany v Srbsku, v čele s opozičním uskupením Svaz pro změny vedené Demokratickou stranou Zorana Djindiće (1952-2003), k organizování demonstrací žádajících Miloševićovu demisi (v té době prezident SRJ). Ve snaze utišit hlasy demonstrantů vypsali Milošević na 24. září 2000 předčasné prezidentské volby. Osmnáct politických stran vytvořilo alianci DOS –

²¹ Přestalo vysílání rozhlasu a televize v albánštině, bylo zastaveno vydávání nejčtenějšího albánského listu Rilindja a ze státních služeb bylo propuštěno 110 000 Albánců.

²² PELIKÁN, Jan; a kol. Dějiny Srbska, s. 533.

²³ Kosovští Albánci chtěli po vzoru ostatních bývalých jugoslávských republik rovněž svůj nezávislý stát. Jejich hlas nebyl vyslyšen a tak přistoupili k řešení silou.

²⁴ PRTINA, Srdjan. Ahtisaariho návrh, opakování chyb z minulosti, s. 36.

Demokratická opozice Srbska, která požadovala nastolení demokracie. Jejich společným kandidátem se stal Vojislav Koštunica, který již v prvním kole získal nadpoloviční většinu hlasů a byl zvolen prezidentem SRJ. Nakonec, i přes snahy Miloševiče zpochybnit výsledky voleb a použít násilí, byl donucen přiznat porážku a oznámil, že odchází z aktivní politiky. Později byl zadržen a vydán Mezinárodnímu trestnímu tribunálu pro bývalou Jugoslávii (viz kapitola 4.5).

V roce 2003 vznikl ze Svazové republiky Jugoslávie nový státní celek, Srbsko a Černá hora. Později však také Černá Hora cítila potřebu se osamostatnit, a tak již víceméně samostatný stát, který se Srbskem měl jen společnou obrannou politiku, uspořádal 21. května 2006 referendum o nezávislosti. V tom vyhráli zastánci nezávislé Černé Hory (pro oddělení od Srbska se vyslovilo 55,5 % hlasujících občanů)²⁵, a tak dne 5. června 2006 vznikla Republika Srbsko.

2.3 Vnitropolitická situace

Politickým systémem je Republika Srbsko parlamentní demokracií s jednokomorovým parlamentem, který má 250 členů volených v přímých všeobecných volbách na čtyřleté období. Hlavou státu je prezident a orgánem výkonné moci je vláda.

Prezidentem Srbska je v únoru 2008 již podruhé zvolený proevropský Boris Tadić z Demokratické strany (DS).²⁶ Funkci předsedy srbské vlády zastává od 7. července 2008 Mirko Cvetkovic z koalice Pro evropské Srbsko²⁷, který po předčasných volbách 11. května 2008 nahradil Vojislava Koštunicu (ve funkci od 3. března 2004).²⁸ Koštunica podal na začátku března 2008 demisi s odůvodněním, že vládní koalice, kterou od 15. května 2007 tvořila koalice Demokratické strany Srbska/Nového Srbska premiéra Koštunici (DSS/NS), Demokratická strana prezidenta Borise Tadiće (DS) a G17 plus²⁹ ministra Mladjana Dinkiće, nebyla schopna překonat názorové rozpory v otázce nezávislosti Kosova. Bývalý premiér obviňoval své partnery, že se vzdali obhajoby srbských nároků na Kosovo výměnou za lepší

²⁵ AUTORSKÝ KOLEKTIV. Stabilita Balkánu a Evropská unie, příspěvek České republiky, s. 85.

²⁶ Poprvé ve funkci od 11. července 2004.

²⁷ Koalici tvoří Demokratická strana (DS), G17 plus, Srbské hnutí obnovy (SPO), Socialistická strana Srbska (SPS), Liga sociálních demokratů Vojvodiny a Sandžacká demokratická strana.

²⁸ Vítězem voleb se ovšem stala Srbská radikální strana (SRS). Ta však nedokázala sestavit vládní koalici, jež by disponovala parlamentní většinou.

²⁹ Strana tzv. demokratického bloku, která vznikla z expertní nevládní ekonomické organizace, která dříve pro DS vytvářela plány pro ekonomickou tranzici.

vztahy se západními zeměmi. V pozadí rozpadu vládní koalice je spor mezi nacionalistickou DSS, která chtěla blokovat další sbližování země s Evropskou unií, protože většina jejich členů osamostatnění Kosova podpořila³⁰, a proevropskou DS, která sice odtržení Kosova rovněž odmítla, vyslovovala se však pro další sbližování s Unií a pro podpis Stabilizační a asociační dohody, která by mohla vyústit ve vstup Srbska do EU (viz kapitola 3.5).³¹

Současný ideologicko-politický pluralismus srbské politické scény se však objevil až po roce 2000, kdy byl svržen Slobodan Milošević. Do té doby zde existovala jistá bipolarita, kde na jedné straně stály vládnoucí struktury v čele s Miloševičem³² a na druhé straně heterogenní blok opozičních demokratických stran³³, kterým se až po deseti letech podařilo v politickém boji uspět a splnit si svůj hlavní cíl, svrhnou Miloševičovu autokratickou vládu a nastolit demokracii. Jedním ze současných problémů srbského společensko-politického života je však fakt, že se i po pádu Miloševiče některé formy a struktury jeho režimu včetně SPS (Socialistická strana Srbska)³⁴ dokázaly udržet (viz kapitola 4.6). Po předčasných volbách v květnu 2008 je ale zřejmé, že se Srbsko chce vydat jiným směrem. Směrem, který by mohl otevřít dveře evropské integraci a zemi přinést stabilitu, ekonomický rozvoj a prosperitu.

2.4 Ekonomická charakteristika

V minulosti Srbsko představovalo oblast s relativně nejrozvinutějším průmyslovým, zemědělským, řemeslným, stejně tak i kulturním a vzdělávacím potenciálem v rámci celé Jugoslávie. Válka a Miloševičův režim se však na srbském hospodářství značně podepsaly. Srbsko se stalo chudou zemí se zastaralými, poškozenými a neobnovovanými výrobními kapacitami, vysokou nezaměstnaností, ekonomicko-sociálními problémy, kriminalitou a mezinárodní izolací. Srbská ekonomika se ocitla v hluboké krizi, s jejíchž následky se vypořádává dodnes. Stále se snaží o stabilizaci, revitalizaci a dokončení transformačních procesů, které by přinesly růst a prosperitu. Jak je možno vidět v následující tabulce 2.1 „Vybrané ekonomické ukazatele Srbska“, především míra nezaměstnanosti a inflace zůstává

³⁰ Z evropské sedmadvacítky odmítá nezávislost Kosova uznat Rumunsko, Řecko, Slovensko a Španělsko.

³¹ Padla srbská vláda, důvodem je Kosovo [online]. Zahraniční iHNed.cz, 2008. [cit. 2009-02-02]. Dostupný z WWW: <http://zahranicni.ihned.cz/c4-10137510-23148350-003000_d-padla-srbska-vlada-duvodem-je-kosovo>

³² Miloševičova Socialistická strana Srbska (SPS), strana Miloševičovy manželky Sjednocená levice Jugoslávie (JUL) a částečně Srbská radikální strana (SRS) Vojislava Šešelje.

³³ Srbské hnutí obnovy (SPO), Demokratická strana Srbska (DSS) a Demokratická strana (DS).

³⁴ Strana vznikla transformací z Komunistické strany Srbska Slobodana Miloševiče.

i nadále značně vysoká (i když v roce 2007 došlo oproti roku 2006 k mírnému zlepšení). Pozitivní vývoj naopak vykazují ukazatele hospodářského růstu a podílu vládního dluhu na hrubém domácím produktu země.

Tab. 2.1 Vybrané ekonomické ukazatele Srbska

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
HDP (mil. EUR)	13 186,2	16 811,8	18 008,7	19 723,5	21 007,2	24 254,8	-
HDP/1 obyv. (EUR)	1 757,4	2 241,6	2 407,4	2 642,8	2 832,7	3 272,6	-
Hospodářský růst (%)	4,8	4,2	2,5	8,4	6,2	5,7	7,5
Míra inflace (%)	93,3	16,6	9,9	11,4	16,2	11,7	7,0
Míra nezaměstnanosti (%)	13,3	14,5	16,0	18,7	21,1	21,0	18,3
Státní dluh (% HDP)	101,6	69,5	64,3	53,3	50,1	33,2	28,7

Pramen: Eurostat [38], vlastní úprava

Dynamický ekonomický růst byl vyvolán růstem domácí poptávky, zejména v důsledku růstu mezd a důchodů obyvatelstva. Tento růst byl zčásti důsledkem růstu rozpočtových výdajů, a proto Světová banka (WB) doporučila (ve svém „Programu pro ekonomický růst a zaměstnanost“ z roku 2004) zmenšení veřejného sektoru a vytvoření prostoru pro větší domácí úspory a soukromé investice a změnu struktury státní spotřeby, především snížení výdajů na mzdy, důchody a státní subvence a zvýšení výdajů na veřejné investice.³⁵

K vysoké míře inflace v posledních letech přispívá zejména zvýšení maloobchodních cen po zavedení DPH (leden 2005), zvýšení cen elektrické energie, komunálních a jiných služeb, zvýšení výrobních nákladů (především růst cen průmyslových a zemědělských výrobků), nárůst poptávky vyvolaný zvýšením úvěrové aktivity a další. Rovněž vysoká inflační očekávání ovlivňují negativně výši inflace a brání jejímu rychlejšímu pádu. Z tohoto důvodu je hlavním cílem monetární politiky Srbska stabilita cen.

V souvislosti se snižováním nezaměstnanosti je nutné zrychlit proces restrukturalizace velkých družstevních a státních podniků, otevřít se a přilákat více přímých zahraničních

³⁵ ZASTUPITELSKÝ ÚŘAD ČR V BĚLEHRADĚ. Souhrnná teritoriální informace Srbsko, s. 26.

investic. To by mohlo vést ke vzniku nových pracovních příležitostí a snížení počtu nezaměstnaných.

Po demokratických změnách v roce 2000 se o Srbsko začali zajímat zahraniční investoři. Příliv přímých zahraničních investic (PZI) byl však zpočátku nízký (165 mil. USD v roce 2001)³⁶. Až po schválení značného počtu zákonů, urychlení reforem a zintenzivnění procesu privatizace došlo ke zvýšení přílivu PZI (z toho velká část přitáhla privatizace, a to především privatizace bankovního sektoru). Od roku 2001 Srbsko přilákalo téměř 4,5 mld. USD³⁷ zahraničních investic a v roce 2006 dalších více než 4 mld. EUR³⁸. Tato suma je ovšem ve srovnání s PZI v podobně velkých ekonomikách střední Evropy velmi nízká a to proto, že je Srbsko z hlediska přímých zahraničních investic i nadále považováno za značně rizikový stát. Zdejší ekonomika se stále potýká s vysokou inflací, vysokou státní spotřebou, vysokým deficitem běžné bilance a rostoucím deficitem bilance obchodní (viz kapitola 2.4.1). Slabá je i ochrana vlastnických práv, což je důsledkem neefektivní a zkorumpované justice. Mezi největší zahraniční investory v zemi (PZI v peněžní formě) patří Norsko, Německo, Rakousko, Řecko, Nizozemsko, Velká Británie a další.

Státní dluh Srbska v prosinci 2007 činil 8 875,4 mil. EUR³⁹ (na HDP Srbska se podílel 28,7 %), a jak jsme mohli vidět v předchozí tabulce 2.1 „Vybrané ekonomické ukazatele Srbska“, má klesající tendenci. Největší podíl na státním dluhu země má zahraniční dluh (52,0 % přímé závazky a 38,5 % nepřímé závazky)⁴⁰.

Postavení Srbska na Balkáně a jeho srovnání se sousedy prezentuje příloha číslo 2 „Přehled vybraných hospodářských ukazatelů zemí západního Balkánu v roce 2006“. Jde vidět, že co do rozlohy a populace je Srbsko největší. Z ekonomického hlediska však prvenství nemá. Patří ovšem mezi rozvinutější státy západního Balkánu. Problémem země je nejvyšší míra inflace.

³⁶ ZASTUPITELSKÝ ÚŘAD ČR V BĚLEHRADĚ. Souhrnná teritoriální informace Srbsko, s. 44.

³⁷ Tamtéž.

³⁸ Tamtéž, s. 77.

³⁹ REPUBLIC OF SERBIA. MINISTRY OF FINANCE. Memorandum on the Budget and Economic and Fiscal Policy for the Year 2009, with Projections for 2010 and 2011, s. 57.

⁴⁰ Tamtéž, s. 59.

2.4.1 Zahraniční obchod Srbska

V posledních letech dochází k dynamickému růstu zahraničního obchodu Srbska. Růst exportu je přičítán především již dříve započatému procesu privatizace a restrukturalizace podniků a zvýšenému přílivu PZI. Významný růst importu, který značně převyšuje export, je dán zvyšováním domácí poptávky a růstem cen kovu v letech 2005-2007. Následující tabulka 2.2 „Zahraniční obchod Srbska v letech 2001-2007“ tento trend potvrzuje.

Tab. 2.2 Zahraniční obchod Srbska v letech 2001-2007 (v mld. USD)

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Export	1,9	2,3	2,9	3,5	4,6	6,4	8,9
Import	4,9	6,3	7,5	10,8	10,6	13,2	17,7
Balance	-3,0	-4,0	-4,6	-7,3	-6,0	-6,8	-8,8

Pramen: ZASTUPITELSKÝ ÚŘAD ČR V BĚLEHRADĚ [35] s. 50, ERSTE BANK [22] s. 11, vlastní úprava

V důsledku tohoto trendu roste i deficit obchodní bilance, který se stal jedním z nejzávažnějších problémů srbského hospodářství. Deficit obchodní bilance vzrostl z 20,8 % HDP v roce 2005 na 22,8 % HDP v roce 2007.⁴¹ Toto se projevilo rovněž na deficitu běžného účtu země, který vzrostl z 10,0 % HDP v roce 2005 na 14,7 % HDP v roce 2007.⁴² Růst deficitu běžného účtu většinou odpovídal zvyšující se domácí poptávce v důsledku růstu veřejných výdajů, růstu mezd a důchodů obyvatel a růstu bankovních úvěrů. Také zhodnocení srbské měny (dináru) vůči euru v tomto období (o 20,5 %)⁴³ přispělo k růstu deficitu.

Mezi největší obchodní partnery Srbska patří země Evropy (96,3 % celkového vývozu a 83,7 % celkového dovozu v prvním kvartálu roku 2008)⁴⁴, především Evropská unie (viz kapitola 3.5.1) a střední a východní Evropa (a také balkánské státy Bosna a Hercegovina, Černá Hora, Chorvatsko a Makedonie). Poté následuje Asie (2,3 % celkového vývozu

⁴¹ REPUBLIC OF SERBIA. MINISTRY OF FINANCE. Memorandum on the Budget and Economic and Fiscal Policy for the Year 2009, with Projections for 2010 and 2011, s. 5.

⁴² Tamtéž.

⁴³ REPUBLIC OF SERBIA. MINISTRY OF FINANCE. Memorandum on the Budget and Economic and Fiscal Policy for the Year 2009, with Projections for 2010 and 2011, s. 5.

⁴⁴ Zahraniční obchod Srbska v prvním kvartálu roku 2008 [online]. BusinessInfo.cz, 1997-2009. [cit. 2009-02-13]. Dostupný z WWW: <<http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/srbsko/zahranicni-obchod-srbsko-1-kvartal-2008/1000798/49114/>>

a 12,0 % celkového dovozu ve stejném období), zejména Rusko a Čína, dále Amerika (0,8 % celkového vývozu a 3,6 % celkového dovozu) a Afrika (0,6 % celkového vývozu i dovozu).⁴⁵ Toto dokumentují rovněž přílohy číslo 3 „Hlavní exportéři do Srbska v roce 2007“ a číslo 4 „Hlavní importéři ze Srbska v roce 2007“.

Ve struktuře dovozu a vývozu jsou na prvním místě zastoupeny meziprodukty a energie. Podle klasifikace SITC (Standard International Trade Classification) byly v prvním kvartálu roku 2008 ve vývozu nejvíce zastoupeny skupiny jako železo a ocel, barevné kovy, oblečení, různé finální výrobky jinde nezařazené a výrobky z kovu jinde nezařazené. V dovozu pak byly největšími položkami ropa a ropné deriváty, osobní automobily, zemní plyn, železo a ocel a elektrické přístroje a stroje.

Další vývoj zahraničního obchodu Srbska bude záviset na již dříve zmiňovaných faktorech. Na tempu procesu privatizace a restrukturalizace podniků, na vládních reformách, na zahraničních investicích, na cenách komodit na světových trzích a rovněž na politickém a ekonomickém vývoji země. Bude zajímavé sledovat, jak nová srbská vláda naloží se svým politickým kapitálem a vypořádá se s ekonomickými problémy, kterým musí nyní čelit.

2.5 Zahraničně-politická orientace

Srbsko je členem mnoha mezinárodních organizací a regionálních uskupení. Během let 2000-2001 vstoupilo do OSN⁴⁶ a specializovaných agentur OSN – ILO, WHO, UNIDO, UNESCO, FAO, IOM a dalších. Organizace spojených národů však hrála na území dnešního Srbska významnou roli již od roku 1991, při stabilizaci Balkánu. Rezolucemi Rady bezpečnosti OSN definovala roli a stanovila mandát pro jednotlivé mezinárodní organizace a určovala oblasti jejich působení (například rezoluce Rady bezpečnosti OSN č. 1244 z roku 1999, která světila dočasnou správu nad Kosovem právě OSN a dalším mezinárodním organizacím jako NATO, OBSE, EU, UNHCR, viz kapitola 4.4).

⁴⁵ Zahraniční obchod Srbska v prvním kvartálu roku 2008 [online]. BusinessInfo.cz, 1997-2009. [cit. 2009-02-13]. Dostupný z WWW: <<http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/srbsko/zahranicni-obchod-srbsko-1-kvartal-2008/1000798/49114/>>

⁴⁶ Bývalá Socialistická federativní republika Jugoslávie byla jedním ze zakládajících členů OSN (1945).

Srbsko se též v letech 2000-2001 stalo členem Světové banky (WB)⁴⁷, Mezinárodního měnového fondu (IMF), Rady Evropy⁴⁸ (2003), Evropské banky pro obnovu a rozvoj (EBRD)⁴⁹, Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě (OBSE, OSCE – Organization for Security and Co-operation in Europa), Evropského sdružení volného obchodu (ESVO, EFTA – European Free Trade Association)⁵⁰, se kterým Srbsko podepsalo dohodu o spolupráci (EFTA-Serbia Joint Declaration on Co-operation)⁵¹, Středoevropské dohody o volném obchodu (CEFTA) (viz kapitola 3.2), Regionální rady pro spolupráci (RCC – Regional Cooperation Council)⁵², která v únoru 2008 nastoupila na místo Paktu stability pro jihovýchodní Evropu (Stability Pact for South Eastern Europe)⁵³, který vznikl z iniciativy Evropské unie za účelem ekonomického růstu a stability v regionu již v roce 1999 (viz kapitola 3.4.1), a mnoho dalších.

V současné době se Srbsko snaží začlenit do struktur NATO (také Severoatlantická Aliance se stejně jako OSN podílela na řešení krize na Balkáně již v 90. letech, ale na rozdíl od OSN její pozice zde nebyla tak jednoduchá, a to z důvodu války mezi ozbrojenými silami NATO a Jugoslávie) a Evropské unie. Jaké kroky Srbsko na této cestě integrace podniklo, zda je doposud úspěšné, a jaký přístup k západobalkánským státům a k samotnému Srbsku Unie má, sleduje a analyzuje následující kapitola.

⁴⁷ Světová banka v Srbsku finančně podporuje jedenáct projektů s celkovou hodnotou 444,3 mil. USD. Tyto projekty se realizují v oblasti dopravní a energetické infrastruktury s cílem obnovy pozemních komunikací, zlepšení dostupnosti a propojení v oblasti, dále v oblasti zemědělství, životního prostředí a investic do výroby, kde je snaha přiblížit se standardům EU, v oblasti kvality služeb sociální péče a udržitelného financování zdravotního a důchodového systému, v oblasti regionálního rozvoje a dalších.

⁴⁸ Rada Evropy je mezivládní organizace založená 5. května 1949. V současné době sdružuje 47 zemí. Členství je otevřené všem evropským zemím, které akceptují a zaručují právní stát, základní lidská práva a svobodu pro své občany.

⁴⁹ EBRD je největším investorem v Srbsku. Mezi hlavní oblast podpory patří půjčky na budování dopravní infrastruktury, především opravy silnic, které by usnadnily přeshraniční dopravu a obchod, jež by Srbsku přinesl zpět tolik potřebný hospodářský rozvoj. Investice jdou rovněž na podporu malých a středních podniků, soukromých firem a nově vybudovaných podniků.

⁵⁰ EFTA je mezivládní organizace, která vznikla 3. května 1960 jako alternativa Evropského společenství (ES). Cílem organizace je podporovat volný obchod a hospodářskou integraci mezi jejími členy. Původními členy byly Dánsko, Norsko, Portugalsko, Rakousko, Švédsko, Švýcarsko a Velká Británie. Poté přistoupili Island, Finsko a Lichtenštejnsko. Později však většina těchto zemí přestoupila do EHS/ES (EU). V současnosti jsou členy Island, Lichtenštejnsko, Norsko a Švýcarsko.

⁵¹ EFTA-Serbia Joint Declaration on Co-operation [online]. EFTA, 2007-2009. [cit. 2009-02-09]. Dostupný z WWW: <<http://www.efta.int/content/free-trade/ongoing-negotiations-or-talks/serbia>>

⁵² Regional Cooperation Council [online]. Regional Cooperation Council, 2008. [cit. 2009-02-28]. Dostupný z WWW: <<http://www.rcc.int/index.php>>

⁵³ Stability Pact for South Eastern Europe [online]. Stability Pact, 2005. [cit. 2009-02-09]. Dostupný z WWW: <<http://www.stabilitypact.org/>>

3 Integrační tendence Srbska a vzájemné vztahy s EU

3.1 Pojetí integrace

Integraci můžeme definovat jako proces sbližování, spolupráce, přidružení či sjednocení zemí. Jde o složitý proces probíhající ve světové ekonomice, který je vyvolaný dlouhodobými mezinárodními procesy a ovlivněný řadou ekonomických, politických, sociálních, kulturních a náboženských vlivů. Je to nástroj, jenž slouží k překonání hospodářsky, sociálně či politicky negativních jevů ve světové ekonomice. I přesto, že se motivy, cíle, metody a organizační formy integrací mohou odlišovat, mají ve všech regionech shodné kořeny.

K integraci dochází liberalizací mezinárodního obchodu postupným odstraňováním tarifních a netarifních překážek, které brání volnému pohybu zboží, služeb a výrobních faktorů. Je úzce spjata se stále se rozšiřujícími obchodními a finančními aktivitami a operacemi mezinárodních korporací, jenž kontrolují světové trhy zboží, služeb a kapitálu.

Vytvořené integrační seskupení je založeno na mnohostranných nebo bilaterálních dohodách a může mít různou úroveň. Od pásma volného obchodu až po hospodářsko-politickou unii (nejvyšší stupeň ekonomické integrace). Úspěšnost integračního seskupení a jeho dosažené výsledky jsou pozitivně nebo negativně ovlivňovány danými politickými a hospodářskými poměry v regionu.

Co se týče mezinárodního postavení Srbska a jeho snahám o integraci do evropských struktur, je jeho pozice stále ovlivněna událostmi, ke kterým došlo po rozpadu Socialistické federativní republiky Jugoslávie, i celkovým vývojem v celoevropském a globálním měřítku. Proevropská orientace současné srbské vlády a pozitivní změny ve vztazích s mezinárodními institucemi však nasvědčují tomu, že země již nechce být více izolovaná a po vzoru ostatních postsocialistických států střední a východní Evropy, stejně jako svých blízkých sousedů z Balkánského poloostrova, má zájem o sbližování a přidružení k evropské integraci. „Společný cíl všech zemí Balkánského poloostrova, integrace do Evropské unie, významnou měrou minimalizuje možnost eskalace napětí mezi státy v regionu a přispívá k celkové stabilizaci.“⁵⁴ Kromě toho vstupem do EU si chce Srbsko a jeho sousedé zajistit ekonomický

⁵⁴ ŠTĚPÁNEK, Václav. Současné Srbsko – Politika, kultura, Evropská unie, s. 61.

rozvoj a blahobyt. Jakýmsi prvním krůčkem k potenciálnímu přidružení zemí k EU je regionální dohoda CEFTA.

3.2 Začlenění Srbska do Středoevropské dohody o volném obchodu

Srbsko se dne 1. května 2007 společně s Albánií, Bosnou a Hercegovinou, Moldavskem, Černou Horou a Kosovem přidružilo ke Středoevropské dohodě o volném obchodu (CEFTA – Central European Free Trade Agreement, také nazývána CEFTA 2006)⁵⁵. Došlo k tomu po podpisu stran dohody (Agreement on Amendment of and Accession to The Central European Free Trade Agreement)⁵⁶ 19. prosince 2006 v rumunské Bukurešti. Srbsko a ostatní jmenované země se tak přidaly k Chorvatsku (člen od roku 2002) a Makedonii (2006).

Rozšířená CEFTA konsolidovala síť dvaatřiceti bilaterálních dohod o volném obchodu v regionu, které vznikly na základě iniciativy Evropské unie z roku 2001, kdy Srbsko a ostatní země západního Balkánu podepsaly „Memorandum porozumění o obchodních příležitostech a liberalizaci“ (Memorandum of Understanding on Trade Liberalisation)⁵⁷ uzavřené pod záštitou Paktu Stability pro jihovýchodní Evropu⁵⁸. Dohoda CEFTA vytvořila regionální zónu volného obchodu, která liberalizovala více než 90 % veškerého obchodu a téměř celý trh s průmyslovým zbožím.⁵⁹

Středoevropská dohoda o volném obchodu umožní volný přístup na trh všech členských zemí a zlepší jejich obchodní a investiční vztahy. Za cíl si klade regionální spolupráci, odstranění obchodních bariér, podporu stability a ekonomického rozvoje a přípravu zemí na vstup do Světové obchodní organizace (WTO) a Evropské unie. Pracovní záležitosti a případné obchodní spory jsou řešeny prostřednictvím společných institucí, Komise (Joint Committee) a Sekretariátu CEFTA. Všechny tyto kroky by měly vest ke zvýšení obchodní výměny mezi Srbskem a dalšími členy CEFTA.

⁵⁵ CEFTA byla původně podepsaná 21. prosince 1992 v polském Krakově. Prvními členy byly, až do svého vstupu do Evropské unie 1. května 2004, Česká republika, Slovensko, Polsko, Maďarsko a Slovinsko (to přistoupilo až v roce 1996). Pozdější členové Rumunsko (1997) a Bulharsko (1998) opustily CEFTA k 1. lednu 2007, kdy se rovněž staly členy Unie.

⁵⁶ CEFTA. Agreement on Amendment of and Accession to The Central European Free Trade Agreement, 4 s.

⁵⁷ STABILITY PACT WORKING GROUP ON TRADE LIBERALISATION AND FACILITATION. Memorandum of Understanding on Trade Liberalisation, 6 s.

⁵⁸ Více o Paktu stability viz kapitola 3.4.1.

⁵⁹ RAPID. EU welcomes signing of new Central European Free Trade Agreement, 2 s.

3.2.1 Obchod Srbska v rámci Středoevropské dohody o volném obchodu

Od založení Paktu stability pro jihovýchodní Evropu a dalších aktivit z iniciativy Evropské unie, především vytvoření zóny volného obchodu CEFTA, došlo v regionu západního Balkánu v oblasti vzájemného obchodu k pozitivním výsledkům. Celkový obchod Srbska se státy CEFTA vzrostl o 37,5 % (z 1,6 mld. USD v roce 2004 na 2,2 mld. USD v roce 2006) a za první tři kvartály roku 2007 obchod dosáhl 2,7 mld. USD.⁶⁰

Podíl srbského obchodu v rámci CEFTA vzrostl z 15,8 % v roce 2004 na 21,3 % v roce 2006.⁶¹ I přesto, že míra růstu exportu v tomto období (8,5 %) byla nižší než míra růstu importu (13,7 %), zaznamenalo Srbsko celkový přebytek vzájemného obchodu s těmito státy.⁶² Členské země CEFTA jsou po Evropské unii druhým nejdůležitějším obchodním partnerem Srbska. Největším obchodním partnerem země v rámci CEFTA je Bosna a Hercegovina.

Z uvedených dat je zřejmé, že spolupráce Srbska s ostatními státy CEFTA má pro obchod a ekonomiku země velký význam. Dochází k dynamickému růstu vzájemného obchodu, který podporuje hospodářský rozvoj Srbska a celého regionu. Srbsko snad využije potenciál, který se mu v oblasti vzájemného obchodu nabízí. Rovněž zkušenosti z liberalizace obchodu mohou být přínosem pro další sbližování země s WTO a Evropskou unií.

3.3 Srbsko a jeho integrace do evropské bezpečnostní architektury

Jedním z hlavních zahraničně-politických cílů Srbska, týkající se nejen bezpečnostní politiky, je integrace země do euroatlantických struktur, především do Evropské unie. Jednou z možností, jak tohoto cíle dosáhnout, je i vstup do NATO (North Atlantic Treaty Organization – Organizace Severoatlantické smlouvy neboli Severoatlantická aliance).

Diskuze o širší spolupráci Srbska se Severoatlantickou aliancí se však otevřela až po sestavení nové proevropské vlády v létě roku 2008.⁶³ Předtím zde dlouhodobě scházela

⁶⁰ TRADE CEFTA. Serbia Statements, 2 s.

⁶¹ Tamtéž.

⁶² Tamtéž.

⁶³ Chorvatsko a Albánie byly již v dubnu 2008 na summitu NATO v Bukurešti přizvány k členství a 1. dubna 2009 se staly jeho členy (Aliance se tak rozrostla na 28 členů). Makedonii její vstup zablokovalo Řecko (spor o státní název Makedonie) a Černá Hora a Bosna a Hercegovina zahájily s NATO individuální akční partnerství.

politická i veřejná podpora členství (podle průzkumu veřejného mínění vstup do NATO stabilně odmítá nadpoloviční většina občanů, pro je zhruba čtvrtina)⁶⁴, na čemž měla výrazný podíl zkušenost s válkou s NATO v roce 1999 a s vojenskou okupací Kosova a Metohije (viz kapitola 4.4). Další napětí mezi vztahy pak přinesla Rezoluce o Kosovu srbského parlamentu z konce roku 2007, podle níž je Srbsko vojensky neutrální zemí. „Tento dokument je nutné hodnotit v dobovém kontextu: byl navržen a přijat v kontextu očekávaného vyhlášení nezávislosti Kosova a neutralita byla prezentována jako potvrzení nezávislosti Srbska.“⁶⁵

I přes značně nepopulární postavení Aliance v Srbsku, se však země v prosinci 2006 stala jedním z nejnovějších členů programu bilaterální spolupráce mezi jednotlivými partnerskými zeměmi a NATO „Partnerství pro mír“ (PfP – Partnership for Peace)⁶⁶, který ovšem má dlouhodobou podporu většiny veřejnosti i dosavadních vlád.⁶⁷ Vzájemná spolupráce se soustředí převážně na prosazování demokracie, institucionální reformu, reformu bezpečnosti a obrany a transformaci srbských ozbrojených sil, a rovněž na Kosovo.

V roce 2007 se Srbsko zapojilo do programu PfP „Proces plánování a revize“ (PARP – Planning and Review Process)⁶⁸, jež je nejnižším stupněm aktivní spolupráce s NATO v rámci PfP a jehož cílem je zajistit interoperabilitu mezi partnery. V září téhož roku pak vláda Alianci předložila plán spolupráce (PfP Presentation Document)⁶⁹, v němž jsou vytýčeny oblasti spolupráce Srbska s NATO a který signalizuje záměr Srbska stát se aktivním účastníkem Partnerství pro mír.

Od druhé poloviny roku 2008 se vztahy Srbska a NATO posunuly dál. V říjnu Srbsko podepsalo bezpečnostní dohodu (PfP Security Agreement)⁷⁰ o výměně důvěrných informací se spojenci a ostatními partnery Aliance a na začátku roku 2009 předložilo návrh na první

⁶⁴ TESARĚ, Filip. Integrace zemí západního Balkánu do EU a NATO, s. 6.

⁶⁵ Tamtéž.

⁶⁶ NATO's relations with Serbia [online]. North Atlantic Treaty Organization, 2009. [cit. 2009-02-22]. Dostupný z WWW: <<http://www.nato.int/issues/nato-serbia/index.html>>

⁶⁷ Partnerství pro mír je důležitou iniciativou NATO. Jejím cílem je zvýšení vzájemné důvěry a posílení spolupráce při upevňování bezpečnosti. NATO a zúčastněné partnery zavazuje ke konkrétní spolupráci vedoucí k dosažení těchto cílů. Zúčastněným státům poskytuje možnost posílit své vztahy s Aliancí v souladu s jejich vlastními zájmy a možnostmi. Srbsko požádalo o členství v PfP v roce 2003.

⁶⁸ NATO's relations with Serbia [online]. North Atlantic Treaty Organization, 2009. [cit. 2009-02-22]. Dostupný z WWW: <<http://www.nato.int/issues/nato-serbia/index.html>>

⁶⁹ Tamtéž.

⁷⁰ Serbia signs PfP security agreement with NATO [online]. North Atlantic Treaty Organization, 2008. [cit. 2009-02-22]. Dostupný z WWW: <<http://www.nato.int/docu/update/2008/10-october/e1001a.html>>

program individuálního partnerství s NATO (IPP – Individual Partnership Programme)⁷¹, který vymezuje společně dohodnuté oblasti jejich vzájemné spolupráce a je předstupněm vstupu do NATO. Ještě předtím než se země stala oficiálním partnerem Aliance, dosáhla díky její podpoře drobných úspěchů v rámci reformy bezpečnosti a obrany, vojenští důstojníci a civilisté se zúčastnili několika výcviků a školení PfP a srbské ozbrojené síly mnoho let spolupracovaly s jednotkami KFOR⁷².

V současné době Srbsko zvažuje zřídit diplomatickou misi při NATO (v hlavním sídle organizace, v Bruselu v Belgii) a styčnou kancelář na Vrchním velitelství spojeneckých sil v Evropě (SHAPE – Supreme Headquarters Allied Powers Europe)⁷³ (v blízkosti města Mons v Belgii).⁷⁴

Jde vidět, že se vztahy Srbska a NATO neustále zlepšují a obě strany v rámci vzájemné spolupráce postupují vpřed. Budoucnost jejich vztahů však bude záležet na politické situaci v Srbsku (Srbská radikální strana, která má významnou podporu srbského obyvatelstva, je na rozdíl od vládnoucí koalice proti vstupu do NATO), na spolupráci země s Mezinárodním trestním tribunálem pro bývalou Jugoslávii v Haagu (ICTY), což je jednou z podmínek budoucího členství (viz kapitola 4.5), a především na vývoji událostí spojených s územím Kosova. Vstupem do NATO jeho zastánci spatřují výhody, které mohou přinést zpět tradiční spojenectví a evropské lpění na demokracii a základních lidských právech, bezpečnost a stabilitu a s ní spojenou hospodářskou prosperitu země, v otázce Kosova lepší bezpečnostní situaci pro tamní srbskou populaci a upevnění srbské pozice v regionu, a jak již bylo zmíněno, také přístup k Evropské unii.

3.4 Evropská unie a Západní Balkán

Předtím než se zaměříme na vztahy Srbska a Evropské unie, by bylo vhodné načrtnout vývoj vztahů s celou oblastí západního Balkánu, především přístup Unie k tomuto regionu. Získáme tak základní přehled o politice EU vůči zemím západního Balkánu, tedy i Srbsku.

⁷¹ NATO's relations with Serbia [online]. North Atlantic Treaty Organization, 2009. [cit. 2009-02-22]. Dostupný z WWW: <<http://www.nato.int/issues/nato-serbia/index.html>>

⁷² Kosovo Force. Mise mírových sil působící v Kosovu od června 1999, kdy rezoluce Rady bezpečnosti OSN č. 1244 pověřila NATO vojenským zabezpečením pořádku v Kosovu.

⁷³ Overview. About SHAPE [online]. SHAPE, 2008. [cit. 2009-02-22]. Dostupný z WWW: <<http://www.nato.int/shape/about/overview.htm>>

⁷⁴ NATO zřídilo Vojenskou kontaktní kancelář (NATO Military Liaison Office) v Bělehradu v prosinci 2006.

Evropská unie, tehdy Evropská společenství (ES)⁷⁵, se po studené válce v roce 1989 zapojila do procesu významných společenských změn na západním Balkáně. Tento proces můžeme rozdělit do tří stěžejních období: 1989-1995, 1995-1999 a 1999-2006. První období, tedy léta 1989-1995, bylo ve znamení diferenciovaného přístupu ES/EU k balkánským zemím. Ty procházely hlubokými politickými a ekonomickými změnami, které vyústily v etnický konflikt a válku mezi zeměmi bývalé Jugoslávie a nakonec i v její rozpad. Na počátku této krize se Společenství podařilo zasáhnout a přispět k jejímu řešení, když v roce 1991 došlo ke konfliktu mezi Srbskem a Slovinskem.⁷⁶ V téže roce byla zřízena pozorovatelská mise ES/EU pro země bývalé Jugoslávie (EC Monitoring Mission – ECMM, dnes EU Monitoring Mission EUMM)⁷⁷, která zde působí dodnes. Mezi její hlavní úkoly patří monitorování politického a bezpečnostního vývoje v regionu, vztahů mezi etniky, potenciálních konfliktů, hranic a návratů uprchlíků a vysídlených osob a má budovat důvěru mezi obyvateli.

Po roce 1992, po vypuknutí války v Chorvatsku a později také v Bosně, se však vliv ES/EU na vývoj tamní situace značně snížil. „Pokusy o formování a prosazování evropské politiky na Balkáně nebyly úspěšné.“⁷⁸ Přístup členských států ES/EU k balkánským zemím se dosti lišil⁷⁹ a role unijní politiky byla v podstatě pasivní. Iniciativu, která vedla k ukončení války, převzaly v roce 1995 Spojené státy americké, které se významnou měrou podílely na formulování tzv. Daytonské mírové dohody (viz kapitola 2.2.1). Rovněž finanční pomoc těmto zemím v letech 1990-1995 byla ze strany ES/EU poměrně omezená a soustředila se zejména na humanitární pomoc (ta byla určena k řešení problémů spojených s válkami, například k návratu uprchlíků do jejich domovů, zapojení těchto lidí a lidí postižených válkou a bývalých vojáků do občanského a pracovního života atd.) a podporu mírového procesu. Evropská unie rozvíjela vůči balkánským zemím bilaterální vztahy (v roce 1992 například podepsala dohodu o obchodu a spolupráci s Albánií a umožnila jí účast na programu PHARE⁸⁰).

⁷⁵ Evropská unie vznikla na základě Smlouvy o Evropské unii podepsané 7. února 1992 v Maastrichtu, jež vstoupila v platnost 1. listopadu 1993.

⁷⁶ ES/EU dojednala zastavení palby a srbské jednotky se ze Slovinska stáhly.

⁷⁷ AUTORSKÝ KOLEKTIV. Stabilita Balkánu a Evropská unie, příspěvek České republiky, s. 26.

⁷⁸ Tamtéž, s. 27.

⁷⁹ Německo přispělo k uznání nezávislosti Slovinska a Chorvatska, Řecko odmítlo uznat Makedonii a rozvíjelo vztahy se Svazovou republikou Jugoslávie, Francie podporovala Rumunsko a Itálie Albánii.

⁸⁰ PHARE je regionální finanční instrument založen ES/EU v roce 1989 původně pouze pro Polsko a Maďarsko, avšak později i pro další přistupující země. Byl určen k financování projektů, které napomáhaly překlenout hospodářskou a politickou propast mezi zeměmi bývalého východního bloku a západní Evropy.

Další období, v letech 1995-1999, můžeme považovat za formování regionálního přístupu EU k západnímu Balkánu. Unie si byla vědoma, že nestačí jen diferencovaný přístup založený na bilaterálních vztazích, nýbrž že se musí začít orientovat na projekty regionálního rozměru. Vytvořila regionální politický projekt s názvem Regionální přístup, který byl vyhlášen na zasedání Rady pro všeobecné záležitosti v Lucemburku 29. dubna 1997.⁸¹ Cílem bylo realizovat mírové dohody, podporovat politickou a hospodářskou spolupráci mezi zeměmi regionu a vytvářet dobré sousedské vztahy, umožnit volný pohyb zboží, služeb a osob a vytvářet společné regionální projekty. Důraz byl kladen na dodržování lidských práv a práv menšin, na vznik právního státu a hospodářské reformy. Regionálním finančním instrumentem na podporu tohoto přístupu se stal program OBNOVA, vyhlášený v červenci 1996, jehož úkolem bylo obnovit ekonomiky Bosny a Hercegoviny, Černé Hory, Chorvatska, Makedonie a Srbska. Do roku 1999 ovšem v bilaterálních vztazích EU s jmenovanými státy k výraznému pokroku nedošlo. Příčinou byly příliš přísně nastavené politické a hospodářské podmínky přístupu ze strany Evropské unie (například Srbsko a Černá Hora byly z většiny programů Unie, regionálních iniciativ a obchodních preferencí vyloučeny).

V období 1995-1999 vzniklo mnoho dalších regionálních iniciativ, avšak jejich praktický dopad na vývoj v regionu byl omezený. Jmenujme alespoň tzv. Royaumontský proces pro stabilitu a dobré sousedské vztahy v jihovýchodní Evropě, který vznikl z iniciativy EU v roce 1996 za účelem rozvoje projektů občanské společnosti a mnohostranných dialogů mezi poslanci, novináři a nevládními organizacemi, či Proces spolupráce v jihovýchodní Evropě (SEEC – SouthEast European Cooperation Process)⁸², jež vznikl o rok později z iniciativy samotných balkánských zemí a zaměřoval se na bezpečnost, hospodářskou, sociální, kulturní a humanitární spolupráci a na spolupráci v oblasti spravedlnosti a vnitřních věcí.

Léta 1999-2006 se nesou ve znamení realizace Paktu stability pro jihovýchodní Evropu a Stabilizačního a asociačního procesu pro západní Balkán. Toto období bylo poznamenáno

PHARE podporoval budování institucí, hospodářskou a sociální soudržnost, přeshraniční spolupráci a implementaci *acquis communautaire*.

⁸¹ Nebylo zde zahrnuto Slovinsko, s nímž EU v roce 1996 uzavřela Evropskou asociační dohodu.

⁸² South East Europe Cooperation Process [online]. Romanian Chairmanship, 2004-2005. [cit. 2009-02-28]. Dostupný z WWW: <<http://www.mae.ro/seecp/history.html>>

krizí v Kosovu v roce 1999 (viz kapitola 4.4) a vedlo k přehodnocení evropské politiky vůči Balkánu.⁸³

3.4.1 Pakt stability pro jihovýchodní Evropu

Výsledkem diskuze o formách a způsobech rekonstrukce válkou zničených zemí, o způsobech stabilizace a rozvoje celé oblasti zasažené konfliktem bylo vytvoření Paktu stability pro jihovýchodní Evropu a formulování komplexní politiky EU vůči západnímu Balkánu pod názvem Stabilizační a asociační proces (viz kapitola 3.4.2).⁸⁴

Struktura Paktu stability byla organizována kolem regionálního kulatého stolu, který stanovoval směrnice a měl kontrolní funkci. Hlavním cílem Paktu bylo identifikovat opatření a projekty v oblastech demokracie a lidských práv, ekonomické transformace a rozvoje, bezpečnosti a vnitřních věcí, a poté přispívat k jejich realizaci. Pakt umožnil spolupráci na úrovni národních vlád, místních orgánů i nevládních organizací. Projekty, které se pod jeho záštitou realizovaly, se zaměřovaly na budování infrastruktury (na pozemní a leteckou dopravu, energetiku, vodní hospodářství), posílení bezpečnosti a rozvoj občanské společnosti, malé a střední podniky, rozvoj soukromého sektoru a i na řešení problémů uprchlíků.

V roce 2003 se Pakt stability orientoval na rozvoj regionální spolupráce (na základě Soluňské agendy schválené Evropskou radou v červnu 2003) a stal se významným doplňkovým nástrojem stabilizačního a asociačního procesu, který byl v té době hlavním pilířem politiky EU vůči zemím západního Balkánu. Od roku 2004 se Pakt soustředil zejména na politický a ekonomický rozvoj v oblasti, podporu regionálních projektů, zlepšení investičního klimatu, spolupráci v oblasti školství a výzkumu a rovněž na integrační tendence zemí v regionu (spolupráce s EU i NATO).

V únoru roku 2008 nastoupila na místo Paktu stability Regionální rada pro spolupráci (RCC – Regional Cooperation Council)⁸⁵ a převzala za něj odpovědnost. Regionální rada je složená ze pětáctiřiceti zemí, organizací a mezinárodních finančních institucí (viz příloha

⁸³ Kritika za pasivní přístup Evropské unie k regionu a za neschopnost jejích členů domluvit se na společné akci i v případě kosovské krize.

⁸⁴ Unijní politiku vůči západobalkánskému regionu vypracovala Evropská komise v květnu 1999 a schválila Evropská rada na zasedání v Kolíně nad Rýnem v červnu 1999.

⁸⁵ Regional Cooperation Council [online]. Regional Cooperation Council, 2008. [cit. 2009-02-28]. Dostupný z WWW: <<http://www.rcc.int/index.php>>

číslo 5 „Složení Regionální rady pro spolupráci“), které se setkávají jednou ročně (jedinečné složení Paktu stability zůstalo zachováno). Schůzky Výboru Rady (RCC Board)⁸⁶ však probíhají čtvrtletně. Kromě práce převzaté od Paktu stability se Regionální rada soustředí na pět prioritních oblastí, kterými jsou ekonomika a sociální rozvoj, infrastruktura a energie, právo a spravedlnost, spolupráce v oblasti bezpečnosti a rozvoj lidského kapitálu a parlamentní spolupráce. Klíčová role Regionální rady je vytvářet a koordinovat rozvojové projekty, a tím vytvářet vhodné prostředí pro ekonomický a sociální rozvoj oblasti a lepší život obyvatel na západním Balkáně.

Pakt stability pro jihovýchodní Evropu přispěl k získání 5,4 mld. EUR na projekty v tomto regionu a můžeme říci, že z velké části splnil svou stabilizační roli.⁸⁷ A jak již bylo zmíněno, stal se významným doplňkovým nástrojem stabilizačního a asociačního procesu, který je hlavním pilířem politiky EU vůči zemím západního Balkánu.

3.4.2 Stabilizační a asociační proces pro západní Balkán

Stabilizační a asociační proces (SAP – Stabilisation and Association Process)⁸⁸ pro západní Balkán se po roce 1999 stal hlavním nástrojem nové politiky Evropské unie vůči zemím tohoto regionu. Oficiálně byl tento proces zahájen na summitu EU a zemí západního Balkánu v Záhřebu v listopadu roku 2000. Kritické hodnocení unijní politiky vůči Balkánu do této doby a zkušenosti Unie s rozšířením o země střední a východní Evropy v roce 2004 udalo nový směr. Novým prvkem této politiky je příslib možného začlenění těchto zemí do Evropské unie. „O zemích západního Balkánu se hovoří jako o „potenciálních kandidátech na členství v EU“ s perspektivou přistoupení.“⁸⁹

Další prvky, které obohatily tuto politiku, schválilo soluňské zasedání Evropské rady v červnu 2003 pod názvem Soluňská agenda pro západní Balkán, jejímž cílem bylo posílit vztahy západobalkánských zemí s Evropskou unií. Mezi tyto prvky patří zejména evropské partnerství, které bude Unií upraveno zvláště pro každou partnerskou zemi v regionu⁹⁰,

⁸⁶ REGIONAL COOPERATION COUNCIL. Regional Cooperation Council Factsheet, s. 1.

⁸⁷ ŠTĚPÁNEK, Václav. Současné Srbsko – Politika, kultura, Evropská unie, s. 153.

⁸⁸ The stabilisation and association process [online]. Europa, 2007. [cit. 2009-02-26]. Dostupný z WWW: <<http://europa.eu/scadplus/leg/en/lvb/r18003.htm>>

⁸⁹ AUTORSKÝ KOLEKTIV. Stabilita Balkánu a Evropská unie, příspěvek České republiky, s. 33.

⁹⁰ Založení evropských partnerství v rámci SAP je opatřením Rady (Nařízení Rady (ES) č. 533/2004 ze dne 22. března 2004). Cílem je zintenzivnění SAP, urychlení transformačních změn v partnerských zemích a zmírnění negativních důsledků přísné unijní politiky spojené s uzavřením stabilizačních a asociačních dohod

posílení politické spolupráce v oblasti Společné zahraniční a bezpečnostní politiky (SZBP), vytvoření mnohostranného politického fóra tzv. Fórum EU – západní Balkán⁹¹, podpora ekonomického růstu v regionu, zapojení zemí do systému TAIEX (The Technical Assistance Information Exchange Office – Kancelář pro technickou pomoc a výměnu)⁹² či otevření programů EU pro školství, kulturu, výzkum, energetiku, životní prostředí, boj proti korupci a dalším.

Stabilizační a asociační proces zahrnuje bilaterální vztahy s Albánií, Bosnou a Hercegovinou, Černou Horou, Chorvatskem, Kosovem, Makedonií a Srbskem. Jeho cílem je stabilizovat jmenované státy, podpořit jejich přechod k tržní ekonomice, prosazovat mezi nimi regionální spolupráci⁹³ a připravit je na vstup do Evropské unie.

Pracovními dokumenty SAP jsou stabilizační a asociační dohody (SAA – Stabilisation and Association Agreement)⁹⁴, které jsou jádrem celého procesu.⁹⁵ Tyto dohody zapojují dané země do agendy tří pilířů Evropské unie⁹⁶, a vyžadují proto ratifikaci všech signatářských zemí. Velká část dohod se orientuje na oblasti hospodářství, a to na obchod a jeho liberalizaci, hospodářskou soutěž, poskytování státní pomoci, práva duševního vlastnictví, harmonizaci národní legislativy s legislativou EU, jejímž cílem má být postupné začleňování partnerské země do jednotného vnitřního trhu Unie. Důraz je kladen také

(viz níže). Partnerským zemím slouží jako základ pro vypracování národních akčních plánů s časovým rozvrhem reforem a definovanými způsoby, jak dosáhnout požadavků na začlenění do Evropské unie.

⁹¹ Naposledy se konalo v chorvatském Záhřebu ve dnech 6.-7. listopadu 2008 v rámci francouzského předsednictví v Radě EU. Příští fórum by se mělo konat ve druhé polovině roku 2009 za předsednictví Švédska.

⁹² Vytvořena byla v květnu 1995 jako odpověď na výzvu Bílé knihy k přípravě kandidátských zemí na začlenění do jednotného vnitřního trhu Evropské unie.

⁹³ Rozvoj regionální spolupráce je i jednou z podmínek rozvoje vztahů s Evropskou unií. Zaměřuje se především na návrat uprchlíků, oblast spravedlnosti, svobody a bezpečnosti (např. na boj proti organizovanému zločinu, na ochranu hranic, větší přeshraniční spolupráci policejních a celních služeb, na azyl, migraci a vízovou politiku), dále na energetiku (v říjnu 2005 byla podepsána Smlouva o energetickém společenství mezi EU a partnery v regionu), dopravu a parlamentní spolupráci. V regionální spolupráci došlo k významnému pokroku.

⁹⁴ The stabilisation and association process [online]. Europa, 2007. [cit. 2009-02-26]. Dostupný z WWW: <<http://europa.eu/scadplus/leg/en/lvb/r18003.htm>>

⁹⁵ Evropská unie uzavřela SAA dne 9. dubna 2001 s Makedonií (platnost 1. dubna 2004), 29. října 2001 s Chorvatskem (platnost od 1. února 2005), 12. června 2006 s Albánií (platnost od 1. dubna 2009), 15. října 2007 s Černou Horou (doposud nenabyla platnosti), 29. dubna 2008 se Srbskem a 16. června 2008 s Bosnou a Hercegovinou. Kosovo o SAA s EU jedná.

⁹⁶ Pilířovou strukturu vytvořila Maastrichtská smlouva platná od roku 1993, která zastřešila veškerou dosavadní evropskou integrační činnost a dala tak vzniknout Evropské unii. První pilíř představuje agendu původních Evropských Společenství, tedy Evropského hospodářského společenství (EHS), Evropského společenství pro atomovou energii (EURATOM), a do roku 2002 také Evropského společenství uhlí a oceli (ESUO). Druhý pilíř zahrnuje oblasti Společné zahraniční a bezpečnostní politiky a třetí pilíř pak Policejní a soudní spolupráce v trestních věcech.

na respektování demokracie, dodržování lidských práv a práv menšin a budování právního státu.

Další smluvní vztahy stabilizačního a asociačního procesu mají podobu autonomních obchodních opatření (Exceptional trade measures)⁹⁷ umožňující bezcelní přístup téměř všech výrobků západobalkánských zemí na trh EU.⁹⁸ Tato opatření se uplatňují od září roku 2000, a jelikož se ukázala jako velmi účinná, vytvářejí příznivé podmínky pro rozvoj obchodu mezi EU a partnerskými zeměmi, jak můžeme vidět v příloze číslo 7 „Obchod EU s Balkánem v letech 2003, 2005 a 2007“, stimulují přímé zahraniční investice a celkový hospodářský růst, byla v roce 2005 prodloužena do konce roku 2010.

Významným prvkem SAP je také finanční pomoc zemím západního Balkánu v rámci programu IPA (Instrument for Pre-Accession Assistance – Nástroj předvstupní pomoci)⁹⁹, který v roce 2007 nahradil program CARDS (Community Assistance for Reconstruction, Development and Stabilisation – Pomoc Společenství na rekonstrukci, rozvoj a stabilizaci)¹⁰⁰.

3.4.3 Hospodářská a technická pomoc EU západnímu Balkánu

Na základě rozhodnutí Rady č. 2666/2000¹⁰¹ byl v roce 2001 spuštěn program CARDS, který byl určen jako hospodářská pomoc zemím západního Balkánu zapojených do stabilizačního a asociačního procesu. Z předchozích podkapitol víme, že prvními regionálními finančními nástroji v 90. letech byly PHARE a OBNOVA, které však CARDS nahradil.

⁹⁷ Exceptional trade measures [online]. Europa, 2007. [cit. 2009-02-26]. Dostupný z WWW: <<http://europa.eu/scadplus/leg/en/lvb/r18000.htm>>

⁹⁸ Jde například o produkty rybolovu pocházející z Albánie, Bosny a Hercegoviny, Chorvatska a o vína pocházející z Albánie, Bosny a Hercegoviny, Chorvatska, Kosova nebo Makedonie, avšak na úrovni a v mezích celních kvót Společenství, které jsou pro každý produkt uvedené v příloze číslo 6 „Celní kvóty Společenství na dovoz vybraných výrobků ze zemí západního Balkánu“. Na dovoz cukru z Bosny a Hercegoviny, Černé Hory, Srbska nebo Kosova jsou uvalené roční celní kvóty Společenství s neomezeným osvobozením od cla, a to 12 000 tun hmotnosti cukru z Bosny a Hercegoviny a 180 000 tun hmotnosti cukru z Černé Hory, Srbska nebo Kosova.

⁹⁹ Instrument for pre-accession assistance [online]. European Commission, 2006. [cit. 2009-02-28]. Dostupný z WWW: <http://ec.europa.eu/enlargement/how-does-it-work/financial-assistance/instrument-pre-accession_en.htm>

¹⁰⁰ CARDS [online]. European Commission, 2000. [cit. 2009-02-28]. Dostupný z WWW: <http://ec.europa.eu/enlargement/how-does-it-work/financial-assistance/cards/index_en.htm>

¹⁰¹ Tamtéž.

V rámci programu CARDS byla pomoc koncentrována do tří prioritních oblastí – podpora výstavby vládních a institucionálních zařízení (zaměřená na veřejnou administrativní reformu, posílení právního státu a stabilizaci cel a daní), ekonomické ozdravení, obnova a reforma (zaměřené na energetiku, dopravu, životní prostředí a regionální rozvoj) a sociální rozvoj a občanská společnost (zaměřené na univerzitní a odborné vzdělání, zvýšení regionální spolupráce a specifické kurzy podporující zvýšení zaměstnanosti a posílení občanské společnosti).¹⁰²

Největší objemy finanční pomoci byly poskytnuty začátkem tohoto desetiletí, kdy se Evropská unie významně podílela na poválečné rekonstrukci západního Balkánu. Přehled o poskytnuté finanční pomoci EU jednotlivým zemím regionu zachycuje tabulka 3.1 „Výše pomoci EU zemím západního Balkánu v letech 1991-2006“. V důsledku neklidného politického vývoje v regionu počátkem 90. let na finanční pomoc nedosáhlo Srbsko a Černá Hora a jen velmi malou částku získaly Bosna a Hercegovina a Chorvatsko. Po roce 1995 se preferovanou zemí stala Bosna a Hercegovina, která převzala roli Albánie, a následně v období 2000-2006 Srbsko a Kosovo, jež doposud získaly výrazně nejvyšší podíl pomoci.

Tab. 3.1 Výše pomoci EU zemím západního Balkánu v letech 1991-2006 (v mil. EUR)

	Albánie	Bosna a Hercegovina	Chorvatsko	Makedonie	Srbsko * a Černá Hora	Celkem
1991-1994	244,2	0,2	0,1	60,0	0,0	304,5
1995-1999	353,9	750,6	42,8	155,0	171,7	1 474,0
2000-2006	315,5	502,8	523,8**	298,2	2 559,8	4 200,1
Celkem	913,6	1 253,6	566,7	513,2	2 731,5	5 978,6

Pozn.: zahrnuje všechny tři programy – PHARE, OBNOVA i CARDS

* zahrnuje Kosovo

** od roku 2005 zahrnuje také předvstupní pomoc

Pramen: AUTORSKÝ KOLEKTIV [1] s. 41, BAAR, Vladimír [2] s. 49, vlastní úprava

Celkový objem finanční pomoci Evropské unie západobalkánským zemím činil v období let 1991-2006 téměř 6,0 mld. EUR, jak můžeme vidět v tabulce 3.1 „Výše pomoci EU zemím západního Balkánu v letech 1991-2006“. V této částce ovšem není zahrnuta pomoc z regionálních programů (v období 2000-2006 činila 229,6 mil. EUR), prozatímni

¹⁰² BAAR, Vladimír. Vnější vztahy Evropské unie. Geoeconomické a geopolitické aspekty jejich makroregionální diferenciace, s. 50.

civilní správy (v téže době 205,5 mil. EUR), makrofinanční pomoc – granty (404,0 mil. EUR), nebo výdaje na humanitární pomoc, zvláštní opatření, operace rychlé intervence, výdaje na Společnou zahraniční a bezpečnostní politiku EU a také na administrativní výdaje (345,8 mil. EUR).¹⁰³

Podpora poskytovaná Evropskou unií je řízena buď prostřednictvím Delegací EU v těchto zemích, to je případ Albánie, Bosny a Hercegoviny a Chorvatska, nebo prostřednictvím Evropské agentury pro obnovu (EAR – European Agency for Reconstruction)¹⁰⁴ se sídlem v řecké Soluni, což je u Srbska, Černé Hory, Kosova a Makedonie. V případě, že nejsou dodržovány podmínky stabilizačního a asociačního procesu, Rada na návrh Komise rozhodne kvalifikovanou většinou o přijetí příslušných opatření. „V bodech, kde SAP není respektován, může být finanční pomoc zmrazena.“¹⁰⁵

Od roku 2007, v rámci finanční perspektivy EU na období 2007-2013, byl program CARDS nahrazen předvstupním nástrojem IPA (Instrument for Pre-Accession Assistance), z něhož Evropská unie poskytuje pomoc kandidátským a potenciálním kandidátským zemím.¹⁰⁶ Program IPA zajišťuje snadný přechod ze statutu potenciální kandidátské země na statut země kandidátské. Orientuje se na přípravu přidružení, umožňuje stanovení priorit a monitoruje a hodnotí plnění programů. Oblasti podpory programu IPA jsou transformační pomoc a budování institucí, regionální a přeshraniční spolupráce, rozvoj regionu, rozvoj lidských zdrojů a rozvoj venkova. Vedle tohoto finančního nástroje Unie v rámci Evropské investiční banky (EIB – European Investment Bank) poskytuje úvěry, a to ve výši kolem 2 mld. EUR.¹⁰⁷

Evropská unie plánuje poskytnout finanční pomoc v rámci programu IPA na léta 2007-2011 v hodnotě téměř 7,6 mld. EUR.¹⁰⁸ Pomoc by měla směřovat na politické a ekonomické reformy a rozvoj na jejich cestě ke členství v EU. V letech 2007 a 2008 tato pomoc činila

¹⁰³ AUTORSKÝ KOLEKTIV. Stabilita Balkánu a Evropská unie, příspěvek České republiky, s. 41.

¹⁰⁴ European Agency for Reconstruction [online]. European Agency for Reconstruction, 2008. [cit. 2009-02-28]. Dostupný z WWW: <<http://ec.europa.eu/enlargement/archives/ear/agency/agency.htm>>

¹⁰⁵ CIHELKOVÁ, Eva. Vnější ekonomické vztahy Evropské unie, s. 650.

¹⁰⁶ Ze zemí západního Balkánu jsou kandidáti Chorvatsko a Makedonie, potenciálními kandidáty pak Albánie, Bosna a Hercegovina, Černá Hora, Srbsko a Kosovo.

¹⁰⁷ AUTORSKÝ KOLEKTIV. Stabilita Balkánu a Evropská unie, příspěvek České republiky, s. 42.

¹⁰⁸ Enlargement [online]. European Commission, 2006. [cit. 2009-02-27]. Dostupný z WWW: <http://ec.europa.eu/enlargement/dont-miss/index_en.htm>

přes 2,6 mld. EUR.¹⁰⁹ Z této sumy získalo Srbsko společně s Kosovem částku 505,6 mil. EUR.¹¹⁰

Jde vidět, že Evropská unie je v oblasti pomoci západnímu Balkánu velice aktivní a rozsah její pomoci je významný. Předpokládá se i jeho zvýšení. Tato pomoc hraje důležitou roli při stabilizaci a revitalizaci tohoto regionu a v procesu sbližování západobalkánských zemí, tedy i Srbska, s Evropskou unií.

3.5 Vzájemné vztahy Srbska a Evropské unie

Vztahy Srbska a Evropské unie patří k nejsložitějším ze všech zemí západního Balkánů. Po roce 1999 jsou komplikovány situací v Kosovu, které má zvláštní prozatímní mezinárodní status a které i přes nesouhlas Srbska vyhlásilo 17. února 2008 nezávislost (viz kapitola 4.4). Srbsko přitom patří k zemím, bez které není dost možné zajistit bezpečnost a stabilitu v západobalkánském regionu.

Obrat ve vzájemných vztazích Srbska a Evropské unie nastal po pádu Miloševićova režimu v roce 2000, kdy byla nastolena demokracie a snaha se sblížit se zbytkem Evropy. Unie začala ustupovat od hospodářských sankcí, jež byly na Srbsko uvaleny v 90. letech v době válek v Chorvatsku a Bosně, a byly nahrazovány finančními prostředky určenými k obnově země (viz kapitola 3.4.3 a tabulka 3.1 „Výše pomoci EU zemím západního Balkánu v letech 1991-2006“). Z předchozí kapitoly také víme, že se Srbsko v listopadu roku 2000 zapojilo do stabilizačního a asociačního procesu, a platí tak pro něj podmínky ze SAP vyplývající.

Evropská unie zemi na základě SAP poskytla preferenční obchodní podmínky, čímž umožňuje přístup všech srbských výrobků na svůj trh, a rozšířila mandát Evropské agentury pro obnovu (EAR) s cílem realizovat priority programu hospodářské pomoci na podporu rekonstrukce, ekonomické obnovy a demokratizace. EU se rovněž podílela na ústavních reformách v Srbsku, respektive ve Svazové republice Jugoslávie (v letech 2002-2003 byly ve SRJ za aktivní účasti Vysokého představitele EU pro Společnou zahraniční a bezpečnostní politiku Javieru Solany dojednány podmínky, jež vedly dne 4. února 2003 k přijetí ústavní

¹⁰⁹ EUROPEAN COMMISSION. Instrument for Pre-Accession Assistance (IPA). Multi-Annual Indicative Financial Framework for 2008-2010, s. 6.

¹¹⁰ Tamtéž.

Charty Srbska a Černé Hory, podle které vzniklo nové soustátí Srbska a Černé Hory na místo SRJ).

Po zasedání Evropské rady v červnu 2003 v Soluni se spolupráce mezi oběma partnery ještě posílila. Srbsko získalo statut potenciálního kandidáta na členství v EU a o rok později bylo Radou schváleno Evropské partnerství (European Partnership)¹¹¹ pro Srbsko (viz kapitola 3.4.2). V lednu a červnu roku 2006 (po osamostatnění Černé Hory) a naposledy v únoru 2008 došlo k úpravě a aktualizaci tohoto partnerství. Mezi jeho hlavní cíle patří konsolidace ústavního pořádku, reforma veřejné správy a soudnictví v Srbsku či zajištění plné spolupráce země s Mezinárodním trestním tribunálem pro bývalou Jugoslávii (ICTY). Měla by být také zajištěna vláda zákona a fungující demokracie a plné respektování lidských práv a práv menšin. K ekonomickým prioritám srbské vlády by měla patřit makroekonomická stabilita, zejména konsolidace fiskální politiky, zlepšení stavu veřejných financí, reforma penzijního systému a další. V rámci postupného sbližování Srbska s Evropskou unií musí dojít k přizpůsobení národní legislativy právnímu rámci EU a k zajištění jejího respektování. Politické konzultace se srbskou vládou o reformách prováděných v rámci SAP vede Unie prostřednictvím procesu Stálého posíleného dialogu (EPD – Enhanced Permanent Dialog process).¹¹²

Dne 1. ledna 2008 vstoupila v platnost další dohoda mezi Srbskem a Evropskou unií, a to o zjednodušení vydávání víz pro určité skupiny srbských občanů cestujících do zemí EU (jedná se především o studenty, obchodníky a novináře) a o podmínkách vrácení nelegálních imigrantů do země původu (Visa Facilitation and Readmission Agreements)¹¹³.

Začátkem roku 2008 se ovšem vzájemné vztahy Srbska a Evropské unie po jednostranném vyhlášení nezávislosti Kosova 17. února opět na chvíli ochladily. V té době chtěla jedna ze stran vládnoucí koalice, Koštunicova DSS, blokovat další sbližování země s EU, protože většina jejích členů osamostatnění Kosova podpořila (viz kapitola 2.3). Po rozpadu vlády a vnitropolitických změnách se však v květnu 2008 zrodila nová proevropská vláda, jejímž cílem je, i za cenu ztráty území Kosova, integrace do Evropské unie. Rovněž pro srbské exportéry znamená téměř pětisetmilionový evropský trh s vysokou cenovou hladinou nové odbytiště a vysoké zisky.

¹¹¹ Serbia – EU-Serbia relations [online]. European Commission, 2008. [cit. 2009-03-01]. Dostupný z WWW: <http://ec.europa.eu/enlargement/potential-candidate-countries/serbia/eu_serbia_relations_en.htm>

¹¹² Tamtéž.

¹¹³ Tamtéž.

Dne 29. dubna 2008, ještě před předčasnými volbami v Srbsku, došlo k podpisu Stabilizační a asociační dohody (SAA)¹¹⁴ a Prozatímní dohody o obchodu a problémech s obchodem spojených (Interim Agreement on Trade and Trade-related issues)¹¹⁵. Tento akt měl vyslat pozitivní signál od Evropské unie a podpořit srbské proevropské síly před blížícími se předčasnými volbami. Prozatímní dohoda o obchodu, jejíž implementace byla v Srbsku zahájena 1. února 2009 (viz kapitola 3.5.1), zahrnuje snížení cla na dovoz výrobků z EU, což přinese zvýšení konkurence na srbském trhu, a umožní tak obyvatelům nákup z Unie za nižší ceny. Podmínkou předložení SAA parlamentům k ratifikaci a implementaci Prozatímní dohody o obchodu je plná spolupráce Srbska s Mezinárodním trestním tribunálem pro bývalou Jugoslávii.¹¹⁶ Tuto ratifikaci dnes blokují Nizozemci, kteří nejdříve chtějí, aby byl dopaden a souzen válečný zločinec Ratko Mladić. V Srbsku ratifikace Stabilizační a asociační dohody již proběhla, a to 9. září 2008. Pro SAA v srbském parlamentu hlasovalo 140 ze 250 poslanců, přičemž zástupci opoziční Radikální strany se hlasování vůbec neúčastnili a stoupenci bývalého premiéra Vojislava Koštunici hlasovali proti dohodě.

V říjnu 2008 byl srbskou vládou přijat Národní program integrace s Evropskou unií (NPI – National Programme for Integration with European Union)¹¹⁷. Tento dokument podává ucelený přehled dosavadních aktivit Srbska na cestě k Evropské unii a rovněž identifikuje a plánuje všechny další aktivity srbské vlády v přístupovém procesu a zajišťuje jejich efektivní koordinaci. Dokument definuje vývojové a strategické cíle a adekvátní politiky, reformy a opatření nutné k implementaci těchto cílů. Vytvořil detailní plán výstavby institucionálních kapacit, legislativy a lidských a finančních zdrojů potřebných k implementaci plánovaných úkolů. Tento dokument by měl ukázat, jak se země připravuje na integraci do Evropské unie.

¹¹⁴ Jednání o SAA byla oficiálně zahájena v říjnu 2005. Došlo k tomu na základě doporučení Evropské komise, které 25. dubna 2005 schválila Rada EU. Dohodu podepsal srbský prezident Boris Tadić.

¹¹⁵ Serbia – EU-Serbia relations [online]. European Commission, 2008. [cit. 2009-03-01]. Dostupný z WWW: <http://ec.europa.eu/enlargement/potential-candidate-countries/serbia/eu_serbia_relations_en.htm>

¹¹⁶ Srbsko na nedostatečnou spolupráci s ICTY již jednou doplatilo. Dne 3. května 2006 Evropská unie pozastavila jednání o Stabilizační a asociační dohodě pro Srbsko. Tato jednání však byla opět zahájena 13. června 2007. Jaká je úroveň spolupráce Srbska s ICTY v současnosti analyzuje kapitola 4.5.

¹¹⁷ REPUBLIC OF SERBIA. GOVERNMENT. National Programme for Integration with European Union [online]. 2008, 909 s. [cit. 2009-03-05]. Dostupný z WWW: <http://web.uzzpro.gov.rs/kzpeu/dokumenti/npi/npi_october2008_en.pdf>

Dne 12. února 2009 byla v Bělehradě založena Kancelář delegace Evropské komise (Delegation of the European Commission to the Republic of Serbia)¹¹⁸, která má dohlížet na úspěšné provádění implementace Prozatímní dohody o obchodu a Stabilizační a asociační dohody. S touto delegací bude rovněž spolupracovat Osobní zástupce Vysokého představitele EU pro Společnou zahraniční a bezpečnostní politiku Javier Solana v Bělehradě (Personal Representative in Belgrade)¹¹⁹, kterého 26. února 2009 jmenoval sám Vysoký představitel. Stal se jím Peter Sørensen z Dánska, jehož odpovědností bude zastupovat J. Solanu v rámci pokračujících rozhovorů se srbskou vládou o přibližování Srbska k Evropské unii. Jeho úkolem bude spolupráce se srbskou vládou, politická asistence, výměna informací mezi partnery a monitorování dosaženého rozvoje.

Z výše dosažených úspěchů můžeme konstatovat, že Srbsko na své cestě k EU od roku 2000 i přes nemalé těžkosti značně pokročilo. Rovněž rozvoj obchodních vztahů mezi oběma partnery je důkazem rostoucí spolupráce.

3.5.1 Obchodní vztahy Srbska a Evropské unie

Evropská unie je hlavním obchodním partnerem Srbska. Naopak Srbsko v roce 2007 zaujímal mezi obchodními partnery Unie osmatřicáté místo z 11,5 mld. EUR.¹²⁰ Vzájemný obchod mezi oběma partnery od roku 2000 významně vzrostl. Pozitivní dopad na to má větší spolupráce Srbska a Evropské unie v posledních letech, zejména v oblasti liberalizace obchodu (především díky autonomním obchodním opatřením v rámci stabilizačního a asociačního procesu).

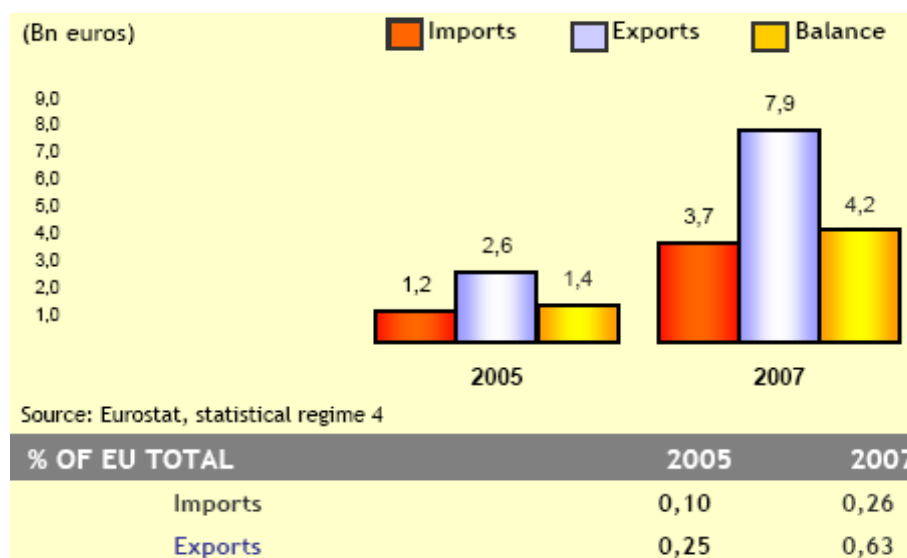
Evropská unie vykazuje se Srbskem dlouhodobě obchodní přebytek, jak je možno vidět na následujícím obrázku číslo 3.1 „Obchod EU se Srbskem v letech 2005 a 2007“. Tento přebytek měl v roce 2005 hodnotu 1,4 mld. EUR, zatímco v roce 2007 již 4,2 mld. EUR. V roce 2007 činil export EU 7,9 mld. EUR a import ze Srbska 3,7 mld. EUR. Rovněž podíl importu a exportu na celkovém obchodu Evropské unie významně vzrostl.

¹¹⁸ Premise of Delegation of EU Commission inaugurated in Belgrade [online]. Delegation of European Commission in Republic of Serbia, 2009. [cit. 2009-03-02]. Dostupný z WWW: <<http://www.europa.org.yu/code/navigate.php?Id=794>>

¹¹⁹ Javier SOLANA, EU High Representative for the CFSP, Appoints a Personal Representative in Belgrade [online]. Delegation of European Commission in Republic of Serbia, 2009. [cit. 2009-03-02]. Dostupný z WWW: <<http://www.europa.org.yu/code/navigate.php?Id=798>>

¹²⁰ Leading Partners Countries of the EU27 in Merchandise Trade excluding intra-EU Trade. Major EU Trade Partners [online]. DG Trade, 2008. [cit. 2009-03-03]. Dostupný z WWW: <http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2006/september/tradoc_122529.pdf>

Obr. 3.1 Obchod EU se Srbskem v letech 2005 a 2007 (v mld. EUR)

Pramen: http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2008/august/tradoc_140028.pdf

Srbsko zaznamenává v rámci obchodní výměny s Evropskou unií poměrně velký obchodní deficit. V roce 2007 měl hodnotu 3,8 mld. EUR.¹²¹ Srbský export do EU činil 3,6 mld. EUR a jeho import z EU byl 7,4 mld. EUR.¹²² Mezi hlavní komodity srbského vývozu patří zemědělské produkty (cukr a maliny), pneumatiky, železo, ocel a stroje. Naopak z Unie se do země dováží především dopravní prostředky, dieselová paliva a léčiva.

Od 1. února 2009 byla zahájena implementace Prozatímní dohody o obchodu mezi Srbskem a Evropskou unií, k níž mělo původně dojít již na počátku roku 2009. Z důvodu nepřijetí změn zákona o celních tarifech však byla odložena. V rámci této dohody došlo ke snížení dovozního cla na zemědělské a průmyslové zboží z EU včetně dovozního cla na nové a použité automobily na polovinu, z 20 % na 10 %.¹²³ Dá se tedy očekávat, že vzájemná obchodní výměna mezi partnery ještě poroste a liberalizace obchodu zaujme v srbském hospodářství své neodvolatelné místo.

¹²¹ Serbia – EU-Serbia relations [online]. European Commission, 2008. [cit. 2009-03-01]. Dostupný z WWW: <http://ec.europa.eu/enlargement/potential-candidate-countries/serbia/eu_serbia_relations_en.htm>

¹²² Tamtéž.

¹²³ Snížení obchodního cla na automobily z EU [online]. Internet Centre for the New Balkan, 2009. [cit. 2009-03-01]. Dostupný z WWW: <[http://www.newbalkan.com/index.php?zpravodajstvi/clanek/&page\[paging\]\[id_page\]=3&page\[paging\]\[limit\]=9&page\[id_article\]=11409](http://www.newbalkan.com/index.php?zpravodajstvi/clanek/&page[paging][id_page]=3&page[paging][limit]=9&page[id_article]=11409)>

3.5.2 Perspektiva členství Srbska v EU

Evropská perspektiva je základním rámcem dalšího politického a ekonomického rozvoje Srbska. Jaká tato perspektiva bude, záleží na evropské sedmadvacítce. A je nutno říci, že v tomto ohledu je Evropa dosti nejednotná.

Současná srbská vláda zamýšlela podat přihlášku ke členství v Evropské unii, kterou vnímá jako prostor svobody a demokracie, ekonomické vyspělosti a bohatství, již během českého předsednictví v Radě EU, tedy do poloviny roku 2009. Stabilizace zemí západního Balkánu a jejich integrace do EU je totiž jednou ze zahraničně-politických priorit českého předsednictví, a Srbsko tak spoléhá na naši podporu. Český vicepremiér pro evropské záležitosti Alexandr Vondra na jednání se srbským místopředsedou vlády pro evropskou integraci Božidarem Djelićem v Praze dne 23. ledna 2009 řekl: „Považujeme Srbsko za vstupní bránu k stabilnímu západnímu Balkánu a klíčem k této stabilitě je členství v Evropské unii“.¹²⁴ Srbská administrativa však s podáním přihlášky nakonec ještě vyčkává. Zdá se, že byla vyslyšena slova komisaře pro rozšíření Olliho Rehna, který Srbsku v únoru 2009 doporučil, aby se svou oficiální žádostí o členství v EU nespíchal, protože prozatím nevstoupila v platnost Stabilizační a asociační dohoda a ani současné politické klima není dalšímu rozšiřování nakloněno.¹²⁵ Kdy se to tedy Srbsku povede, bude záviset na politické vůli představitelů Unie. Je však jasné, že na členství v EU si země bude muset ještě delší dobu počkat. I když optimistické hlasy mluví o letech 2014 nebo 2015, jsou i hlasy, které říkají, že to bude trvat mnohem déle. Důvodem je nechuť některých členských států Evropské unie k dalšímu rozšiřování „na východ“, obavy ze schopnosti Unie absorbovat další a další státy (zde bude hrát důležitou roli ratifikace Lisabonské smlouvy, která zavádí řadu institucionálních reforem a reformu rozhodovacích procesů), ale také existence několika překážek, které Srbsku brání v dalším sbližování s Evropskou unií a které musí země na své cestě k ní překonat.

¹²⁴ Djelić: Srbsko požádá o členství v EU během českého předsednictví [online]. ČeskéNoviny.cz, 2009. [cit. 2009-03-04]. Dostupný z WWW: <<http://www.ceskenoviny.cz/eu/zpravy/djelic-srbsko-pozada-o-clenstvi-v-eu-behem-ceskeho-predsednictvi/356537>>

¹²⁵ Evropa se potýká s finanční a ekonomickou krizí, blíží se jarní evropské volby a na podzim tohoto roku se bude konat druhé irské referendum o Lisabonské smlouvě poté, co v červnu 2008 řekli Irové své ne.

4 Aktuální problémy Srbska a jejich dopad na vstup země do EU

4.1 Současné výzvy Srbska

Srbsko v současnosti prochází řadou politických, ekonomických, strukturálních a společenských změn, které se odrážejí ve snaze země přiblížit se evropským standardům a začlenit se do dosud největšího integračního seskupení v Evropě, do Evropské unie. Již z předchozí kapitoly víme, že spolupráce Srbska s Unií nebyla vždy jednoduchá, ale přesto za několik let doznala významného pokroku. Srbsku chybí už jen málo k tomu, aby se stejně jako sousední Chorvatsko nebo Makedonie zařadilo mezi oficiální kandidáty na vstup do EU.¹²⁶ I přesto však existuje několik otázek, které musí země k naprosté spokojenosti Unie vyřešit.

Podle sdělení Evropské komise „Strategie rozšíření a hlavní výzvy v letech 2008-2009“ (Enlargement Strategy and Main Challenges 2008-2009)¹²⁷ musí Srbsko přijmout ještě řadu reforem a dalších opatření nutných k úplnému slazení národní legislativy s legislativou Evropské unie. Jedná se o oblast demokracie a práva (je třeba zajistit nezávislost, odpovědnost a účinnost právního systému), lidských práv (zejména práva žen, dětí a práva menšin), národního hospodářství a ekonomie, vlastnických práv, sociální politiky, politiky zaměstnanosti, veřejného zdravotnictví, průmyslu a malého a středního podnikání, zemědělství, životního prostředí, energie, dopravy, obrany, bezpečnosti, finanční kontroly, bankovníctví, boje proti korupci, organizovaného zločinu a drog a další. Důležitá je rovněž otázka Kosova a spolupráce země s Mezinárodním trestním tribunálem pro bývalou Jugoslávii.

4.2 Srbské hospodářství

Srbsko se potýká s vysokou mírou nezaměstnanosti a inflace, došlo ke zpomalení strukturálních reforem, a to i přes vysoký hospodářský růst v minulých letech. Ekonomika trpí nedostatkem kvalifikované pracovní síly a zahraniční investice byly negativně ovlivněny

¹²⁶ Evropská rada poskytla kandidátský status 18. června 2004 Chorvatsku, tedy ještě před vstupem SAA v platnost (1. února 2005), a 17. prosince 2005 pak Makedonii. Kandidátský status má v současné době i třetí země, Turecko, a to již od prosince roku 1999.

¹²⁷ COMMISSION OF THE EUROPEAN COMMUNITIES. Enlargement Strategy and Main Challenges 2008-2009. Communication from the Commission to the Council and the European Parliament COM(2008) 674 final [online]. 2008, 66 s. [cit. 2009-03-04]. Dostupný z WWW: <http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/press_corner/key-documents/reports_nov_2008/strategy_paper_incl_country_conclu_en.pdf>

nestabilní politickou situací na počátku roku 2008. Rozšířila se vnější nerovnováha a zhoršila se kvalita financování. Vzrostl zahraniční dluh a stupeň makroekonomické zranitelnosti v důsledku světové finanční krize, která se do Evropy dostala na konci roku 2008. Fiskální politika zůstává expanzivní a přispívá k růstu vnější nerovnováhy a k obnově inflačních tlaků. Chybí také konkurenceschopný a dynamický soukromý sektor, jemuž brání v rozvoji nadměrné byrokratické požadavky a složitá legislativa. Očekávání a důvěra obyvatel v systém je omezená. Výzvou zůstává snížení daní (Srbsko musí vynaložit další úsilí, aby se přiblížilo evropským standardům v oblasti přímých daní)¹²⁸ a účinnost hospodářské politiky.

Velkým problémem je také zmiňovaná korupce a organizovaný zločin. V boji proti korupci bylo sice dosaženo menšího pokroku, v říjnu roku 2008 byl přijat dodatek k zákonu o financování politických stran a byla založena Protikorupční agentura, ale jasná protikorupční státní opatření stále chybí.¹²⁹ Srbsko je místem cest pro pašování drog a zdá se, že obchodování s nimi nadále roste. Taktéž obchodování s lidmi. Zde je třeba větší spolupráce mezi státní mocí a nevládními organizacemi. Rovněž praní špinavých peněz trápí srbské hospodářství. Národní strategie prevence praní špinavých peněz a financování terorismu byla schválena srbskou vládou v září roku 2008, avšak příslušná legislativa nebyla stále přijata.¹³⁰ Korupce a organizovaný zločin, jako jeden z pozůstatků bývalého režimu, představuje vážný problém a narušuje hospodářské, právní a společenské prostředí v zemi.

Srbsko by mělo provést řadu reforem a opatření, které by podpořily a stabilizovaly jeho ekonomiku. Mělo by dojít ke zrychlení strukturálních reforem a Národní banka Srbska (NBS) by se měla soustředit na inflační cílování, stejně jako tomu bylo již v předchozích letech. Srbsko by mělo rozvinout účinnou politiku zaměstnanosti a vzdělávání a přilákat do země zahraniční investice. Mělo by dojít ke zjednodušení legislativy, jež stimuluje podnikání. Nutné je získat zpět ztracenou důvěru obyvatel a investorů k politikům a veřejnému systému, a rovněž bojovat proti korupci a organizovanému zločinu účinnější legislativou. Těmito kroky by se země přiblížila evropským standardům a zlepšila svou ekonomickou situaci. Srbsko by se mělo lépe připravit na to, aby se ve střednědobém výhledu dokázalo vyrovnat s konkurenčními tlaky a tržními silami uvnitř Evropské unie.

¹²⁸ COMMISSION OF THE EUROPEAN COMMUNITIES. Enlargement Strategy and Main Challenges 2008-2009, s. 52.

¹²⁹ Tamtéž, s. 49.

¹³⁰ Tamtéž, s. 54.

V době světové finanční krize se ovšem ekonomická situace země zhoršuje. Růst HDP Srbska ve čtvrtém kvartálu roku 2008 poklesl na 3,0-3,5 %¹³¹, došlo k poklesu zahraničního obchodu země a k nárůstu zahraničního dluhu. Země, jako odpověď na globální krizi, přijala na rok 2009 „restriktivní“ státní rozpočet, i když to se pro stimulaci hospodářského rozvoje příliš nehodí, a zavedla podobně jako již řada evropských zemí šrotovné, kterým chce zmírnit dopady této krize na automobilový průmysl.¹³² Srbsko rovněž požádá Mezinárodní měnový fond (IMF) o 2 mld. USD, které by měly pomoci překonat dopady finanční krize.¹³³ Jak velké dopady bude mít ve výsledku světová hospodářská krize na srbskou ekonomiku, ukáže až čas.

4.3 Problematika menšin

Evropská komise ve svém sdělení „Strategie rozšíření a hlavní výzvy v letech 2008-2009“ konstatuje, že lidská práva a práva menšin jsou v Srbsku obecně respektována.¹³⁴ Přesto však na jeho území nebo v Kosovu čas od času dochází k násilnostem a porušování těchto práv. Vyhlášení nezávislosti Kosova následovalo několik incidentů ve Vojvodině, zejména proti albánské menšině. Také situace na jihu Srbska zůstává napjatá. Zhoršila se situace v Sandžaku (jihozápad Srbska, oblast na hranici Srbska a Černé Hory), kde žije početná muslimská menšina.

Takzvaný Novopazarský sandžak je oblastí, která v posledních letech představuje jedno z možných ohnisek konfliktů v prostoru bývalé Jugoslávie (i když je z mezinárodního hlediska poněkud opomíjena). Žijí zde vedle sebe místní Srbové a Bosňáci, kteří po ovládnutí Balkánu osmanskou říší přijali islám a vytvořili specifickou etnickou skupinu.¹³⁵ Za režimu Slobodana Miloševiče docházelo na území Sandžaku k porušování lidských práv a mezietnickým konfliktům. Ke zhoršení vztahů mezi sandžackými Srby a Bosňáky přispěly

¹³¹ Srbský parlament schválil státní rozpočet na rok 2009 [online]. BusinessInfo.cz, 2008. [cit. 2009-03-08]. Dostupný z WWW: <<http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/srbsko/srbsko-schvaleni-rozpocet-na-rok-2009/1000798/51411/>>

¹³² Za sešrotovaný vůz, který musí být starší devíti let, majitel dostane 1 000 EUR a nově pořízený automobil musí být model Fiat Punto, který se začne montovat v srbské automobilce Zastava od poloviny března 2009.

¹³³ Srbsko požádá MMF o dvě miliardy dolarů [online]. iHNed.cz, 2009. [cit. 2009-03-08]. Dostupný z WWW: <http://finweb.ihned.cz/c3-34726950-006000_d-srbsko-pozada-mmf-o-dve-miliardy-dolaru>

¹³⁴ COMMISSION OF THE EUROPEAN COMMUNITIES. Enlargement Strategy and Main Challenges 2008-2009, s. 50.

¹³⁵ Oblast Sandžaku byla mezi lety 1580 a 1877 součástí Bosenského pašalíku a bosenští a sandžačtí muslimové měli po tuto dobu společný politický a kulturní vývoj v rámci Bosny. Z tohoto důvodu se dnes považují za součást jednoho národa. Neplet' se však s obyvateli Bosny – Bosňany. Viz ŠTĚPÁNEK, Václav. Současné Srbsko – Politika, kultura, Evropská unie, s. 125.

především události spojené s válkou v Bosně a Hercegovině a účast jejich jednotek na zločinech vůči civilnímu obyvatelstvu. Bosňáci se snažili získat v rámci SFRJ a později i v rámci SRJ autonomii (v roce 1991 proběhlo referendum, kde 98 % zúčastněných voličů, převážně Bosňáků, hlasovalo pro politickou autonomii)¹³⁶, avšak jugoslávské úřady tento status odmítly a řada představitelů sandžackých Bosňáků byla zatčena. Naděje Sandžaku na status autonomní oblasti ukončilo vystoupení Černé Hory ze svazového státu Srbsko a Černá Hora v létě roku 2006, kdy hranice mezi Srbskem a Černou Horou definitivně rozdělila i toto území. Po převratu v SRJ v roce 2000 se však mezietnické soužití v Sandžaku poněkud uklidnilo a problémem se staly konflikty uvnitř samotného bosňáckého společenství. Dochází zde k manipulaci a radikalizaci náboženského a politického života a sílí zde nebezpečí islámského extremismu. Nejednotná islámská obec, která má dvě centra, jedno v Bělehradě a druhé v Sarajevu, nedokáže adekvátně čelit působení skupin radikálních muslimů v Sandžaku, jež představují reálnou hrozbu pro stabilitu celého Srbska. To může mít také negativní dopad na sbližování země s Evropskou unií, pro kterou je stabilita jednou z hlavních priorit integrace. Srbské státní orgány by neměly tuto situaci přehlížet a reagovat a zamezit vzniku sítě buněk islámských teroristických skupin.

Dalším problémem může být také rivalita místních politických stran, která destabilizuje politického prostředí v Sandžaku, a vměšování vládních politických stran do místní politiky s cílem upevnit vlastní moc.¹³⁷ To může podkopávat úspěchy procesu demokratizace v celém Srbsku a opět nepříznivě působit na vztahy s EU.

Rovněž romská menšina se potýká s těžkými životními podmínkami a diskriminací. Nemají přístup ke vzdělání, sociální ochraně a zdravotní péči, zaměstnání a většinou nemají kde bydlet. Stejně problémy mají také uprchlíci a osoby vyhnané ze svých domovů, což je tíživým pozůstatkem válečné minulosti Srbska. Podle Evropské komise by měla být přijata legislativa upravující vznik tzv. národnostních rad¹³⁸ a otázce těchto obyvatel přiložena větší váha.

Další oblast, kterou můžeme označit za nestabilní, je Kosovo. Situace zde je ovlivněna působením vnitřně jednotné etnické skupiny kosovských Albánců, kteří sledují společný cíl,

¹³⁶ ŠTĚPÁNEK, Václav. *Současné Srbsko – Politika, kultura, Evropská unie*, s. 127.

¹³⁷ V minulosti zde měla vliv Koštunicova vládnoucí DSS. Viz ŠTĚPÁNEK, Václav. *Současné Srbsko – Politika, kultura, Evropská unie*, s. 131-134.

¹³⁸ COMMISSION OF THE EUROPEAN COMMUNITIES. *Enlargement Strategy and Main Challenges 2008-2009*, s. 50.

nezávislost Kosova na Srbsku. Jejich akce jsou zaměřeny přímo proti srbskému státu. Nepokoje a pozdější násilnosti na území Kosova, které negativně ovlivňují současnost, se vyhroutily na konci 90. let, kdy se do konfliktu zapojilo i mezinárodní společenství s cílem vyřešit tamní situaci a stabilizovat vztahy mezi Srby a kosovskými Albánci. Příčinami a stěžejními událostmi konfliktu se zabývá následující kapitola.

4.4 Kosovská otázka a kosovská krize

Jedním z nejdiskutovanějších témat, co se Srbska týká, je otázka Kosova. Toto téma je diskutováno již od 90. let, ale na vážnosti získalo po roce 1997, kdy na území Srbska v oblasti Kosova a Metohije, které Milošević v roce 1990 zrušil autonomní status, začalo docházet ke stále častějším násilnostem mezi tamními obyvateli, mezi Srby a kosovskými Albánci.¹³⁹ Do popředí se dostala Kosovská osvobozenecská armáda (UÇK), organizace, která byla později označena za teroristickou a zakázána.¹⁴⁰ V roce 1997 vypukly ostré boje mezi jugoslávskou armádou, která chránila Srby žijící na Kosovu před násilím ze strany kosovských Albánců, a UÇK, která bojovala proti útlaku Miloševićova režimu a za nezávislost Kosova na Srbsku. Kde je pravda, je dodnes otázkou sporů. Někteří tvrdí, že kosovští Albánci vyháněli Srby ze svých domovů a terorizovali je i ostatní etnické menšiny na Kosovu. Podle nich UÇK páchala etnické čistky na Srbech a dalších etnických menšinách, z albánských civilistů si dělala živé štíty a obracela zbraně i proti těm kosovským Albáncům, kteří byli na straně Srbů. Naopak druzí tvrdí, že Miloševićův režim v 90. letech systematicky utlačoval albánské obyvatelstvo a páchal na nich genocidu.¹⁴¹ Někteří historici a odborníci na Balkán mají za to, že jde o problém „mytologizace historie“, tedy že obě strany si historické události poupravily podle svého, avšak pravda je někde uprostřed.¹⁴²

Začala tzv. kosovská krize, která vyústila v roce 1999 ve vojenskou operaci NATO na území Jugoslávie pod názvem Spojená síla (Allied Force). Dne 9. března 1998 vyzvala americká vláda Bělehrad, aby stáhl své jednotky z Kosova a zahájil jednání s Ibrahimem Rugovou, vůdcem strany Demokratický svaz Kosova a prezidentem vyhlášené Republiky

¹³⁹ Byla zrušena Titova ústava z roku 1974 a na Kosovu se obnovuje přímé působení srbských státních orgánů. Do konfliktu byli rovněž zataženi příslušníci etnických menšin - Romů, Turků a dalších žijících na Kosovu.

¹⁴⁰ Ovšem i dnes má UÇK v Kosovu příznivce, a to zejména z řad extremistických kosovsko-albánských band.

¹⁴¹ Zabito mělo být více než 10 000 kosovských Albánců, 850 000 jich mělo být deportováno do Makedonie a Albánie a další byli vyhnáni. Viz francouzský dokument, Kosovo – černá díry Evropy, uvedený v rámci komponovaného večera na téma „Kosovské dilema“ a odvysílaný Českou televizí 27. července 2008 na ČT2.

¹⁴² Viz diskuze v rámci komponovaného večera na téma „Kosovské dilema“ uvedená Českou televizí 27. července 2008 na ČT2.

Kosovo v červenci 1990, a dalšími představiteli albánské většiny v Kosovu. Jednání se však nekonalo, protože albánští představitelé na pozvání nereagovali, a tak Rada bezpečnosti OSN koncem března 1998 rozšířila sankce na dovoz zbraní i na UÇK. Boje pokračovaly a jugoslávská armáda spolu s policejními oddíly získávaly převahu. Neúspěchy povstalců a stále větší počty uprchlíku vyvolávaly znepokojení západních zemí, že by se albánské nacionalistické hnutí mohlo přesunout i mimo Srbsko, do Makedonie a Albánie. Členské státy Partnerství pro mír (viz kapitola 3.3) proto ve vzdušném prostoru těchto dvou zemí zorganizovaly manévry, jejichž cílem bylo upozornit, že Spojené státy a jejich spojenci zabrání vojenským akcím mimo území Srbska. Ve snaze vyřešit kosovskou krizi mírovou cestou předložila kontaktní skupina složená z představitelů velmocí (Spojené státy americké, Velká Británie, Francie, Německo a Rusko) dne 9. srpna 1998 plán na řešení této krize.¹⁴³ Návrh ovšem obě sporné strany odmítly, a tak Rada bezpečnosti OSN přijala rezoluci, která varovala před hrozící humanitární katastrofou. NATO na to reagovalo tím, že zmocnilo vrchního velitele Wesleya Clarka k případným leteckým útokům v Kosovu.¹⁴⁴ Spojené státy Miloševićovi předložily ultimátum (snížení počtu vojáků jugoslávské armády a souhlas s vysláním mezinárodních pozorovatelů do Kosova, návrat uprchlíků a spolupráce s ICTY)¹⁴⁵ a NATO pohrozilo, že pokud dané dohody nepodepíše, zahájí útok. Milošević se požadavkům podřídil. Vzápětí po stažení jugoslávských jednotek se však ozbrojené oddíly UÇK vrátily na své pozice a boje se opět rozhořely.

V polovině ledna 1999 našli pozorovatelé Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě (OBSE) ve vesnici Račak těla pětácti albánských mužů. Spojené státy a evropští spojenci se s Ruskem dohodli na konferenci o situaci v Kosovu a 6. února 1999 se setkali na zámku Rambouillet ve Francii. Návrh mírové dohody z 23. února 1999, který je nazýván podle dějiště konference, dohoda z Rambouillet (Interim Agreement for Peace and Self-Government In Kosovo)¹⁴⁶, předpokládal obsazení Kosova jednotkami NATO na období tří let a neomezený přístup jednotek Aliance na území Jugoslávie. Dohodu nakonec podepsala jen kosovská delegace, protože pro Jugoslávii to znamenalo faktickou kapitulaci, s níž by se většina Srbů nesmířila.

¹⁴³ Plán předpokládal obnovení rozsáhlé autonomie pro Kosovo. Tato autonomie měla napodobit stávající uspořádání Jižního Tyrolska, území italské provincie Alto Adige, která je výsledkem složitých jednání pod záštitou OSN v 60. letech.

¹⁴⁴ Rusko však upozornilo, že v Radě bezpečnosti OSN bude vetovat legitimitu případné akce NATO.

¹⁴⁵ PELIKÁN, Jan; a kol. Dějiny Srbska, s. 544.

¹⁴⁶ Interim Agreement for Peace and Self-Government In Kosovo [online]. United States Institute of Peace, 1999. [cit. 2009-03-13]. Dostupný z WWW: <http://www.usip.org/library/pa/kosovo/kosovo_rambouillet.html#chap8art2>

V březnu 1999, poté co pozorovatelská mise OBSE opustila Kosovo, srbské jednotky opět zaútočily na albánské obyvatelstvo. Americký velvyslanec Richard Holbrook naposledy přesvědčoval Miloševiče, aby podepsal návrh mírové dohody. Ten odmítl a Severoatlantická aliance se poprvé od svého vzniku rozhodla pro vojenskou operaci proti suverénnímu státu. Cílem bylo donutit Miloševiče k přijetí návrhu mírové dohody z Rambouillet.

Dne 24. března 1999 zaútočily ozbrojené síly NATO na Jugoslávii, která se podle mezinárodního společenství dopouštěla etnických čistek na kosovských Albáncích. Srbové ho však brali jako útok na národ, ne na Miloševićův režim. Ti, kteří se přiklánějí na stranu „nevinných“ Srbů, tento útok odsuzují a mají za to, že se Aliance a její spojenci pod záštitou humanitární akce a bez mandátu OSN dopustili něčeho neoprávněného a že UÇK byla ještě v roce 1998 označována za teroristickou organizaci, avšak za pár měsíců se její příslušníci stali bojovníky za svobodu po boku Aliance.¹⁴⁷ Členové NATO naproti tomu zdůrazňují motivy tohoto zásahu. Mír a bezpečnost v celém západobalkánském regionu, jeden milión uprchlíků ze SRJ v západní a střední Evropě a kredibilita organizace. Cílem Severoatlantické aliance je zachování míru a bezpečnosti a otázkou zůstává, zda by si zachovala věrohodnost, kdyby na neplnění jejich požadavků nereagovala.

Nálety na území Jugoslávie trvaly sedmdesát osm dní.¹⁴⁸ I přesto, že NATO mělo jasnou vojenskou převahu, srbská armáda odolávala. Cílem bombardování byly vojensky strategické cíle na území SRJ (letišť, rádiový vysílač, budovy jugoslávské armády). Později to byly také průmyslové a dopravní kapacity v zemi, rafinérie, mosty a vládní budovy, což způsobilo i utrpení civilního obyvatelstva v Srbsku¹⁴⁹. Toto zdiskreditovalo NATO v očích Srbů a jejich zastánců a vyvolalo pochybnosti o dobré vůli Západu. Kosovská osvobozenecká armáda bojovala se srbskou armádou, která nad ní získávala převahu a útočila i proti albánskému obyvatelstvu v Kosovu. Stále více obyvatel Kosova proto opouštělo své domovy a prchalo do sousední Makedonie a Albánie.¹⁵⁰ Mezi tím se mezinárodní společenství dohodlo na dalším kole jednání. Zprostředkovatelem bylo Rusko, jež stálo za Srbskem (i když ne vojensky). Milošević nakonec pod nátlakem bombardování Jugoslávie přistoupil na dohodu, která tvořila základ dohody z Rambouillet, ovšem se změnou o volném

¹⁴⁷ Rusko v té době pozastavilo své styky s NATO.

¹⁴⁸ Nešlo o pozemní operaci. Jednotky Aliance nevstoupily na území SRJ.

¹⁴⁹ Stále častěji docházelo ke ztrátám na životech civilistů. Američané začali shazovat tzv. kasetové bomby, které byly zakázané právě z důvodu ztrát na životech civilního obyvatelstva.

¹⁵⁰ Podle údajů Úřadu vysokého komisaře OSN pro uprchlíky (UNHCR - Office of the UN High Commissioner for Refugees) dosáhl na počátku dubna 1999 počet uprchlíků 262 000 osob. Viz PELIKÁN, Jan; a kol. Dějiny Srbska, s. 547.

pohybu vojáků NATO po jugoslávském území a se závazkem, že správu nad Kosovem převezmou jednotky OSN.¹⁵¹ Dohoda byla podepsaná 9. června 1999 v makedonském Kumanovu. Dne 10. června 1999 zastavilo NATO letecké útoky a došlo ke stažení srbských jednotek z Kosova.

Kosovo se na základě rezoluce Rady bezpečnosti OSN č. 1244 (United Nations Security Council Resolution 1244)¹⁵² ze dne 10. června 1999 dostalo pod správu OSN (český text rezoluce je uveden v příloze číslo 8 „Rezoluce Rady bezpečnosti OSN č. 1244 ze dne 10. června 1999“), jejíž jednotky zde měly zajistit obnovení míru. Podle rezoluce však Kosovo zůstalo i nadále součástí Srbska. Dne 15. července 1999 jmenoval dnes již bývalý generální tajemník OSN Kofi Annan do čela Dočasné správní mise OSN v Kosovu (UNMIK – United Nations Interim Administration Mission in Kosovo)¹⁵³ v pořadí prvního zvláštního zmocněnce (Special Representative of the Secretary-General)¹⁵⁴ Bernarda Kouchnera z Francie.¹⁵⁵ Jeho hlavním úkolem bylo obnovit místní správu a zajistit mírové soužití všech obyvatel Kosova. Kromě jiného disponoval jménem mise OSN republikovým i federálním movitým i nemovitým majetkem, vydával a suspendoval zákony, jmenoval a odvolával všechny osoby ve funkcích v místní administrativě a soudnictví.¹⁵⁶ Podle dohody z Rambouillet se o této správě hovořilo jako o krátkodobém tříletém úkolu, ovšem realita je jiná. Dne 20. června 2008 byl do funkce zvláštního zmocněnce jmenován Lamberto Zannier z Itálie, který se tak stal již sedmým zvláštním zmocněncem OSN v pořadí.¹⁵⁷

Z organizačního hlediska má mise UNMIK v Kosovu odpovědnost za čtyři pilíře, kterými jsou policie a právo, civilní správa, demokratizace a budování institucí a obnova a ekonomický rozvoj. Dále Rada bezpečnosti OSN svěřila zajištění bezpečnosti a vojenské záležitosti NATO a jejím jednotkám KFOR, humanitární činnost Úřadu vysokého komisaře OSN pro uprchlíky (UNHCR), ochranu lidských práv, vytváření demokratických institucí,

¹⁵¹ Bombardování napáchalo velké škody v průmyslové oblasti, na dopravní infrastrukturu a občanské vybavenosti velkých měst. Ekonomika SRJ, která se ještě vzpamatovávala z války v Chorvatsku a Bosně a Hercegovině a z mezinárodních sankcí, utrpěla další úder. Mezinárodní výbor Červeného kříže varoval Západ, aby nepřehlížel humanitární potřeby Srbska. Viz PELIKÁN, Jan; a kol. Dějiny Srbska, s. 548.

¹⁵² United Nations Security Council Resolution 1244 (1999) [online]. United States Institute of Peace, 1999. [cit. 2009-03-20]. Dostupný z WWW: <http://www.usip.org/library/pa/kosovo/adddoc/kosovo_unsc1244.html>

¹⁵³ UNMIK at a Glance [online]. United Nations, 2001-2007. [cit. 2009-03-17]. Dostupný z WWW: <<http://www.unmikonline.org/intro.htm>>

¹⁵⁴ Special Representative of the Secretary General [online]. United Nations, 2001-2007. [cit. 2009-03-17]. Dostupný z WWW: <<http://www.unmikonline.org/srsg/former.htm>>

¹⁵⁵ Ten zastával funkci do ledna roku 2001.

¹⁵⁶ TESAR, Filip. Kosovo: Legalizace černé stavby?, s. 29.

¹⁵⁷ L. Zannier byl jmenován současným generálním tajemníkem OSN Pan Ki-munem.

nezávislých médií a výcvik policistů Organizaci pro bezpečnost a spolupráci v Evropě (OBSE) a odpovědnost za hospodářskou obnovu Kosova především Evropské unií.¹⁵⁸ Do konce roku 2003 mise dokončila formální předávání odpovědnosti za některé oblasti místním kosovským orgánům. Pravomoci jako zajištění bezpečnosti, vztahy se zahraničím, ochranu práv menšin a energetiku si Dočasná správa ponechala. Orgány zvolené v demokratických volbách v Kosovu (prezident, parlament a vláda, místní policie a soudy) fungují, ovšem zvláštní zmocněnec generálního tajemníky OSN pro Kosovo má právo je zrušit.¹⁵⁹

I na mezinárodní správu OSN v Kosovu, která měla zajistit ochranu všech tamních obyvatel, se ale valí kritika: „Ve skutečnosti však jen trpně přihlížela pomstě albánského obyvatelstva, která na mnohých místech přerostla v násilné orgie. Pod vedením svých nacionalistických vůdců kosovští Albánci vyhnali během několika týdnů po skončení bombardování asi 100 000 kosovských Srbů z jejich domovů. Oběťmi jejich řádění se staly i tisíce příslušníků dalších etnických menšin, zejména Romové.“¹⁶⁰ V březnu roku 2004 došlo k albánský nepokojům a radikální Albánci rozpoutali rozsáhlé protisrbské akce. Jednotky KFOR je nedokázaly odvrátit. Ani dnes téměř po deseti letech od propuknutí násilí se mezinárodnímu společenství nepodařilo v mezietnických vztazích dosáhnout významnějšího pokroku. Srbové se mohou po Kosovu pohybovat fakticky jen pod ochranou sil KFOR a v jiných obrněných transportérech. Multietnické soužití v Kosovu tak stále není vyřešeno.

Taktéž jednání zahájena počátkem roku 2006, jejímž cílem byla dohoda o konečném statutu Kosova, ztroskotala. Vedením těchto jednání byl pověřen zvláštní představitel generálního tajemníka OSN o budoucím statutu Kosova, bývalý finský prezident Martti Ahtisaari, který hrál vedoucí úlohu i při rozhovorech vedoucích k přijetí rezoluce Rady bezpečnosti OSN č. 1244 v roce 1999. Politické síly kosovských Albánců požadovaly nezávislost, což srbská vláda s podporou Řecka, Ruska a dalších zemí odmítala a jako alternativu nabízela neupřesněnou koncepci „více než autonomie, méně než nezávislost“.¹⁶¹

¹⁵⁸ AUTORSKÝ KOLEKTIV. Stabilita Balkánu a Evropská unie, příspěvek České republiky, s. 49

¹⁵⁹ Současným prezidentem Kosova je od 10. února 2006 umírněný politik a právník Fatmir Sejdiu z Demokratické ligy Kosova (LDK), který nastoupil na místo zesnulého Ibrahima Rugova, jehož byl blízkým spolupracovníkem. Předseda vlády je od 9. ledna 2008 Hashim Thaçi z Demokratické strany Kosova (PDK). V příloze číslo 9 můžeme vidět vybrané ekonomické ukazatele Kosova v roce 2007.

¹⁶⁰ PELIKÁN, Jan; a kol. Dějiny Srbska, s. 548.

¹⁶¹ Bělehrad byl ochoten uznat Kosovu všechno kromě vlastní armády a křesla OSN. Viz PRTINA, Srdjan. Ahtisaariho návrh, opakování chyb z minulosti, s. 34.

Samotný Ahtisaariho návrh (Comprehensive Proposal for the Kosovo Status Settlement)¹⁶², který byl kontaktní skupině složené z představitelů mocností představen 26. ledna 2007 ve Vídni, byl pro Bělehrad rovněž nepřijatelný. Přestože v návrhu nabyla ani jednou zmíněna „nezávislost“, byl tento termín definován jinými slovy. Kosovo by podle návrhu získalo hlavní atributy státu – obyvatelstvo, území, jurisdikci, zákonodárnou a výkonnou moc, ústavu, vlajku, hymnu, státní symboly (to vše již Kosovo vlastní), dále by získalo zárodky armády a možnost vyjednávat a uzavírat mezinárodní dohody a vstupovat do mezinárodních organizací. To by fakticky znamenalo potvrzení kosovské nezávislosti a státnosti. Přiština naopak kritizovala navrhovaný status srbských enkláv žijících především na severu Kosova, jehož centrem je severní část Kosovské Mitrovice (viz příloha číslo 10 „Etnické složení obyvatelstva v Kosovu“) a který je územně propojen se zbytkem Srbska. Podle Ahtisaariho návrhu se tato severní část měla stát samostatným okreskem, který by měl možnost spolupracovat s okresy a institucemi v Srbsku a s jižní částí by byl spojen společným odborem. To však stále znamená výrazný vliv Srbska v Kosovu prostřednictvím srbské menšiny. Nicméně ani velmoci z kontaktní skupiny se k této verzi rozdělení Kosova nepřikláněly, protože se obávaly opětovného násilí v oblasti a jejich primárním cílem bylo zachování míru na Balkáně.¹⁶³ Rovněž sám M. Ahtisaari se vyjádřil v tom smyslu, že jediným možným řešením je podmíněna nezávislost Kosova, protože v posledních osmi letech se Kosovo spravovalo zcela odděleně od Srbska a návrat srbské správy by odmítala naprostá většina obyvatel Kosova.¹⁶⁴

O nezaujatosti mocností a Ahtisaariho v těchto jednáních se dá jistě polemizovat. Třebaže je k tomu mohl vést dobrý úmysl. Ovšem role Spojených států a jejich podpora kosovských Albánců je zde od samého počátku konfliktu jasná. Jediná velmoc, která se vždy stavěla na stranu Srbů, je Rusko, i když jen diplomaticky, nikoliv vojensky. Také Srbsko při jednáních o budoucím statutu Kosova přispělo několika návrhy. O těch se však nikdy fakticky nejednalo. Ten poslední, jako odpověď na Ahtisaariho plán, šel za rámec běžné autonomie.¹⁶⁵

¹⁶² SECURITY COUNCIL. Comprehensive Proposal for the Kosovo Status Settlement [online]. 2007, 60 s. [cit. 2009-03-19]. Dostupný z WWW: <http://www.unosek.org/docref/Comprehensive_proposal-english.pdf>

¹⁶³ PRTINA, Srdjan. Ahtisaariho návrh, opakování chyb z minulosti, s. 35.

¹⁶⁴ TESAŘ, Filip. Rovnice o Kosovu: dvě známé a tři neznámé, s. 31.

¹⁶⁵ Kosovo by podle něj mělo legislativní, výkonné i soudní pravomoci, mohlo by se stát členem mezinárodních finančních institucí a mohlo by samostatně jednat o integraci s EU. Srbsko by si ponechalo zahraniční zastupování, kontrolu hranic, ochranu srbského kulturního dědictví, ochranu lidských práv a celní a monetární politiku. Viz TESAŘ, Filip. Rovnice o Kosovu: dvě známé a tři neznámé, s. 33.

Po velmi složitých jednání v březnu 2007 Ahtisaari sdělil, že se obě strany nedokázaly dohodnout a že možnosti vyjednávání byly vyčerpány.¹⁶⁶ Naděje na kompromis, který by byl přijatelný jak pro obě sporné strany, tak pro mezinárodní společenství, zejména pro OSN a EU, se rozplynula po jednostranném vyhlášení nezávislosti Kosova na počátku roku 2008. Začala se vést debata o jeho uznání v mezinárodním právu (viz kapitola 4.4.1).

Rovněž univerzálně platný názor na vojenskou operaci Severoatlantické aliance v Kosovu stále neexistuje. Převážná část odborníků se nicméně k legitimitě intervence NATO staví spíše skepticky.¹⁶⁷ Konflikt v bývalé Jugoslávii se však stal výrazným impulsem pro budování společné Evropské bezpečnostní a obranné politiky (European Security and Defence Policy) jako jedné z nejmladších politik Evropské unie.

Na počátku prosince 2008 dostala Evropská unie v Kosovu větší podíl odpovědnosti, když převzala jeho správu od OSN a mise UNMIK, čímž je i nadále naplňována rezoluce Rady bezpečnosti OSN č. 1244 z roku 1999. EU zde zahájila svou policejní a justiční misi EULEX (European Union Rule of Law Mission in Kosovo)¹⁶⁸, jejímž cílem je napomáhat rozvoji demokracie, udržovat stabilitu a bojovat proti organizovanému zločinu.¹⁶⁹ Mise má postupně převzít většinu pravomocí od dosavadní mise UNMIK a má mít až tři tisíce pracovníků, vyslaných ze zemí EU i místních, z řad policistů, soudců, celníků a odborníků na státní správu. Sídlo mise EULEX se nachází v Prištině, hlavním městě Kosova. Šéfem mise je Yves de Kermabon z Francie. Svěření Kosova do rukou Evropské unie by se dalo chápat jako „společná perspektiva“ Kosova a Srbska.

4.4.1 Nezávislost Kosova a její mezinárodněprávní aspekty

Dne 17. února 2008 kosovský parlament jednomyslně schválil vyhlášení nezávislosti Kosova na Srbsku. Srbský parlament toto jednostranné vyhlášení nezávislosti označil za neplatné a chápe ho jako porušení svrchovanosti a územní celistvosti Srbska. Nezávislost

¹⁶⁶ Viz francouzský dokument, Kosovo – černá díry Evropy, uvedený v rámci komponovaného večera na téma „Kosovské dilema“ a vysílaný Českou televizí 27. července 2008 na ČT2.

¹⁶⁷ První válka NATO [online]. Listy, 2005. [cit. 2009-03-14]. Dostupný z WWW: <<http://www.listy.cz/archiv.php?cislo=052&clanek=020511>>

¹⁶⁸ What is EULEX [online]. EULEX Kosovo, 2008. [cit. 2009-03-21]. Dostupný z WWW: <<http://www.eulex-kosovo.eu/?id=2>>

¹⁶⁹ O misi EULEX rozhodla 4. února 2008 Rada EU v rámci nástroje SZBP, společné akce. Zahájení mise bylo několikrát odloženo z důvodu nesouhlasu Srbska a později kvůli námitkám Kosova, které se obávalo, že bude narušena suverenita země, která 17. února 2008 vyhlásila nezávislost.

Kosova ovšem postupně uznalo více než padesát států¹⁷⁰, mezi než patří Albánie, Austrálie, Spojené státy americké, Švýcarsko, Turecko, většina členů Evropské unie – Belgie, Francie, Itálie, Lucembursko, Nizozemsko, Německo, Rakousko, Slovinsko, Velká Británie, také Česká republika a další.¹⁷¹ Faktem však zůstává, že většina států OSN nezávislost Kosova uznat odmítá, což znamená, že Kosovo nezíská dostatečnou podporu k přijetí za jejího člena, a v Srbsku tak bude možné stále udržovat iluzi o svrchovanosti nad ním. Rusko navíc upozorňuje, že jde o velmi nebezpečný akt, který může vyvolat další vlnu separatismu národnostních menšin po celém světě¹⁷², i když paradoxně samo Rusko podporuje odtržení jiných autonomních oblastí, Jižní Osetie a Abcházie na severu Gruzie. Srbsko uznání nezávislosti Kosova pokládá za křivé pošlapání mezinárodního práva, zatímco pro kosovské Albánce jde o přirozené vyústění boje za národní sebeurčení.¹⁷³ Jde tedy o spor v rámci mezinárodního práva, které však podle právníků a odborníků na tuto problematiku umožňuje více výkladů.

Podle některých představitelů nauky o mezinárodním právu není uznání konstitutivním znakem státnosti, a proto není formální podmínkou pro vznik nového státu.¹⁷⁴ Jak tedy lze suverénní stát definovat? Je to útvar, který zajišťuje efektivní vládu nad určitým obyvatelstvem na určitém území a který má plnou způsobilost k právním úkonům v mezinárodní oblasti, tzn. že může uzavírat mezinárodní dohody.¹⁷⁵ Mezinárodní právo je založeno na těchto mezinárodních dohodách a zvyklostech, jejichž důsledné dodržování může být mezinárodním společenstvím obtížně prosazováno, ovšem nemůže být v zájmu tohoto společenství přehlíženo.¹⁷⁶ Srbové i kosovští Albánci se tohoto práva dovolávají. Která strana je ale v právu?

Podle převažujících výkladů mezinárodního práva neexistuje základní úprava, která by národům přisuzovala právo na jednostranné vyhlášení nezávislosti. Hovoří se zde o právu na plnou autonomii (samosprávu uvnitř daného svrchovaného státu). Rovněž v Závěrečném

¹⁷⁰ Kosovo [online]. CIA, The World Factbook, 2009. [cit. 2009-01-26]. Dostupný z WWW: <<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/kv.html>>

¹⁷¹ Embargo Kosova není řešením, přiznalo Srbsko [online]. iHNed.cz, 2008. [cit. 2009-03-17]. Dostupný z WWW: <<http://zahranicni.ihned.cz/c1-23237390-embargo-kosova-neni-resenim-priznalo-srbsko#rehor>>

¹⁷² Uvedme třeba příklad autonomních oblastí Abcházie a Jižní Osetie, jež jsou součástí Gruzie, a které v srpnu roku 2008 vyhlásily nezávislost i přes nesouhlas gruzinské vlády, nebo baskické separatisty na severu Španělska.

¹⁷³ TESÁŘ, Filip. Kosovo: Legalizace černé stavby?, s. 28.

¹⁷⁴ SCHEU, Herald Christian. Vznik nového státu a jeho uznání v mezinárodním právu, s. 4-5.

¹⁷⁵ ŽALOUDEK, Karel. Encyklopedie politiky, s. 435, 452.

¹⁷⁶ ŠTĚPANOVSKEJ, Jiří. Mezinárodněprávní aspekty nezávislosti Kosova, s. 18.

aktu Konference o bezpečnosti a spolupráci v Evropě (KBSE)¹⁷⁷ z Helsinek roku 1975 se představitelé evropských států, Spojených států amerických a Kanady zavázali respektovat neporušitelnost hranic a územní celistvost států.¹⁷⁸ V tomto Helsinském závěrečném aktu (Conference on Security and Co-operation in Europe Final Act) je ovšem zmínka o tom, že hranice mohou být měněny v souladu s mezinárodním právem mírovými prostředky a dohodou.¹⁷⁹ Dohodu o odtržení Kosova a jeho nezávislosti však Srbsko, jak již bylo zmíněno, odmítá a odvolává se i na rezoluci Rady bezpečnosti OSN č. 1244 z roku 1999. Z uvedeného vyplývá, že k dohodě nedošlo, a proto by měla být nezávislost Kosova v rozporu s Helsinským závěrečným aktem.

Pokud se podíváme na rezoluci Rady bezpečnosti OSN č. 1244 (český text rezoluce je uveden v příloze číslo 8 „Rezoluce Rady bezpečnosti OSN č. 1244 ze dne 10. června 1999“), která zavazuje mezinárodní společenství k prosazování zákona a lidských práv v Kosovu a ukládá na Kosovu v režii OSN vybudovat samosprávné instituce, tím ovšem ukončila efektivní kontrolu Srbska nad oblastí Kosova, což je jednou z podmínek suverénního státu, ačkoli potvrzuje suverenitu a územní celistvost SRJ (později míněno Republiky Srbsko). V otázce konečného statutu Kosova se pak tato rezoluce odkazuje na dohodu z Rambouillet (Interim Agreement for Peace and Self-Government In Kosovo)¹⁸⁰, jež pro Kosovo požaduje podstatnou autonomii, avšak nezmiňuje se o jeho odtržení od Srbska. Zajímavý je však bod 3, článku I, kapitoly 8 této dohody, kde je uvedeno že: „Tři roky poté, co tato dohoda vstoupí v platnost, bude svolána mezinárodní schůzka k stanovení mechanismu pro konečné řešení pro Kosovo, na základě vůle lidu, mínění relevantních autorit, úsilí každé ze stran týkajících se implementace této dohody, a Helsinského závěrečného aktu, a k provedení komplexního zhodnocení implementace této dohody a ke zvážení návrhů jakékoli strany k dodatečným opatřením.“¹⁸¹ Text rezoluce je tedy podle mého názoru nejednoznačný a obě sporné strany si ho mohou vykládat po svém, ačkoli v kontextu tehdejší složité situace po skončení války lze

¹⁷⁷ KBSE, která se v roce 1995 transformovala na Organizaci pro bezpečnost a spolupráci v Evropě (OBSE), byla tvořena systémem mezinárodních jednání a smluv, jejichž cílem bylo zajištění míru a prohloubení spolupráce mezi evropskými státy. Závěrečná akt KBSE byl podepsán 1. srpna 1975 nejvyššími představiteli třiatřiceti evropských států, Spojených států amerických a Kanady.

¹⁷⁸ Obě zmíněné zásady patří mezi deset hlavních principů, jimiž se řídí vztahy mezi účastnickými státy tzv. Dekalog. Viz ŠTĚPANOVSKEJ, Jiří. Mezinárodněprávní aspekty nezávislosti Kosova, s. 19.

¹⁷⁹ CONFERENCE ON SECURITY AND CO-OPERATION IN EUROPE FINAL ACT, s. 4.

¹⁸⁰ Interim Agreement for Peace and Self-Government In Kosovo [online]. United States Institute of Peace, 1999. [cit. 2009-03-13]. Dostupný z WWW: <http://www.usip.org/library/pa/kosovo/kosovo_rambouillet.html#chap8art2>

¹⁸¹ Přeloženo z angličtiny viz. Interim Agreement for Peace and Self-Government In Kosovo [online]. United States Institute of Peace, 1999. [cit. 2009-03-13]. Dostupný z WWW: <http://www.usip.org/library/pa/kosovo/kosovo_rambouillet.html#chap8art2>

rezoluci chápat jako dočasnou normu. Podle kosovských Albánců mohla slova „vůle lidu“, „mínění relevantních autorit“ nebo období tří let znamenat „svolení“ k vyhlášení nezávislosti. Nicméně tento závěr z dohody z Rambouillet nelze jasně vyčíst.

Světové velmoci, které nezávislost Kosova uznaly bezprostředně po jejím vyhlášení a prošlapaly tak cestu ostatním státům, se na rozpor jednostranného vyhlášení Kosova s mezinárodním právem dívají poněkud jinak. Tvrdí, že kosovský případ je jedinečný zejména rozsahem etnických čistek na jaře roku 1999, na což je podle nich nutné brát stále ohled.¹⁸² A po mezinárodní misi, která přišla jako následek těchto etnických čistek, nebylo jiné východisko než podmíněná nezávislost. Samozřejmě s vědomím, že Srbsko nebude na vyhlášení nezávislosti reagovat silou.¹⁸³ Navíc Kosovo již vlastní hlavní atributy státu, tedy obyvatelstvo, území, jurisdikci, zákonodárnou a výkonnou moc, ústavu, vlajku, hymnu, státní symboly a od ledna 2009 také nové multietnické bezpečnostní jednotky nazvané KSF (Kosovo Security Forces)¹⁸⁴, které mají být v budoucnu jádrem nové kosovské armády.

Podle mého názoru je nesporné, že jednostranné vyhlášení nezávislosti Kosova je v rozporu s Helsinským závěrečným aktem. Zda však došlo k porušení mezinárodního práva, které umožňuje více výkladů, a rezoluce Rady bezpečnosti OSN č. 1244, o tom nejsem jednoznačně přesvědčená. Přikláním se k názoru, že je však nutné považovat nezávislost Kosova za zvláštní případ. Není divu, že Srbsko nezávislost Kosova odmítá, avšak není divu, že věci dospěly až sem. Spojené státy a Evropská unie investovaly příliš mnoho času, snahy a peněz do bezpečnostní architektury v regionu západního Balkánu, než aby ji nyní ohrozily tím, že by se postavily na stranu Srbska, potvrdily jeho svrchovanost a musely čelit další vlně násilí na Kosovu. Srbsko možná mělo v zájmu zachování svrchovanosti nad Kosovem postupovat směrem k Evropské unii daleko důrazněji, například plně spolupracovat s Mezinárodním trestním tribunálem pro bývalou Jugoslávii (viz kapitola 4.5) a neobstruovat tehdejší jednání ohledně budoucího statutu Kosova, čímž jenom ztrácelo. Kdo ví, jak by se tato situace vyvíjela, kdyby Srbsko získalo status kandidátské země EU ještě předtím, než se o novém statusu Kosova začalo jednat. Možná, že by Evropská unie naslouchala srbskému hlasu mnohem více. Svou roli zde sehrává i skutečnost, že část proevropsky založených srbských politiků dává najevo, že jejich prioritou je sbližování země s Evropskou unií

¹⁸² TESAR, Filip. Kosovo: Legalizace černé stavby?, s. 29.

¹⁸³ Srbsko se obrátilo na Mezinárodní soudní dvůr (ICJ), aby posoudil legitimitu jednostranného vyhlášení kosovské nezávislosti.

¹⁸⁴ NATO's role in Kosovo [online]. North Atlantic Treaty Organization, 2009. [cit. 2009-03-21]. Dostupný z WWW: <<http://www.nato.int/issues/kosovo/index.html#tasks>>

i za cenu ztráty Kosova, i když veřejně tvrdí, že odtržení Kosova od Srbska odmítá. Díky tomu se také vyhrotila situace na srbské politické scéně, kdy bývalý premiér V. Koštunica podal demisi s odůvodněním, že vládnoucí koalice nebyla schopna překonat názorové rozpory v otázce nezávislosti Kosova (viz kapitola 2.3).

Soudobé mezinárodní právo můžeme považovat za návod k mírovému soužití národů. Zda však nakonec vede k dohodě mezi všemi zúčastněnými stranami nemusí být, jak můžeme vidět na příkladu Kosova, vždy jasné. Nad Kosovem zůstává i nadále velký otazník. Zda představitelé Srbska a Kosova v budoucnu najdou společnou řeč, která je v zájmu zachování míru v regionu nezbytná, v to lze jen doufat. Podle mého názoru je však realita taková, že nezávislost Kosova je ne jednou, ale jedinou z možností, jak tohoto míru dosáhnout. I když i toto řešení otevírá další problémy, kterým budou muset obě sporné strany i mezinárodní společenství a Evropská unie čelit a hledat pro ně vhodná řešení. Jednou z možností je i integrace Srbska a Kosova do evropských struktur, přestože zde zůstává otázka, zda se konflikt vyřeší tím, že ho pouze přesuneme zpoza hranic dovnitř EU.

4.5 Spolupráce Srbska s Mezinárodním trestním tribunálem pro bývalou Jugoslávii

Jednou z hlavních výzev Srbska zůstává vyrovnání se s tíživou válečnou minulostí a s problémem nepotrestaných válečných zločinců a spolupráce s Mezinárodním trestním tribunálem pro bývalou Jugoslávii (ICTY – International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia)¹⁸⁵.

Mezinárodní trestní tribunál pro bývalou Jugoslávii je soudní dvůr Spojených národů (UN) založený v roce 1993, jehož smyslem je objektivně přezkoumat válečné události 90. let na Balkáně (genocidu, válečné zločiny a zločiny proti lidskosti) a poté zadržet, vyšetřit a odsoudit ty, kteří jsou za tyto události odpovědní. Tribunál přispívá k hledání a sdělování pravdy a vyrovnává se s minulostí ozbrojeného konfliktu. Přispívá také k demokratickému rozvoji společnosti v zemích bývalé Jugoslávie, k nastolení dobrých vzájemných politických a diplomatických vztahů a začlenění těchto zemí do mezinárodního společenství. Jeho sídlem je nizozemský Haag.

¹⁸⁵ About the ICTY [online]. ICTY, 2008. [cit. 2009-01-28]. Dostupný z WWW: <<http://www.icty.org/sections/AbouttheICTY>>

„Ve své činnosti je ICTY limitován tím, že nedisponuje vlastní policií či efektivními prostředky k zajištění účelu řízení, jak tomu je ve vnitrostátních právních řádech. Nemá pravomoc přijímat donucovací opatření vůči suverénním státům.“¹⁸⁶ Pro jeho efektivní činnost je tudíž nutná spolupráce jednotlivých zemí bývalé Jugoslávie. Tato spolupráce představuje mezinárodněprávní závazek, který vyplývá z několika mezinárodních dokumentů.¹⁸⁷ Pokud příslušný stát není ochoten spolupracovat, Tribunál může informovat Radu bezpečnosti OSN, která zváží, zda vůči danému státu přijme nějaká opatření či nikoliv. K nátlaku na spolupráci země s haagským tribunálem je možno využívat také diplomatických prostředků. To je i případ Srbska, jehož rozvoj vzájemných vztahů s NATO a Evropskou unií je podmíněn plnou spoluprací s ICTY.

Spolupráci Srbska s haagským tribunálem lze označit za problematickou. Před změnou politického režimu v roce 2000 země odmítala uznat pravomoci ICTY a nespolupracovala. Situace se zlepšila až po pádu Slobodana Miloševiče, kdy vyšetřovatelé ICTY obdrželi víza ke vstupu do Srbska, dne 23. března 2001 došlo k zatčení a vydání bosenského Srba Milomira Stakiće¹⁸⁸ a v dubnu téhož roku k zadržení samotného Miloševiče¹⁸⁹. Problémem byla také tehdejší ústava Srbska, která měla v katalogu základních práv a svobod zakotven zákaz vydávání vlastních občanů. Toto se změnilo až 11. dubna 2002 vydáním zákona o spolupráci s ICTY, na jehož základě byla zřízena Národní rada pro spolupráci, která je složena z členů vlády a ministerských úředníků a jejímž úkolem je koordinace všech žádostí Tribunálu. I přes významný pokrok ve vnitrostátním zákonodárství v roce 2003¹⁹⁰ Srbsko během první poloviny roku 2004 téměř přerušilo vzájemnou spolupráci, když s velkou pravděpodobností umožnilo zmizet bývalého prezidenta Republiky Srbská krajina, Gorana

¹⁸⁶ ŠTĚPÁNEK, Václav. *Současné Srbsko – Politika, kultura, Evropská unie*, s. 137.

¹⁸⁷ Jde především o Daytonskou mírovou smlouvu, o čl. 25 Charty OSN a o rezoluci Rady bezpečnosti 827 ze dne 25. května 1993 (touto rezolucí byl Tribunál zřízen), které zavazují všechny členské státy ke spolupráci s Tribunálem. Tuto povinnost opakuje i Statut ICTY a obdobný závazek plyne i z Úmluvy o zabránění a trestání zločinu genocidia. Viz ŠTĚPÁNEK, Václav. *Současné Srbsko – Politika, kultura, Evropská unie*, s. 138.

¹⁸⁸ Ten byl za účast na etnických čistkách, za vraždy a pronásledování nesrbského obyvatelstva v Prijedoru (tzv. bosenská Krajina) odsouzen k trestu doživotí. V odvolacím řízení mu však byl trest snížen na čtyřicet let vězení.

¹⁸⁹ Haagskému tribunálu byl S. Milošević vydán 28. června 2001. To i přesto, že většina srbské veřejnosti a některé politické strany nesouhlasily s tím, aby byl souzen tribunálem sestaveným státy, které v roce 1999 zaútočily na Jugoslávii. Milošević byl souzen za válečné zločiny, ze zločinu proti lidskosti a z genocidy. V březnu 2006 byl ve své cele ve vězení v Haagu nalezen mrtev. Příčinou smrti byl podle oficiální zprávy Haagu infarkt. Tento incident zpochybnil kredibilitu tribunálu, který se nedokázal postarat o svého nejprominentnějšího obžalovaného.

¹⁹⁰ Byl přijat zákon o organizaci a příslušnosti státních orgánů v řízení ve věcech válečných zločinů, na jehož základě vznikl 1. června 2003 žalobní orgán pro válečné zločiny a při Krajském soudě v Bělehradě speciální soudní oddělení pro řízení ve věcech válečných zločinů. V rámci ministerstva vnitra pak bylo zřízeno speciální oddělení pro odhalování válečných zločinů, které vykonává žádosti o prošetření vydané žalobcem pro válečné zločiny. Viz ŠTĚPÁNEK, Václav. *Současné Srbsko – Politika, kultura, Evropská unie*, s. 142.

Hadžiće, na kterého Tribunál v červenci roku 2004 vydal zatykač.¹⁹¹ Mezi další nedostatky spolupráce patřila po celou dobu fungování ICTY nemožnost přístupu do archívu Srbska a získávání potřebných dokumentů. Za nedostatečnou považoval haagský tribunál spolupráci až do roku 2006, proto také Evropská komise dne 3. května 2006 přerušila jednání o Stabilizační a asociační dohodě pro Srbsko.

Po parlamentních volbách v lednu 2007 si vládní demokratická koalice dala za cíl úplnou spolupráci země s ICTY. Důkazem bylo zadržení bývalého generála bosenskosrbské armády Zdravka Tolimira, který byl jedním z nejbližších spolupracovníků Ratka Mladiće a kterému organizoval ukryt před spravedlností.¹⁹² Na základě této skutečnosti Evropská unie dne 13. června 2007 znovuotevřela jednání o Stabilizační a asociační dohodě.

Podle sdělení Evropské komise „Strategie rozšíření a hlavní výzvy v letech 2008-2009“ Srbsko významně pokročilo v rámci své spolupráce s ICTY.¹⁹³ Toto pozitivní hodnocení si země vysloužila především díky zatčení a vydání dvou ze čtyř prominentních uprchlíků. V červnu roku 2008 bývalého bosenskosrbského policejního velitele Stojana Župljanina¹⁹⁴ a o měsíc později bývalého prezidenta Srbské republiky Radovana Karadžiće¹⁹⁵. Oba jsou obviněni z genocidy v Bosně. R. Karadžić se celých třináct let skrýval pod falešnou identitou, ovšem v červenci 2008 byl v Bělehradu dopaden a převezen do Haagu. Před Tribunálem stanul od té doby již potřetí, ale ke své vině se nehodlá vyjadřovat. Proces s ním i s Župljaninem stále pokračuje.

Za plnou spolupráci Srbska s ICTY je však považováno dopadení zmiňovaného G. Hadžiće a pravé ruky R. Karadžiće, generála Ratka Mladiće, šéfe bosenskosrbských jednotek, kterému je přisuzována odpovědnost za masakr v muslimské enklávě Srebrenica a který je rovněž stále na útěku. Podle srbských médií však Mladićovo zatčení nebude mít již dlouhého trvání (skrývá se prý v panelákovém domě na bělehradském sídlišti).¹⁹⁶ Srbské

¹⁹¹ Bývalý vůdce chorvatských Srbů G. Hadžić je stále na útěku.

¹⁹² Mezinárodní zatykač na Z. Tolimira byl vydán 10. února 2005.

¹⁹³ COMMISSION OF THE EUROPEAN COMMUNITIES. Enlargement Strategy and Main Challenges 2008-2009, s. 48.

¹⁹⁴ Zatykač na něj byl vydán již v roce 1999. Haagský tribunál ho obvinil ze zločinů proti lidskosti, kterých se měl dopustit ve válečném roce 1992 na Chorvatech a Bosňácích.

¹⁹⁵ Na počátku 90. let byl prezidentem bosenských Srbů. Za války v Bosně se jeho vojáci dopustili dvou nejkrvavějších činů poválečné Evropy, masakrování civilistů v Sarajevu a vyvraždění osmi tisíc mužů v Srebrenici.

¹⁹⁶ Hledaný Mladić prý pět let nevychází z bytu v paneláku [online]. Aktuálně.cz, 2009. [cit. 2009-03-10]. Dostupný z WWW: <<http://aktualne.centrum.cz/zahranici/evropa/clanek.phtml?id=631507>>

úřady ovšem stále tvrdí, že nevědí, kde se nachází. Tento fakt brání Evropské unii v ratifikaci Stabilizační a asociační dohody a v dalším rozvoji vztahů se Srbskem.

Dovršení spolupráce s Mezinárodním trestním tribunálem pro bývalou Jugoslávii, v podobě vydání posledních dvou hledaných, bude představovat naplnění mezinárodněprávního závazku, a nechce-li se Srbsko ocitnout v izolaci, bude mu muset dostat. Pokud však mezinárodní instituce a Evropská unie neučiní ústupek jako protihodnotu za vyřešení otázky statutu Kosova.

4.6 Politické a společenské klima v Srbsku

Politické a společenské klima v Srbsku je do značné míry stále ovlivněno bývalým režimem. Radikální blok – extremisticko nacionalistický, ve volbách i dnes získává, ve srovnání s okolními exjugoslávskými republikami, neúměrně vysoké procento. To se samozřejmě odráží i v míře jeho vlivu na srbské politické klima. Tvrdá a nekompromisní rétorika ohledně Kosova, akceptování extrémistických projevů, neochota vyrovnat se s tíživou minulostí, to jsou některé důsledky radikálního vlivu na srbskou společnost. Proč však tyto síly v Srbsku i nadále přetrvávají? Nálady veřejnosti a politická situace v zemi je dána především těžkým sociálně-ekonomickým postavením občanů, kteří bojují s bídou a nemají tedy dostatek elánu pro jiné aktivity a pro hledání pravých příčin tohoto stavu, za nějž je považováno tíživé dědictví minulosti a neschopnost se s ním vyrovnat a jít dál. Možná právě zakořeněné zlo a nenávist z dob minulých, touha po pomstě a boj o území poháněný nacionalistickými sklony s cílem „sjednocení národa“ jsou jednou z příčin návratu k minulosti. Ovšem za cenu opětovné izolace.

Politická elita donedávna činila jen velmi málo pro to, aby se přistoupilo ke skutečně účinným a v praxi uskutečněným politicko-ekonomickým reformám. „Mnozí z nich po radikálních společenských změnách ani netouží a jejich ideálem je návrat k tradici a minulosti.“¹⁹⁷ Situace se však obrátila k lepšímu po předčasných volbách v květnu 2008, kdy se k moci dostal tzv. proevropský a demokratický blok tvořený řadou politických subjektů, který má zájem přistoupit k řadě reforem, které by Srbsko posunuly blíže k Evropě a jejím standardům a demokratickým hodnotám. Také větší část srbské veřejnosti, zejména mladí lidé, jsou nakloněni snahám vlády o integraci do Evropské unie. Spatřují v ní

¹⁹⁷ ŠTĚPÁNEK, Václav. Současné Srbsko – Politika, kultura, Evropská unie, s. 12.

především ekonomické výhody a jednodušší cestování. Podle Evropské komise byl v této oblasti učiněn značný pokrok, avšak k některým reformám a opatřením se nepřistupuje s takovou odhodlaností a rychlostí, jak by si přála.¹⁹⁸ Zdá se, že velkou roli zde hraje otázka politické vůle a fakt, že podpora mezinárodního společenství je více deklarativní než praktická a často operující politikou cukru a biče, jako je tomu v případě podmiňování členství v EU bezpodmínečnou spoluprací s haagským tribunálem, a rovněž zmiňované politické a společenské klima v zemi. Pokud ovšem Srbsko stojí o členství v Evropské unii, bude muset akceptovat její požadavky a na cestě k ní vydat větší úsilí než doposud.

4.7 Dopady současných problému Srbska na vstup do EU

Současné problémy Srbska přináší několik překážek, které působí proti integračním tendencím země a mohou zpomalovat nebo bránit integraci Srbska do evropských struktur. Za protiintegrační síly objektivního charakteru můžeme považovat diferenci v ekonomické úrovni země. Vedle toho zde působí také protiintegrační síly subjektivního charakteru, které se objevují v důsledku působení politických a ideologických faktorů a za který v Srbsku můžeme označit separatismus národnostní menšiny. Tento separatismus kosovských Albánců může mít destabilizující důsledky a v nejhorším případě způsobit desintegraci Srbska. Vztahy mezi Evropskou unií a Srbskem byly například narušeny jednostranným vyhlášením nezávislosti Kosova v únoru roku 2008. Srbské úřady vykázaly ambasadorů zemí, které uznaly nezávislost Kosova, a srbští ambasadoři byli staženi ze svých postů z těchto zemí. Došlo také k demonstracím proti tomuto vyhlášení v Bělehradě a dalších městech Srbska a několik demonstrantů napadlo zahraniční diplomatickou misi v Bělehradě a ambasády některých členských zemí EU.¹⁹⁹

Mezi další protiintegrační síly subjektivního charakteru působící v rámci Srbska lze považovat absenci politické vůle představitelů státu v otázce plné spolupráce země s haagským tribunálem, i když to byl problém především předchozích vlád, nebo přetrvávající extremistický nacionalismus, jako systém názorů, ideologií či postojů, stále se objevující na srbské politické scéně. Ten vytváří podmínky pro vznik rozporů uvnitř Srbska.

¹⁹⁸ COMMISSION OF THE EUROPEAN COMMUNITIES. Enlargement Strategy and Main Challenges 2008-2009, s. 48-55.

¹⁹⁹ Nicméně došlo ke stabilizaci vzájemných vztahů, i když otázka Kosova zůstává na půdě EU stále otevřená.

Tyto protiintegrační síly mohou mít negativní dopad jak na vnitřní stabilitu země, tak na integrační tendence v rámci Evropské unie, ale také v rámci Severoatlantické aliance a dalších mezinárodních institucí. Jak jsou tyto protiintegrační síly účinné se ukáže během následujících let, kdy jim Srbsko, ve své snaze začlenit se do Evropské unie, bude muset čelit.

5 Závěr

Na počátku devadesátých let došlo v oblasti jihovýchodní Evropy, na západním Balkáně, k pádu komunismu a k rozpadu Socialistické federativní republiky Jugoslávie. Tyto události byly provázeny krvavými boji za nezávislost a národní sebeurčení a region se s nimi vypořádává dodnes. Miloševićův režim rozpoutal občanskou válku v Chorvatsku, Bosně a později také v Kosovu. Srbové žijící na území těchto států, v případě Kosova autonomní oblasti, zde začali pod taktovkou srbského prezidenta Slobodana Miloševiče provádět etnické čistky. Smyslem nacionalistické propagandy bylo sjednocení všech „srbských území“. Za přispění mezinárodního společenství se nakonec podařilo mezi Chorvatskem, Bosnou a Hercegovinou a Srbskem nastolit mír. Srbsko se však v důsledku těchto událostí ocitlo v mezinárodní izolaci a v hluboké hospodářské krizi, s jejichž následky se vypořádává dodnes. Rovněž otázka Kosova není stále vyřešena.

Po pádu Miloševićova režimu v roce 2000 se Srbsko vydalo cestou demokracie. Země se začala zapojovat do mezinárodního dění a stala se členem mnoha mezinárodních organizací i regionálních uskupení. Došlo také ke zlepšení ekonomické situace. Srbsko v posledních letech zaznamenává dynamický hospodářský růst, i když problémem zůstává vysoká míra inflace a nezaměstnanosti, je třeba provést řadu reforem a jiných opatření a urychlit proces restrukturalizace. Příznivý je také rozvoj zahraničního obchodu země.

V současné době se Srbsko snaží začlenit do struktur Severoatlantické aliance a Evropské unie. V květnu 2007 se stalo členem Středoevropské dohody o volném obchodu, která umožní volný přístup na trh všech členských zemí a zlepší jejich obchodní a investiční vztahy. Vstup Srbska do CEFTA můžeme považovat za první krůček k potenciálnímu přidružení k Evropské unii.

Vztahy Srbska a Evropské unie patří k nejsložitějším ze všech zemí západního Balkánů. Po roce 1999 jsou komplikovány situací v Kosovu, které má zvláštní prozatímní mezinárodní status a které i přes nesouhlas Srbska vyhlásilo 17. února 2008 nezávislost.

Obrat ve vzájemných vztazích Srbska a Evropské unie nastal po pádu Miloševićova režimu v roce 2000. Země se zapojila do stabilizačního a asociačního procesu, který se po roce 1999 stal hlavním nástrojem politiky EU vůči zemím západního Balkánu,

a o Srbsku se začalo hovořit jako o „potenciálním kandidátovi na členství v EU“ s perspektivou přistoupení.

Dne 29. dubna 2008 Srbsko podepsalo Stabilizační a asociační dohodu, která je základem celého procesu stabilizace a která zemi zapojila do agendy tří pilířů Evropské unie. Tato dohoda se orientuje na různé oblasti života společnosti, ale především na harmonizaci národní legislativy s legislativou EU, což lze brát jako další krok k začlenění do evropských struktur. Stabilizační a asociační proces umožňuje také, v rámci tzv. autonomních obchodních opatření, bezcelní přístup téměř všech výrobků pocházejících ze Srbska na trh Unie, což má příznivý dopad na rozvoj zahraničního obchodu.

Významná je také finanční pomoc Evropské unie Srbsku, která je v rámci finanční perspektivy EU na období 2007-2013 poskytována prostřednictvím předvstupního nástroje IPA, jež nahradil předchozí program CARDS. V letech 2007 a 2008 získalo Srbsko společně s Kosovem částku 505,6 mil. EUR.

Celkově lze konstatovat, že Srbsko na své cestě k EU od roku 2000 i přes nemalé těžkosti značně pokročilo. Po jednostranném vyhlášení nezávislosti Kosova 17. února 2008 se vzájemné vztahy Srbska a Evropské unie na chvíli ochladily a to proto, že jedna ze stran vládnoucí koalice, Koštunicova DSS, chtěla blokovat další sbližování země s EU, protože většina jejích členů nezávislost Kosova uznala. Došlo však k rozpadu této vlády a v květnu 2008 se zrodila nová proevropská vláda, jejímž cílem je integrace do Evropské unie a to zřejmě i za cenu ztráty Kosova. Integrace do EU má podporu i většiny srbských obyvatel.

Poněkud jinak vypadá přístup široké srbské veřejnosti k integraci do Severoatlantické aliance. Diskuze o širší spolupráci země s Aliancí se otevřela až po sestavení nové proevropské vlády v létě roku 2008. Do té doby zde chyběla politická i veřejná podpora členství, na čemž měla výrazný podíl zkušenost s válkou s NATO v roce 1999 a s vojenskou okupací Kosova. Srbsko se od programu bilaterální spolupráce s NATO „Partnerství pro mír“ na konci roku 2006 přes program „Proces plánování a revize“ dostalo na začátku roku 2009 k vypracování návrhu na první program individuálního partnerství, který je předstupněm ke vstupu do Aliance. Tato integrace může přinést zpět tradiční spojenectví a evropské lpění na demokracii a základních lidských právech, bezpečnost a stabilitu a s ní spojenou

hospodářskou prosperitu země a také přístup k Evropské unii. V otázce Kosova pak lepší bezpečnostní situaci pro tamní srbskou populaci a upevnění srbské pozice v regionu.

Srbsko se však v současnosti potýká s řadou problémů, kterým na své cestě k Evropské unii, ale také k Severoatlantické alianci a dalším mezinárodním organizacím, musí čelit a které by mělo před svým vstupem vyřešit. Tyto problémy působí jak na vnitřní stabilitu země, tak protiintegračně a z teoretického hlediska je můžeme rozdělit na protiintegrační síly objektivního či subjektivního charakteru.

Za první případ lze považovat diferenci v ekonomické úrovni země, která může být ještě více prohloubena současnou světovou hospodářskou krizí. Vedle toho za protiintegrační síly subjektivního charakteru, které se objevují v důsledku působení politických a ideologických faktorů, můžeme označit separatismus národnostní menšiny, tedy kosovských Albánců, absenci politické vůle představitelů státu v otázce plné spolupráce Srbska s Mezinárodním trestním tribunálem pro bývalou Jugoslávii v Haagu, i když to byl problém především předchozích vlád, nebo přetrvávající extremistický nacionalismus, jako systém názorů, ideologií či postojů, stále se objevující na srbské politické scéně.

Účinnost těchto protiintegračních sil se ukáže během následujících let, kdy jim Srbsko, ve své snaze začlenit se do Evropské unie, bude muset čelit. Je ovšem zřejmé, že se země vydala směrem k evropské integraci, od které si slibuje stabilitu, ekonomický rozvoj a prosperitu. Důležitá proto bude i další perspektiva Evropské unie. Jaká bude, záleží na evropské sedmadvacítce. A je nutno říci, že v tomto ohledu je Evropa dosti nejednotná. I když optimistické hlasy mluví o přistoupení Srbska do EU v letech 2014 nebo 2015, jsou i hlasy, které říkají, že to bude trvat mnohem déle. Důvodem je nechuť některých členských států EU k dalšímu rozšiřování „na východ“, obavy ze schopnosti Unie absorbovat další a další státy, zde bude hrát důležitou roli ratifikace Lisabonské smlouvy, ale také existence výše zmiňovaných překážek, které Srbsku brání v dalším sbližování s Evropskou unií.

Seznam použité literatury

Knihy:

- [1] AUTORSKÝ KOLEKTIV. Stabilita Balkánu a Evropská unie, příspěvek České republiky. 1. vyd. Praha: Rada pro mezinárodní vztahy, 2006. 184 s. ISBN 80-239-8060-2.
- [2] BAAR, Vladimír. Vnější vztahy Evropské unie. Geoeconomické a geopolitické aspekty jejich makroregionální diferenciaci. 1. vyd. Ostrava: Ostravská univerzita, 2006. 197 s. ISBN 80-7368-142-0.
- [3] CIHELKOVÁ, Eva. Vnější ekonomické vztahy Evropské unie. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2003. 709 s. ISBN 80-7179-804-5.
- [4] GIRGLE, Patrik. Stručná historie států. Kosovo. 1. vyd. Praha: Libri, 2006. 175 s. ISBN 80-7277-330-5.
- [5] PEČENKA, Marek; LUŇÁK, Petr; a kol. Encyklopedie moderní historie. 3. vyd. Praha: Libri, 1999. 652 s. ISBN 80-85983-95-8.
- [6] PELIKÁN, Jan; a kol. Dějiny Srbska. 1. vyd. Praha: Lidové noviny, 2005. 670 s. ISBN 80-7106-671-0.
- [7] ŠTĚPÁNEK, Václav. Současné Srbsko – Politika, kultura, Evropská unie. 1. vyd. Brno: ALBERT, 2007. 159 s. ISBN 80-7326-127-8.
- [8] ZLÝ, Bohumír; a kol. Integrační procesy ve světové ekonomice. 1. vyd. Ostrava: VŠB-TU, 2006. 233 s. ISBN 80-248-0592-8.
- [9] ZLÝ, Bohumír. Základy teorie integračních procesů. 1. vyd. Ostrava: VŠB-TU, 2006. 106 s. ISBN 80-248-0657-6.
- [10] ŽALOUDEK, Karel. Encyklopedie politiky. 2. vyd. Praha: Libri, 1999. 559 s. ISBN 80-85983-75-3.

Tištěná periodika:

- [11] MERJANOVIČ, Teodor. Dvojí tvář „řezníka z Bosny“. MF DNES, 2008, roč. XIX, č. 171, s. A1-A4.
- [12] PRITINA, Srdjan. Ahtisaariho návrh, opakování chyb z minulosti. Mezinárodní politika, 2007, roč. XXXI, č. 6, s. 34-36. ISSN 0543-7962.
- [13] SCHEU, Herald Christian. Vznik nového státu a jeho uznání v mezinárodním právu. Mezinárodní politika, 2008, roč. XXXII, č. 4, s. 4-6. ISSN 0543-7962.

- [14] ŠTĚPANOVSKEÝ, Jiří. Mezinárodněprávní aspekty nezávislosti Kosova. Mezinárodní politika, 2008, roč. XXXII, č. 3, s. 18-22. ISSN 0543-7962.
- [15] TESAŘ, Filip. Kosovo: Legalizace černé stavby? Mezinárodní politika, 2008, roč. XXXII, č. 5, s. 28-31. ISSN 0543-7962.
- [16] TESAŘ, Filip. Rovnice o Kosovu: dvě známé a tři neznámé. Mezinárodní politika, 2007, roč. XXXI, č. 6, s. 31-34. ISSN 0543-7962.
- [17] ZACHAR, Marián. Prečo má Kosovo nárok na samostatný štát? Mezinárodní politika, 2008, roč. XXXII, č. 4, s. 37-39. ISSN 0543-7962.

Elektronické publikace:

- [18] CEFTA. Agreement on Amendment of and Accession to The Central European Free Trade Agreement. Stability Pact [online]. 2006, 4 s. [cit. 2009-02-15]. Dostupný z WWW:
<<http://www.stabilitypact.org/trade/Cefta%20Agreement%20Amendment%20of%20and%20Accession%20to%20the%20Central%20European%20Free%20Trade%20Agreement%20-%20Preamble.pdf>>
- [19] COMMISSION OF THE EUROPEAN COMMUNITIES. Enlargement Strategy and Main Challenges 2008-2009. Communication from the Commission to the Council and the European Parliament COM(2008) 674 final [online]. 2008, 66 s. [cit. 2009-03-04]. Dostupný z WWW: <http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/press_corner/key-documents/reports_nov_2008/strategy_paper_incl_country_conclu_en.pdf>
- [20] COMMISSION OF THE EUROPEAN COMMUNITIES. Serbia 2008 Progress Report. Commission Staff Working Document SEC(2008) 2698 final [online]. 2008, 57 s. [cit. 2009-03-06]. Dostupný z WWW: <http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/press_corner/key-documents/reports_nov_2008/serbia_progress_report_en.pdf>
- [21] CONFERENCE ON SECURITY AND CO-OPERATION IN EUROPE FINAL ACT. OSCE [online]. 1995-2009, 59 s. [cit. 2009-03-18]. Dostupný z WWW: <http://www.osce.org/documents/mcs/1975/08/4044_en.pdf>
- [22] ERSTE BANK. Country Report Serbia [online]. 2008, 16 s. [cit. 2009-02-13]. Dostupný z WWW: <http://www.erstebank.rs/sPortal/ebserbia_yu_0784_ACTIVE/Downloads/saopstenja/press_2008-03-21_FX_Serbia.pdf>
- [23] EURLEX. Nařízení Rady (ES) č. 2007/2000. Úřední věstník Evropské unie 32000R2007 [online]. 2007, 9 s. [cit. 2009-02-27]. Dostupný z WWW: <<http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=DD:02:10:32000R2007:CS:PDF>>
- [24] EUROPEAN COMMISSION. Instrument for Pre-Accession Assistance (IPA). Multi-Annual Indicative Financial Framework for 2008-2010 [online]. 2006, 6 s. [cit.

- 2009-02-27]. Dostupný z WWW:
<http://ec.europa.eu/enlargement/pdf/countries/ipa_miff_081106_en.pdf>
- [25] HLADKÝ, Ladislav. Daytonská mírová smlouva a její uvedení do života. Mezinárodní politologický ústav Masarykovy univerzity [online]. 2006, roč. VIII, č. 2-3, jaro-léto [cit. 2009-02-02]. Dostupný z WWW:
<<http://www.cepsr.com/clanek.php?ID=275>>. ISSN 1212-7817.
- [26] RAPID. EU welcomes signing of new Central European Free Trade Agreement. Press Release 1837 [online]. 2006, 2 s. [cit. 2009-02-16]. Dostupný z WWW:
<<http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/06/1837&format=HTML&aged=1&language=EN&guiLanguage=en>>
- [27] REGIONAL COOPERATION COUNCIL. Regional Cooperation Council Factsheet [online]. 2009, 4 s. [cit. 2009-02-26]. Dostupný z WWW:
<http://www.rcc.int/index.php?action=pub_detail&id=10>
- [28] REPUBLIC OF SERBIA. MINISTRY OF FINANCE. Memorandum on the Budget and Economic and Fiscal Policy for the Year 2009, with Projections for 2010 and 2011 [online]. 2008, 132 s. [cit. 2009-02-12]. Dostupný z WWW:
<http://www.mfin.sr.gov.yu/download/pdf/dokumenti/Memorandum%20on%20the%20budget%20and%20economic%20and%20fiscal%20policy%20for%202009%20with%20projections%20for%202010%20and%202011_december%202008.pdf>
- [29] REPUBLIC OF SERBIA. GOVERNMENT. National Programme for Integration with European Union [online]. 2008, 909 s. [cit. 2009-03-05]. Dostupný z WWW:
<http://web.uzzpro.gov.rs/kzpeu/dokumenti/npi/npi_october2008_en.pdf>
- [30] SECURITY COUNCIL. Comprehensive Proposal for the Kosovo Status Settlement [online]. 2007, 60 s. [cit. 2009-03-19]. Dostupný z WWW:
<http://www.unosek.org/docref/Comprehensive_proposal-english.pdf>
- [31] STABILITY PACT WORKING GROUP ON TRADE LIBERALISATION AND FACILITATION. Memorandum of Understanding on Trade Liberalisation [online]. 2001, 6 s. [cit. 2009-02-15]. Dostupný z WWW:
<<http://www.stabilitypact.org/trade/Memorandum%20of%20Understanding%20on%20Trade%20Liberalisation%20and%20Facilitation.pdf>>
- [32] TESAŘ, Filip. Integrace zemí západního Balkánu do EU a NATO. Ústav mezinárodních vztahů Praha [online]. 2008, 9 s. [cit. 2009-02-17]. Dostupný z WWW: <<http://www.iir.cz/display.asp?ida=138>>
- [33] TRADE CEFTA. Serbia Statements. Stability Pact [online]. 2007, 2 s. [cit. 2009-02-16]. Dostupný z WWW: <<http://www.stabilitypact.org/wt2/TradeCEFTA.asp>>
- [34] UNMIK. Kosovo Joins Enlarged Central European Free Trade Agreement. Press Release 1623 [online]. 2006, 1 s. [cit. 2009-02-15]. Dostupný z WWW:
<[http://www.unmikonline.org/dpi/pressrelease.nsf/0/A183E431CBE30FB7C12572490056F188/\\$FILE/pr1623.pdf](http://www.unmikonline.org/dpi/pressrelease.nsf/0/A183E431CBE30FB7C12572490056F188/$FILE/pr1623.pdf)>

- [35] ZASTUPITELSKÝ ÚŘAD ČR V BĚLEHRADĚ. Souhrnná teritoriální informace Srbsko. BusinessInfo.cz [online]. 2007, 81 s. [cit. 2009-01-26]. Dostupný z WWW: <<http://www.businessinfo.cz/cz/rubrika/srbsko/1000798/>>

Internetové stránky:

- [36] About the ICTY [online]. ICTY, 2008. [cit. 2009-01-28]. Dostupný z WWW: <<http://www.icty.org/sections/AbouttheICTY>>
- [37] CARDS [online]. European Commission, 2000. [cit. 2009-02-28]. Dostupný z WWW: <http://ec.europa.eu/enlargement/how-does-it-work/financial-assistance/cards/index_en.htm>
- [38] Data navigation tree [online]. Eurostat, 2008. [cit. 2009-02-04]. Dostupný z WWW: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page?_pageid=1996,45323734&_dad=portal&_schema=PORTAL&screen=welcomeref&open=/data/general/noneu/cpc/cpc_si&language=en&product=EU_MAIN_TREE&root=EU_MAIN_TREE&scrollto=513>
- [39] Djelić: Srbsko požádá o členství v EU během českého předsednictví [online]. ČeskéNoviny.cz, 2009. [cit. 2009-03-04]. Dostupný z WWW: <<http://www.ceskenoviny.cz/eu/zpravy/djelic-srbsko-pozada-o-clenstvi-v-eu-behem-ceskeho-predsednictvi/356537>>
- [40] EFTA-Serbia Joint Declaration on Co-operation [online]. EFTA, 2007-2009. [cit. 2009-02-09]. Dostupný z WWW: <<http://www.efta.int/content/free-trade/ongoing-negotiations-or-talks/serbia>>
- [41] Embargo Kosova není řešením, přiznalo Srbsko [online]. iHNed.cz, 2008. [cit. 2009-03-17]. Dostupný z WWW: <<http://zahranicni.ihned.cz/c1-23237390-embargo-kosova-neni-resenim-priznalo-srbsko#rehor>>
- [42] Enlargement [online]. European Commission, 2007. [cit. 2009-02-27]. Dostupný z WWW: <http://ec.europa.eu/enlargement/dont-miss/index_en.htm>
- [43] EU Merchandise Trade with Balkans [online]. European Commission, 2008. [cit. 2009-03-01]. Dostupný z WWW: <http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2006/september/tradoc_113477.pdf>
- [44] European Agency for Reconstruction [online]. European Agency for Reconstruction, 2008. [cit. 2009-02-28]. Dostupný z WWW: <<http://ec.europa.eu/enlargement/archives/ear/agency/agency.htm>>
- [45] European Bank for Reconstruction and Development and Serbia [online]. EBRD, 2008. [cit. 2009-02-05]. Dostupný z WWW: <<http://www.ebrd.com/country/country/serbia/index.htm>>
- [46] European Free Trade Association [online]. EFTA, 2007-2009. [cit. 2009-02-09]. Dostupný z WWW: <<http://www.efta.int/>>

- [47] Evropská unie, Srbsko a Kosovo [online]. EurActiv.cz, 2008. [cit. 2009-03-06]. Dostupný z WWW: <<http://www.euractiv.cz/vnejsi-vztahy/link-dossier/evropska-unie-srbsko-a-kosovo>>
- [48] Exceptional trade measures [online]. Europa, 2007. [cit. 2009-02-26]. Dostupný z WWW: <<http://europa.eu/scadplus/leg/en/lvb/r18000.htm>>
- [49] Historie Srbska [online]. Slované, 2008. [cit. 2009-01-28]. Dostupný z WWW: <http://www.slovane.ic.cz/slovane/srbsko/srbsko_historie.htm>
- [50] Hledaný Mladić prý pět let nevychází z bytu v paneláku [online]. Aktuálně.cz, 2009. [cit. 2009-03-10]. Dostupný z WWW: <<http://aktualne.centrum.cz/zahranici/evropa/clanek.phtml?id=631507>>
- [51] Instrument for pre-accession assistance [online]. European Commission, 2006. [cit. 2009-02-28]. Dostupný z WWW: <http://ec.europa.eu/enlargement/how-does-it-work/financial-assistance/instrument-pre-accession_en.htm>
- [52] Interim Agreement for Peace and Self-Government In Kosovo [online]. United States Institute of Peace, 1999. [cit. 2009-03-13]. Dostupný z WWW: <http://www.usip.org/library/pa/kosovo/kosovo_rambouillet.html#chap8art2>
- [53] Javier SOLANA, EU High Representative for the CFSP, Appoints a Personal Representative in Belgrade [online]. Delegation of European Commission in Republic of Serbia, 2009. [cit. 2009-03-02]. Dostupný z WWW: <<http://www.europa.org.yu/code/navigate.php?Id=798>>
- [54] Karadžić opět stanul před haagským tribunálem. Bude čelit nové žalobě [online]. iDNES.cz, 2008. [cit. 2009-02-07]. Dostupný z WWW: <http://zpravy.idnes.cz/karadzic-opet-stanul-pred-haagskym-tribunalem-bude-celit-nove-zalobe-ljf-/zahranicni.asp?c=A080917_191013_zahranicni_stf>
- [55] Kosovo [online]. CIA, The World Factbook, 2009. [cit. 2009-01-26]. Dostupný z WWW: <<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/kv.html>>
- [56] Kosovo má nové bezpečnostní jednotky, Srbsko protestuje [online]. iDNES.cz, 2009. [cit. 2009-03-21]. Dostupný z WWW: <http://zpravy.idnes.cz/kosovo-ma-nove-bezpecnostni-jednotky-srbsko-protestuje-pk8-/zpr_nato.asp?c=A090121_161355_zpr_nato_inc>
- [57] Kosovo vyhlásilo nezávislost [online]. Lidovky.cz, 2008. [cit. 2009-03-17]. Dostupný z WWW: <http://www.lidovky.cz/kosovo-vyhlasil-nezavislost-de6-/ln_zahranici.asp?c=A080217_143018_ln_zahranici_fho>
- [58] Leading Partners Countries of the EU27 in Merchandise Trade excluding intra-EU Trade. Major EU Trade Partners [online]. DG Trade, 2008. [cit. 2009-03-03]. Dostupný z WWW: <http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2006/september/tradoc_122529.pdf>

- [59] Mapa: Srbsko [online]. Mapy Evropy, 2008. [cit. 2009-01-26]. Dostupný z WWW: <<http://www.mapyevropy.cz/mapa-srbsko/>>
- [60] NATO's relations with Serbia [online]. North Atlantic Treaty Organization, 2009. [cit. 2009-02-22]. Dostupný z WWW: <<http://www.nato.int/issues/nato-serbia/index.html>>
- [61] NATO's role in Kosovo [online]. North Atlantic Treaty Organization, 2009. [cit. 2009-03-21]. Dostupný z WWW: <<http://www.nato.int/issues/kosovo/index.html#tasks>>
- [62] Monitoring vývoje událostí v EU 21.8.-20.9.2008 [online]. Vláda České republiky, 2008. [cit. 2009-03-02]. Dostupný z WWW: <<http://www.euroskop.cz/8463/2524/clanek/monitoring-vyvoje-udalosti-v-eu-21-8--20-9-2008/>>
- [63] Members of the Government [online]. Government of the Republic of Serbia, 2008. [cit. 2009-02-02]. Dostupný z WWW: <<http://www.srbija.gov.rs/vlada/sastav.php>>
- [64] Overview. About SHAPE [online]. SHAPE, 2008. [cit. 2009-02-22]. Dostupný z WWW: <<http://www.nato.int/shape/about/overview.htm>>
- [65] Padla srbská vláda, důvodem je Kosovo [online]. Zahraniční iHNed.cz, 2008. [cit. 2009-02-02]. Dostupný z WWW: <http://zahranicni.ihned.cz/c4-10137510-23148350-003000_d-padla-srbska-vlada-duvodem-je-kosovo>
- [66] Premise of Delegation of EU Commission inaugurated in Belgrade [online]. Delegation of European Commission in Republic of Serbia, 2009. [cit. 2009-03-02]. Dostupný z WWW: <<http://www.europa.org.yu/code/navigate.php?Id=794>>
- [67] První válka NATO [online]. Listy, 2005. [cit. 2009-03-14]. Dostupný z WWW: <<http://www.listy.cz/archiv.php?cislo=052&clanek=020511>>
- [68] Regional Cooperation Council [online]. Regional Cooperation Council, 2008. [cit. 2009-02-28]. Dostupný z WWW: <<http://www.rcc.int/index.php>>
- [70] Rozšiřování Evropské unie – pro a proti. Vize sjednocené Evropy se ještě nevyčerpala [online]. Asociace pro mezinárodní otázky, 2007. [cit. 2009-03-04]. Dostupný z WWW: <<http://www.amo.cz/publikace/rozsirovani-evropske-unie---pro-a-proti.html>>
- [71] Rozšiřování Evropské unie – pro a proti. Další rozšiřování Evropské unie může přivodit její konec [online]. Asociace pro mezinárodní otázky, 2007. [cit. 2009-03-04]. Dostupný z WWW: <<http://www.amo.cz/publikace/rozsirovani-evropske-unie---pro-a-proti.html>>
- [72] Serbia [online]. CIA, The World Factbook, 2009. [cit. 2009-01-26]. Dostupný z WWW: <<http://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ri.html>>
- [73] Serbia. Country Brief 2008 [online]. The World Bank, 2008. [cit. 2009-02-05]. Dostupný z WWW:

<<http://www.worldbank.org.yu/WBSITE/EXTERNAL/COUNTRIES/ECAEXT/SERBIAEXTN/0,,contentMDK:20630647~menuPK:300911~pagePK:141137~piPK:141127~theSitePK:300904,00.html#econ>>

- [74] Serbia [online]. European Commission, 2008. [cit. 2009-03-02]. Dostupný z WWW: <http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2008/august/tradoc_140028.pdf>
- [75] Serbia – EU-Serbia relations [online]. European Commission, 2008. [cit. 2009-03-01]. Dostupný z WWW: <http://ec.europa.eu/enlargement/potential-candidate-countries/serbia/eu_serbia_relations_en.htm>
- [76] Serbia signs PfP security agreement with NATO [online]. North Atlantic Treaty Organization, 2008. [cit. 2009-02-22]. Dostupný z WWW: <<http://www.nato.int/docu/update/2008/10-october/e1001a.html>>
- [77] Snížení obchodního cla na automobily z EU [online]. Internet Centre for the New Balkan, 2009. [cit. 2009-03-01]. Dostupný z WWW: <[http://www.newbalkan.com/index.php?zpravodajstvi/clanek/&page\[paging\]\[id_page\]=3&page\[paging\]\[limit\]=9&page\[id_article\]=11409](http://www.newbalkan.com/index.php?zpravodajstvi/clanek/&page[paging][id_page]=3&page[paging][limit]=9&page[id_article]=11409)>
- [78] South East Europe Cooperation Process [online]. Romanian Chairmanship, 2004-2005. [cit. 2009-02-28]. Dostupný z WWW: <<http://www.mae.ro/seecp/history.html>>
- [79] Special Representative of the Secretary General [online]. United Nations, 2001-2007. [cit. 2009-03-17]. Dostupný z WWW: <<http://www.unmikonline.org/srsg/former.htm>>
- [80] Srbsko si zvolilo prezidentem Tadiče [online]. ČeskéNoviny.cz, 2008. [cit. 2009-02-02]. Dostupný z WWW: <http://www.ceskenoviny.cz/index_view.php?id=294826>
- [81] Srbsko má pozdrzet svou přihlášku do EU [online]. EurActiv.cz, 2009. [cit. 2009-03-04]. Dostupný z WWW: <<http://www.euractiv.cz/vnejsi-vztahy/clanek/srbsko-ma-pozdrzet-svou-prihlasku-do-eu-005594>>
- [82] Srbský parlament schválil státní rozpočet na rok 2009 [online]. BusinessInfo.cz, 2008. [cit. 2009-03-08]. Dostupný z WWW: <<http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/srbsko/srbsko-schvaleni-rozpocet-na-rok-2009/1000798/51411/>>
- [83] Srbsko požádá MMF o dvě miliardy dolarů [online]. iHNed.cz, 2009. [cit. 2009-03-08]. Dostupný z WWW: <http://finweb.ihted.cz/c3-34726950-006000_d-srbsko-pozada-mmf-o-dve-miliardy-dolaru>
- [84] Srbsko překročilo Rubikon. Zatklo Karadžiće a míří do EU [online]. Aktuálně.cz, 2008. [cit. 2009-03-10]. Dostupný z WWW: <<http://rocnka2008.aktualne.centrum.cz/zahranici/clanek.phtml?id=624251>>
- [85] Srbové zatkli válečného zločince Stojana Župljanina [online]. Euroskop.cz, 2008. [cit. 2009-03-11]. Dostupný z WWW: <<http://www.euroskop.cz/38/1049/clanek/srbove-zatkli-valecneho-zlocince-stojana-zupljanina/>>

- [86] Srbsko zavádí šrotovné, ale jen pro Fiat Punto [online]. iDNES.cz, 2009. [cit. 2009-03-08]. Dostupný z WWW: <http://ekonomika.idnes.cz/srbsko-zavadi-srotovne-ale-jen-pro-fiat-punto-fo0-/eko-zahranicni.asp?c=A090226_191630_eko-zahranicni_fih>
- [87] Srbsko zrušilo nezávislost Kosova [online]. Lidovky.cz, 2008. [cit. 2009-03-17]. Dostupný z WWW: <http://www.lidovky.cz/srbsko-zrusilo-nezavislost-kosova-d6o-/ln_zahranici.asp?c=A080219_081656_ln_zahranici_hel>
- [88] Stability Pact for South Eastern Europe [online]. Stability Pact, 2005. [cit. 2009-02-09]. Dostupný z WWW: <<http://www.stabilitypact.org/>>
- [89] The stabilisation and association process [online]. Europa, 2007. [cit. 2009-02-26]. Dostupný z WWW: <<http://europa.eu/scadplus/leg/en/lvb/r18003.htm>>
- [90] Transitional Trade Agreement with EU in force from January 1 [online]. Serbian Government, 2008. [cit. 2009-02-24]. Dostupný z WWW: <<http://www.srbija.gov.rs/vesti/vest.php?id=51348&q=president>>
- [91] UNMIK at a Glance [online]. United Nations, 2001-2007. [cit. 2009-03-17]. Dostupný z WWW: <<http://www.unmikonline.org/intro.htm>>
- [92] United Nations Security Council Resolution 1244 (1999) [online]. United States Institute of Peace, 1999. [cit. 2009-03-20]. Dostupný z WWW: <http://www.usip.org/library/pa/kosovo/adddoc/kosovo_unsc1244.html>
- [93] V Haagu zemřel Slobodan Milošević [online]. iDNES.cz, 2006. [cit. 2009-02-07]. Dostupný z WWW: <http://zpravy.idnes.cz/zahranicni.asp?r=zahranicni&c=A060311_132256_zahranicni_jba>
- [94] V Srbsku vznikne proevropská vláda. Unie si oddechla [online]. EurActiv.cz, 2008. [cit. 2009-02-03]. Dostupný z WWW: <<http://www.euractiv.cz/vnejsi-vztahy/clanek/v-srbsku-vznikne-proevropska-vlada-unie-si-oddechla>>
- [95] What is EULEX [online]. EULEX Kosovo, 2008. [cit. 2009-03-21]. Dostupný z WWW: <<http://www.eulex-kosovo.eu/?id=2>>
- [96] Zahraniční obchod Srbska v prvním kvartálu roku 2008 [online]. BusinessInfo.cz, 1997-2009. [cit. 2009-02-13]. Dostupný z WWW: <<http://www.businessinfo.cz/cz/clanek/srbsko/zahranicni-obchod-srbsko-1-kvartal-2008/1000798/49114/>>

Seznam zkratek

CARDS –	Community Assistance for Reconstruction, Development and Stabilisation, Pomoc Společenství na rekonstrukci, rozvoj a stabilizaci
CEFTA –	Central European Free Trade Agreement, Středoevropská dohoda o volném obchodu
DOS –	Demokratická opozice Srbska
DPH –	Daň z přidané hodnoty
DS –	Demokratická strana
DSS –	Demokratická strana Srbska
EAR –	European Agency for Reconstruction, Evropská agentura pro obnovu
EBRD –	European Bank for Reconstruction and Development, Evropská banka pro obnovu a rozvoj
ECMM/EUMM –	EC Monitoring Mission/EU Monitoring Mission, Pozorovatelská mise Evropské unie pro země bývalé Jugoslávie
EFTA/ESVO –	European Free Trade Association, Evropské sdružení volného obchodu
EHS –	Evropské hospodářské společenství
EIB –	European Investment Bank, Evropská investiční banka
EPD –	Enhanced Permanent Dialog, Stálý posílený dialog
ES –	Evropská společenství
EU –	European Union, Evropská unie
EULEX –	European Union Rule of Law Mission in Kosovo, Mise EU v Kosovu
FAO –	Food and Agriculture Organization, Organizace OSN pro výživu a zemědělství
FYROM –	Former Yugoslav Republic of Macedonia, Bývalá jugoslávská republika Makedonie
HDP –	Hrubý domácí produkt
ICJ –	International Court of Justice, Mezinárodní soudní dvůr

ICTY –	International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia, Mezinárodní trestní tribunál pro bývalou Jugoslávii
ILO –	International Labour Organization, Mezinárodní organizace práce
IMF –	International Monetary Fund, Mezinárodní měnový fond
IOM –	International Organization for Migration, Mezinárodní organizace pro migraci
IPA –	Instrument for Pre-Accession, Předvstupní instrument
IPP –	Individual Partnership Programme, Program individuálního partnerství
KBSE –	Konference o bezpečnosti a spolupráci v Evropě
KFOR –	Kosovo Forces, Mise mírových sil v Kosovu
KSF –	Kosovo Security Forces, Kosovské bezpečnostní síly
NATO –	North Atlantic Treaty Organization, Severoatlantická aliance
NBS –	Národní banka Srbska
NPI –	National Programme for Integration with European Union, Národní program integrace s Evropskou unií
NS –	Nové Srbsko
OSCE/OBSE –	Organization for Security and Co-operation in Europa, Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě
OSN –	United Nation, Organizace spojených národů
PARP –	Planning and Review Process, Proces plánování a revize
PfP –	Partnership for Peace, Partnerství pro mír
PZI –	Přímé zahraniční investice
RCC –	Regional Cooperation Council, Regionální rada pro spolupráci
SAA –	Stabilisation and Association Agreement, Stabilizační a asociační dohoda
SAP –	Stabilisation and Association Process, Stabilizační a asociační proces
SEECp –	SouthEast European Cooperation Process, Proces spolupráce v jihovýchodní Evropě

SFRJ –	Socialistická federativní republika Jugoslávie
SHAPE –	Supreme Headquarters Allied Powers Europe, Vrchním velitelství spojeneckých sil v Evropě
SPO –	Srbské hnutí obnovy
SPS –	Socialistická strana Srbska
SRJ –	Svazová republika Jugoslávie
SZBP –	Společná zahraniční a bezpečnostní politika
TAIEX –	The Technical Assistance Information Exchange Office, Kancelář pro technickou pomoc a výměnu
UÇK –	Ushtria Çlirimtare Kosovës, Kosovská osvobozenecká armáda
UN –	United Nations, Spojené národy
UNESCO –	United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization, Organizace OSN pro výchovu, vědu a kulturu
UNHCR –	The Office of the United Nations High Commissioner for Refugees, Úřad vysokého komisaře OSN pro uprchlíky
UNIDO –	United Nations Industrial Development Organization, Organizace OSN pro průmyslový rozvoj
UNMIK –	United Nations Interim Administration Mission in Kosovo, Dočasná správní mise OSN v Kosovu
USA –	United States of America, Spojené státy americké
WB –	World Bank, Světová banka
WHO –	World Health Organization, Světová zdravotnická organizace
WTO –	World Trade Organization, Světová obchodní organizace

Prohlášení o využití výsledků diplomové práce

Prohlašuji, že

- jsem byla seznámena s tím, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. – autorský zákon, zejména § 35 – užití díla v rámci občanských a náboženských obřadů, v rámci školních představení a užití díla školního a § 60 – školní dílo;
- beru na vědomí, že Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava (dále jen VŠB-TUO) má právo nevýdělečně, ke své vnitřní potřebě, diplomovou práci užít (§ 35 odst. 3);
- souhlasím s tím, že jeden výtisk diplomové práce bude uložen v Ústřední knihovně VŠB-TUO k prezenčnímu nahlédnutí a jeden výtisk bude uložen u vedoucího diplomové práce. Souhlasím s tím, že bibliografické údaje o diplomové práci budou zveřejněny v informačním systému VŠB-TUO;
- bylo sjednáno, že s VŠB-TUO, v případě zájmu z její strany, uzavřu licenční smlouvu s oprávněním užít dílo v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- bylo sjednáno, že užít své dílo, diplomovou práci, nebo poskytnout licenci k jejímu využití mohu jen se souhlasem VŠB-TUO, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly VŠB-TUO na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše).

V Ostravě dne 30. 4. 2009

.....
jméno a příjmení studenta

Adresa trvalého pobytu studenta:

Kubelíkova 1313/4, 736 01 Havířov-Podlesí

Seznam příloh

- Příloha č. 1** Mapa Srbska
- Příloha č. 2** Přehled vybraných hospodářských ukazatelů zemí západního Balkánu v roce 2006
- Příloha č. 3** Hlavní exportéři do Srbska v roce 2007 (v mil. USD)
- Příloha č. 4** Hlavní importéři ze Srbska v roce 2007 (v mil. USD)
- Příloha č. 5** Složení Regionální rady pro spolupráci (RCC)
- Příloha č. 6** Celní kvóty Společenství na dovoz vybraných výrobků ze zemí západního Balkánu
- Příloha č. 7** Obchod EU s Balkánem v letech 2003, 2005 a 2007 (v mld. EUR)
- Příloha č. 8** Rezoluce Rady bezpečnosti OSN č. 1244 ze dne 10. června 1999
- Příloha č. 9** Vybrané ekonomické ukazatele Kosova v roce 2007
- Příloha č. 10** Etnické složení obyvatelstva v Kosovu

Příloha č. 1 Mapa Srbska

Pramen: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ri.html>

Příloha č. 2 Přehled vybraných hospodářských ukazatelů zemí západního Balkánu v roce 2006

	Albánie	Bosna a Hercegovina	Chorvatsko	Makedonie	Černá Hora	Srbsko
Rozloha (km²)	28 748,0	51 209,2	56 542,0	25 333,0	14 026,0	77 474,0
Populace (v tisících)	3 149,1	3 842,7	4 442,9	2 038,5	623,6	9 495,5**
HDP (mil. EUR)	6 581,6*	9 776,6	34 220,6	5 081,0	2 148,9	24 254,8
HDP/1 obyv. (EUR)	2 099,4*	2 544,0	7 703,9	2 491,0	3 443,0	3 272,6
Hospodářský růst (%)	5,8*	6,7	4,8	4,0	8,6	5,7
Míra inflace (%)	2,5	6,1	3,2	0,5*	-	11,7
Míra nezaměstnanosti (%)	13,8	31,1	11,1	36,0	29,6	21,0
Státní dluh (% HDP)	59,7	21,3	40,9	33,1	-	33,2

* 2005 ** s územím Kosova

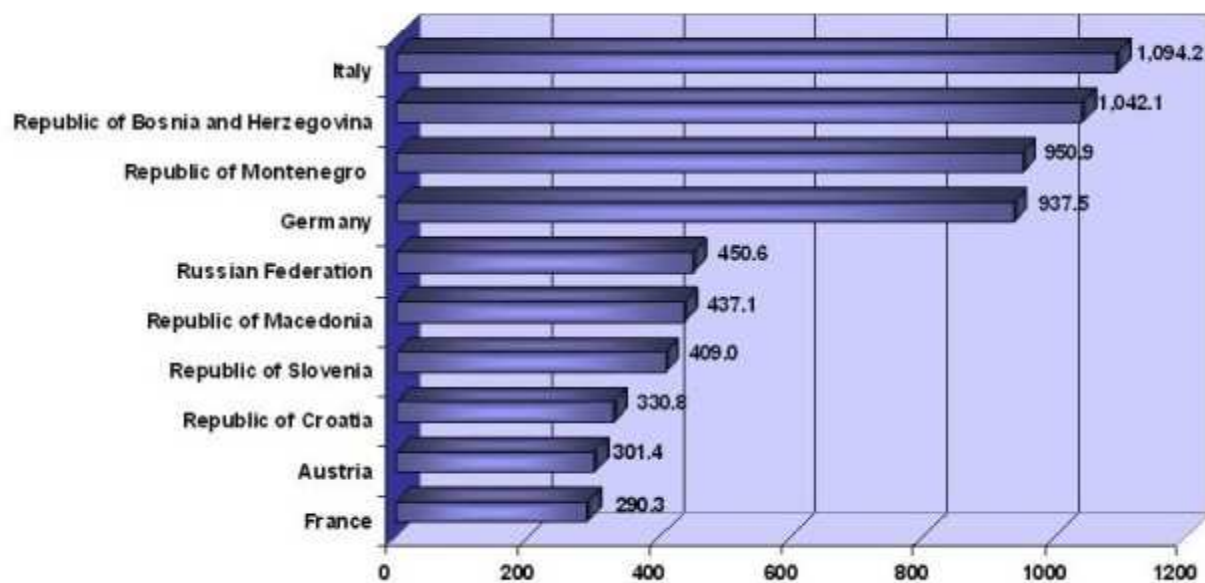
Pramen:

http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page?_pageid=1996,45323734&_dad=portal&_schema=PORTAL&screen=welcomeref&open=/data/general/noneu/cpc/cpc_ec&language=en&product=EU_MAIN_TREE&root=EU_MAIN_TREE&scrollto=570

<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/index.html>

vlastní úprava

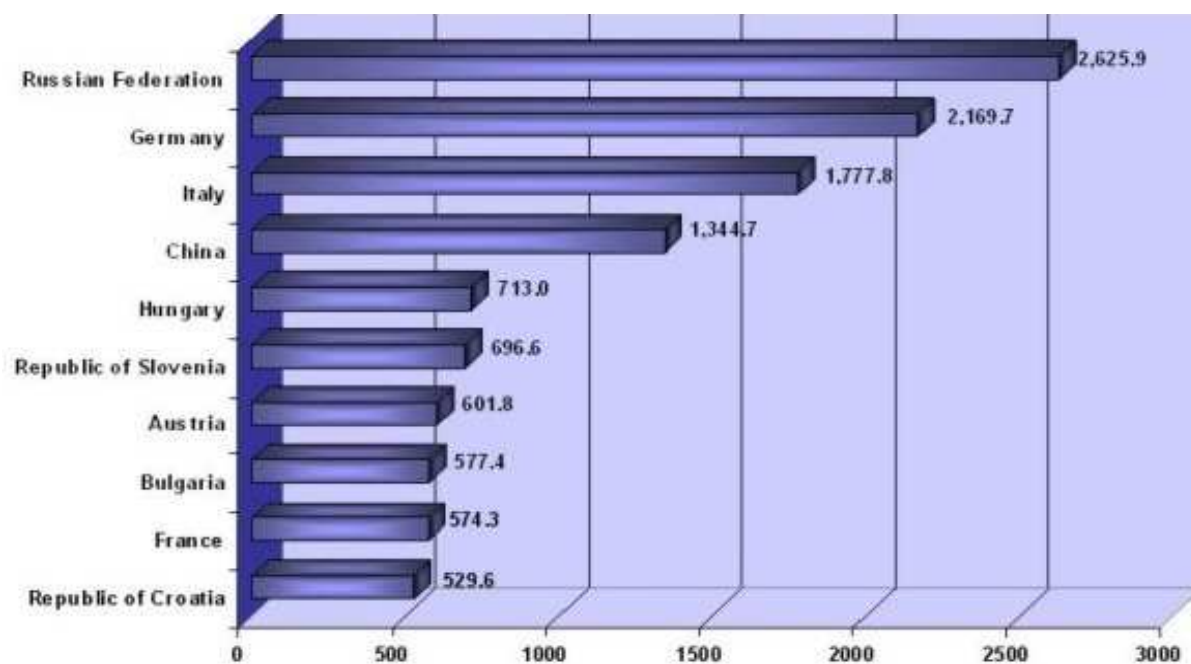
Příloha č. 3 Hlavní exportéři do Srbska v roce 2007 (v mil. USD)

Pramen:

http://www.siepa.gov.rs/site/en/home/1/importing_from_serbia/foreign_trade_data/foreign_trade_by_countries/

Příloha č. 4 Hlavní importéři ze Srbska v roce 2007 (v mil. USD)

Pramen:

http://www.siepa.gov.rs/site/en/home/1/importing_from_serbia/foreign_trade_data/foreign_trade_by_countries/

Příloha č. 5 Složení Regionální rady pro spolupráci (RCC)

Albania*	North Atlantic Treaty Organisation
Austria*	Norway*
Bosnia and Herzegovina*	Organisation for Economic Co-operation and Development
Bulgaria*	Organisation for Security and Co-operation in Europe
Canada	Poland*
Council of Europe	Romania*
Council of Europe Development Bank	Serbia*
Croatia*	Slovakia
Czech Republic*	Slovenia*
Denmark	South East European Co-operative Initiative
European Bank for Reconstruction and Development	Spain*
European Investment Bank	Sweden*
European Union (EU), represented by the Troika, consisting of the EU Presidency, the European Commission and the Council Secretariat, as well as the European Parliament*	Switzerland*
Federal Republic of Germany*	The Former Yugoslav Republic of Macedonia*
Finland*	Turkey*
France*	United Kingdom
Greece*	United Nations
Hungary*	United Nations Economic Commission for Europe
Ireland*	United Nations Development Programme
Italy*	United Nations Interim Administration Mission in Kosovo (UNMIK) on behalf of Kosovo in accordance with United Nations Security Council Resolution 1244*
Latvia*	United States of America*
Moldova*	World Bank
Montenegro*	<i>*members of RCC Board</i>

Pramen: http://www.rcc.int/index.php?action=pub_detail&id=10

Příloha č. 6 Celní kvóty Společenství na dovoz vybraných výrobků ze zemí západního Balkánu

Pořadové číslo	Kód KN	Popis zboží	Objem kvóty na rok (*)	Zvýhodněné země a území	Celní sazba
09.1571	0301 91 10 0301 91 90 0302 11 10 0302 11 90 0303 21 10 0303 21 90 0304 10 11 ex 0304 10 19 ex 0304 10 91 0304 20 11 ex 0304 20 19 ex 0304 90 10 ex 0305 10 00 ex 0305 30 90 0305 49 45 ex 0305 59 90 ex 0305 69 90	Pstruzi (<i>Salmo trutta</i> , <i>Oncorhynchus mykiss</i> , <i>Oncorhynchus clarkii</i> , <i>Oncorhynchus aguabonita</i> , <i>Oncorhynchus gilae</i> , <i>Oncorhynchus apache</i> a <i>Oncorhynchus chrysogaster</i>): živí; čerství nebo chlazení; zmrazení; sušení, solení nebo ve slaném nálevu, uzení; filé a jiné rybí maso; rybí moučky, prášky a pelety, vhodné k lidské spotřebě	100 tun	Albánie, Bosna a Hercegovina, Chorvatsko	osvobozeno
09.1573	0301 93 00 0302 69 11 0303 79 11 ex 0304 10 19 ex 0304 10 91 ex 0304 20 19 ex 0304 90 10 ex 0305 10 00 ex 0305 30 90 ex 0305 49 80 ex 0305 59 90 ex 0305 69 90	Kapři: živí; čerství nebo chlazení; zmrazení; sušení, solení nebo ve slaném nálevu, uzení; filé a jiné rybí maso; rybí moučky, prášky a pelety, vhodné k lidské spotřebě	300 tun	Albánie, Bosna a Hercegovina, Chorvatsko	osvobozeno
09.1575	ex 0301 99 90 0302 69 61 0303 79 71 ex 0304 10 38 ex 0304 10 98 ex 0304 20 95 ex 0304 90 97 ex 0305 10 00 ex 0305 30 90 ex 0305 49 80 ex 0305 59 90 ex 0305 69 90	Zubatec obecný <i>Dentex dentex</i> a různé druhy rodu <i>Pagellus</i> spp.: živí; čerství nebo chlazení; zmrazení; sušení, solení nebo ve slaném nálevu, uzení; filé a jiné rybí maso; rybí moučky, prášky a pelety, vhodné k lidské spotřebě	100 tun	Albánie, Bosna a Hercegovina, Chorvatsko	osvobozeno
09.1577	ex 0301 99 90 0302 69 94 ex 0303 77 00 ex 0304 10 38 ex 0304 10 98 ex 0304 20 95 ex 0304 90 97 ex 0305 10 00 ex 0305 30 90 ex 0305 49 80 ex 0305 59 90 ex 0305 69 90	Mořčáci (<i>Dicentrarchus labrax</i>): živí; čerství nebo chlazení; zmrazení; sušení, solení nebo ve slaném nálevu, uzení; filé a jiné rybí maso; rybí moučky, prášky a pelety, vhodné k lidské spotřebě	600 tun	Albánie, Bosna a Hercegovina, Chorvatsko	osvobozeno

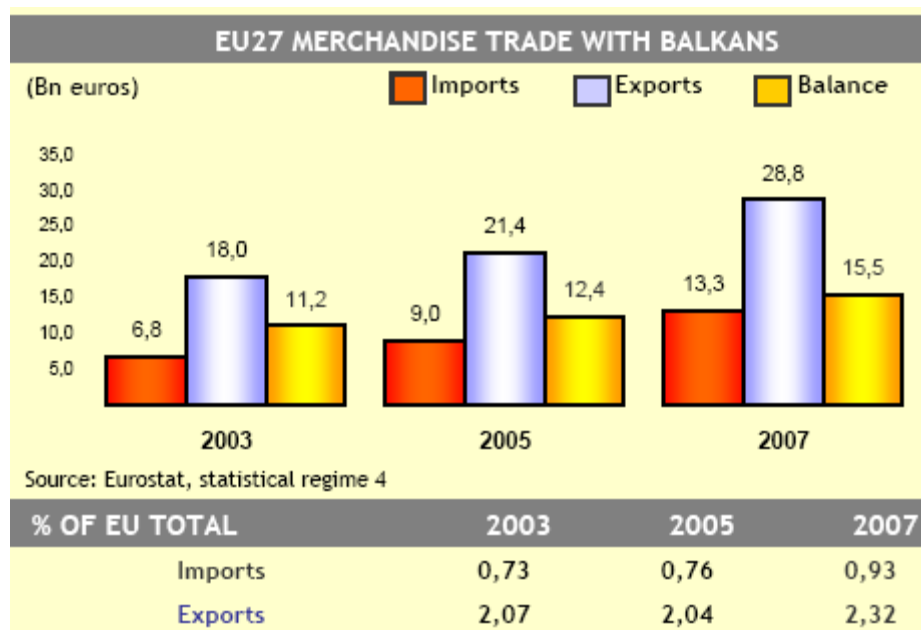
(*) Jeden celkový objem na celní kvótu, který je rozdělen mezi zvýhodněné země.

Pořadové číslo	Kód KN	Popis zboží	Objem kvóty na rok (t ¹)	Zvýhodněné země a území	Celní sazba
09.1579	1 604 13 11 1 604 13 19 ex 1 604 20 50	Přípravky nebo konzervy ze sardinek	250 tun	Albánie, Bosna a Hercegovina, Chorvatsko	6 %
09.1561	1 604 16 00 1 604 20 40	Přípravky nebo konzervy ze sardelí	1 000 tun	Albánie, Bosna a Hercegovina, Chorvatsko	12,5 %
09.1515	2204 21 79 ex 2204 21 80 2204 21 83 ex 2204 21 84 2204 29 65 ex 2204 29 75 2204 29 83 ex 2204 29 84	Víno z čerstvých hroznů, o skutečném obsahu alkoholu v % objemových nejvýše 15 % obj., jiné než šumivé víno	545 000 hl	Albánie, Bosna a Hercegovina, Chorvatsko, Bývalá jugoslávská republika Makedonie, Kosovo, Slovinsko	osvobozeno

(¹) Jeden celkový objem na celní kvótu, který je rozdělen mezi zvýhodněné země.

Pramen: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=DD:02:10:32000R2007:CS:PDF>

Příloha č. 7 Obchod EU s Balkánem v letech 2003, 2005 a 2007 (v mld. EUR)

Pramen: http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2006/september/tradoc_113477.pdf

Příloha č. 8 Rezoluce Rady bezpečnosti OSN č. 1244 ze dne 10. června 1999

Rada bezpečnosti s ohledem na zásady a cíle Charty OSN, včetně primární zodpovědnosti Rady bezpečnosti za udržení mezinárodního míru a bezpečnosti:

ruší své rezoluce 1160 (1998) z 31. března 1998, 1199 (1998) z 23. září 1998, 1203 (1998) z 24. října 1998 a 1239 (1999) z 14. května 1999,

vyjadřuje politování nad tím, že se tyto rezoluce zcela nenaplnily,

je odhodlána vyřešit vážnou humanitární situaci v Kosovu a umožnit bezpečný a svobodný návrat všech uprchlíků a vysídlených osob do jejich domovů,

odsuzuje všechny akty násilí vůči kosovské populaci a teroristické činy spáchané kteroukoli ze stran,

připomíná prohlášení generálního tajemníka z 9. dubna 1999, v němž vyjádřil znepokojení nad humanitární tragédií probíhající v Kosovu,

stvrzuje právo všech uprchlíků a vysídlených osob na bezpečný návrat do svých domovů,

připomíná soudní pravomoc a mandát Mezinárodního tribunálu pro bývalou Jugoslávii,

vítá obecné zásady politického řešení kosovské krize přijaté 6. května 1999 (S/1999/516, dodatek 1 této rezoluce) a vítá rovněž skutečnost, že Svazová republika Jugoslávie přijala zásady obsažené v bodech 1 až 9 dokumentu předloženého v Bělehradě 2. června 1999 (S/1999/649, dodatek 2 této rezoluce) a souhlas Svazové republiky Jugoslávie s tímto dokumentem,

stvrzuje závazek všech členských států respektovat suverenitu a územní celistvost Svazové republiky Jugoslávie a dalších států tohoto regionu v souladu s dodatkem 2 Helsinského závěrečného aktu,

stvrzuje výzvy k vytvoření rozsáhlé a efektivní samosprávy v Kosovu obsažené v předchozích rezolucích,

je přesvědčena, že situace v oblasti nadále představuje hrozbu pro světový mír a bezpečnost,

je odhodlána zajistit bezpečnost mezinárodních pracovníků a uvedení jejich úkolů do praxe v souladu se zněním této rezoluce a zajistit konkrétní činnost vedoucí k tomuto cíli podle Kapitoly VII Charty OSN,

1. **Rozhoduje**, že politické řešení kosovské krize bude založeno na obecných zásadách obsažených v dodatku 1 a dále rozpracovaných v zásadách a dalších požadovaných bodech dodatku 2;

2. **Vítá** přijetí zásad a dalších požadovaných bodů, na něž odkazuje odstavec 1 výše, a požaduje plnou spolupráci Svazové republiky Jugoslávie při jejich uplatňování;

3. **Požaduje** především, aby Svazová republika Jugoslávie ihned a prokazatelně ukončila násilnosti a represe v Kosovu a zahájila kompletní a ověřitelný postupný odsun všech svých vojenských, policejních a paramilitárních jednotek z Kosova v krátké lhůtě v součinnosti s rozmísťováním mezinárodních bezpečnostních sborů v Kosovu;

4. **Stvrzuje**, že po stažení bude povolen návrat stanoveného počtu jugoslávských a srbských vojenských a policejních sil potřebných pro výkon funkcí v souladu s dodatkem 2;

5. **Usnází se** na rozmístění mezinárodních civilních a bezpečnostních sborů v Kosovu pod záštitou OSN a vítá souhlas Svazové republiky Jugoslávie s touto přítomností;

6. **Žádá** generálního tajemníka, aby po konzultování Rady bezpečnosti jmenoval zvláštního zástupce pověřeného dohledem nad plněním úkolů mezinárodních civilních sborů a dále žádá generálního tajemníka, aby svou činnost koordinoval s mezinárodními bezpečnostními silami a zajistil tak, aby mohly obě složky mírových sborů dospět ke splnění týchž cílů za vzájemné podpory;

7. **Zmocňuje** členské státy a příslušné mezinárodní organizace, aby ustavily mezinárodní bezpečnostní přítomnost v Kosovu v souladu s bodem 4 dodatku 2 za použití všech potřebných prostředků k plnění svých povinností podle odstavce 9 níže;

8. **Stvrzuje** potřebu rychlého a účinného rozmístění mezinárodních civilních a bezpečnostních sborů v Kosovu a požaduje spolupráci zúčastněných stran;

9. Usnází se na tom, že úkoly mezinárodních bezpečnostních sborů, které mají po rozmístění působit v Kosovu, budou zahrnovat:

(a) Předcházet opětnému vypuknutí násilí, udržovat případně vynucovat příměří a zajistit stažení vojenských, policejních a paramilitárních sil Svazové republiky Jugoslávie do Kosova a zabránit jejich návratu s výjimkou stanovenou v bodu 6 dodatku 2;

(b) Provést demilitarizaci Kosovské osvobozené armády (UCK) a dalších ozbrojených kosovsko-albánských skupin v souladu s odstavcem 15 níže;

(c) Vytvořit bezpečné prostředí, které by umožnilo bezpečný návrat uprchlíků a vysídlených osob do jejich domovů, fungování civilních složek mezinárodních sborů, založení přechodné správy a distribuci humanitární pomoci;

(d) Zajišťovat veřejný pořádek a bezpečnost do chvíle, kdy budou tuto roli schopny plnit civilní složky;

(e) Dohlížet na zneškodňování min až do doby, kdy budou tento úkol moci převzít civilní složky;

(f) Podporovat činnost mezinárodních civilních složek a udržovat s nimi těsnou spolupráci;

(g) Zajišťovat pohraniční funkce dle potřeby;

(h) Zaručovat bezpečnost svého vlastního pohybu i pohybu mezinárodních civilních složek a dalších mezinárodních organizací.

10. **Pověřuje** generálního tajemníka, aby s podporou příslušných mezinárodních organizací ustavil přítomnost mezinárodních civilních sborů v Kosovu za účelem výkonu dočasné správy Kosova, v jejímž průběhu by existovala rozsáhlá autonomie Kosova v rámci Svazové republiky Jugoslávie a která by dohlížela nad vytvářením dočasných demokratických samosprávných institucí, které by zajistily všem obyvatelům Kosova mírové a normální životní podmínky;

11. **Usnází** se, že mezi hlavní úkoly mezinárodních civilních složek bude patřit:

(a) Podpora vytvoření rozsáhlé autonomie a samosprávy v Kosovu do doby konečného politického urovnání podle dodatku 2 dohod z Rambouillet (S/1999/648);

(b) Výkon základních funkcí civilní správy dokud to bude zapotřebí;

(c) Organizace a dohled nad rozvojem dočasných institucí demokratické samosprávy do doby konečného politického urovnání včetně uspořádání voleb;

(d) Přesun správních pravomocí na tyto instituce a zároveň podpora konsolidace kosovských místních dočasných institucí a dalších mírotvorných činností;

(e) Podpora politického úsilí o stanovení budoucího statutu Kosova s přihlédnutím k dohodám z Rambouillet (S/1999/648);

(f) V závěrečné fázi rovněž přesun pravomocí z dočasných institucí na instituce vzniklé v rámci politického urovnání;

(g) Podpora rekonstrukce klíčové infrastruktury a dalších aspektů hospodářské obnovy;

(h) Podpora poskytování humanitární a nouzové pomoci v součinnosti s mezinárodními humanitárními organizacemi;

(i) Udržování zákonnosti a veřejného pořádku včetně rozmístění mezinárodních policejních příslušníků v Kosovu dokud nebudou ustaveny místní policejní sbory;

(j) Ochrana a podpora lidských práv;

(k) Zajištění bezpečného a hladkého návratu všech uprchlíků a vysídlených osob do jejich domovů v Kosovu.

12. **Zdůrazňuje** potřebu koordinovaných humanitárních operací a ze strany Svazové republiky Jugoslávie zajištění nerušeného přístupu humanitárních organizací do Kosova a spolupráce s těmito organizacemi s cílem zajistit rychlé a efektivní dodávky mezinárodní pomoci;

13. **Vyzývá** všechny členské státy a mezinárodní organizace, aby přispěly na ekonomickou a sociální obnovu a na bezpečný návrat uprchlíků a vysídlených osob a zdůrazňuje v tomto ohledu význam svolání mezinárodní konference dárců, zvláště na účely uvedené v odstavci 11(g) výše, a to v nejbližším možném termínu;
14. **Požaduje** plnou spolupráci všech zúčastněných stran včetně mezinárodních bezpečnostních sborů s Mezinárodním tribunálem pro bývalou Jugoslávii;
15. **Požaduje**, aby UCK a další ozbrojené skupiny kosovských Albánců okamžitě zastavily všechny útočné akce a podrobily se požadavku demilitarizace předloženému velitelem mezinárodních bezpečnostních sborů po konzultaci se zvláštním zástupcem generálního tajemníka;
16. **Usnází** se, že sankce uvalené odstavcem 8 rezoluce 1160 (1998) se nebudou vztahovat na zbraně a další materiál určený pro mezinárodní a civilní složky mezinárodních sborů v Kosovu;
17. **Vítá** probíhající úsilí v rámci Evropské unie a dalších mezinárodních organizací směřující k vytvoření komplexního řešení ekonomického rozvoje a stabilizace regionu postiženého kosovskou krizí, včetně založení paktu o stabilitě v jihovýchodní Evropě za široké mezinárodní účasti za účelem podpory demokracie, ekonomické prosperity, stability a spolupráce v rámci regionu;
18. **Požaduje**, aby se všechny státy regionu plně zapojily při realizaci všech aspektů této rezoluce;
19. **Stanovuje** pro počáteční 12ti měsíční období přítomnost mezinárodních civilních a bezpečnostních sborů v oblasti s tím, že po tomto období bude jejich přítomnost pokračovat, nerozhodne-li Rada bezpečnosti jinak;
20. **Požaduje**, aby generální tajemník podával Radě bezpečnosti v pravidelných intervalech zprávy o realizaci této rezoluce, včetně zpráv od vedení mezinárodních civilních a bezpečnostních sborů, přičemž první zprávy by měly být předloženy do třiceti dnů ode dne schválení této rezoluce;
21. **Rozhoduje**, že se bude nadále aktivně angažovat v této záležitosti.

Příloha č. 9 Vybrané ekonomické ukazatele Kosova v roce 2007

Rozloha (km²)	10 867,0
Populace (v tisících)	2 126,7
HDP (podle směnného kurzu, v mil. USD)	3 237,0
HDP/1 obyv. (USD)	2 300,0
Hospodářský růst (%)	5,1
Míra inflace (%)	5,3
Míra nezaměstnanosti (%)	40,0

Pramen: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/kv.html>

Příloha č. 10 Etnické složení obyvatelstva v Kosovu

Pramen: http://4.bp.blogspot.com/_EdtSm1CwIPA/R7_jKE6qBfI/AAAAAAAAAVA/-AASmF5Ga3Y/s1600-h/ethnic-diversity-in-kosovo_001.jpg